

**UCHWAŁA NR XLVIII/487/2017
RADY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI
z dnia 20 grudnia 2017 r.**

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020

Na podstawie art. 87 ust. 1, 2, 4 i 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2017r. poz. 2187 z późn. zm.¹⁾) oraz art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2017r. poz. 1875²⁾) uchwala się, co następuje:

§ 1. 1. Przyjmuje się Program Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020, zwany dalej Programem.

2. Program, o którym mowa w ust. 1 stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Starogard Gdański.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Miasta
Starogard Gdański

Jarosław Czyżewski

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 1086.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy w dniu 19.12.2017 - Dz. U. z 2017 r. poz. 2232.

Załącznik do Uchwały Nr XLVIII/487/2017

Rady Miasta Starogard Gdański

z dnia 20 grudnia 2017r.

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020

WPROWADZENIE

Gminny program opieki nad zabytkami to dokument własny samorządu Starogardu Gdańskiego, służący do podejmowania planowanych działań dotyczących ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, sporządzany na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest to dokument cyklicznie aktualizowany. Niniejszy Program to aktualizacja i kontynuacja polityki zawartej w dokumentach na lata 2009-2012 oraz 2013-2016. Dotychczasowy program wraz z załącznikami (m. inn. wykazy obiektów zabytkowych) jest dostępny na stronach internetowych miasta.

Program sporządzany jest na podstawie rozpoznanego stanu zasobów, diagnozy i oceny stanu istniejącego, z uwzględnieniem aktualnego stanu prawnego oraz obecnych uwarunkowań, a także wniosków z realizacji poprzednich programów. Podstawą jest też zaktualizowana, zweryfikowana w stosunku do wersji z 2008 r. Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Starogard Gdański.

Sporządzenie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami stanowi wypełnienie prawnego zobowiązania samorządu miasta Starogard Gdański, wynikającego z art. 87 ustawy. Program przyjmowany jest przez Radę Miasta, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3). Następnie dwa lata od ogłoszenia w dzienniku urzędowym Prezydent Miasta sporządza sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio Radzie Miasta (art. 87 ust. 4 i 5).

Program powstał we współpracy z Wydziałem Planowania i Urbanistyki Urzędu Miasta w Starogardzie Gdańskim, oraz z pracownikami Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku.

Główną ideą programu jest efektywne zarządzaniem zasobem kulturowym i wykorzystanie środowiska kulturowego dla rozwoju Starogardu Gdańskiego, poprawa kondycji i warunków utrzymania oraz funkcjonowania miejskiego zasobu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz uświadomienie mieszkańcom i decydentom potrzeb oraz zasad jego ochrony. Program służyć może też określeniu zasad finansowania ochrony i opieki nad zabytkami w mieście. Dokument może służyć zarówno władzom miejskim jak też instytucjom, innym podmiotom oraz mieszkańcom zainteresowanym kulturą oraz dziedzictwem kulturowym do podejmowania planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa. Odbiorcą programu jest społeczność lokalna, ona też powinna bezpośrednio odczuwać efekty jego wdrażania. Zasady ochrony zabytków zgodnie z ustawą powinny być uwzględniane w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Program jest zgodny z ponadlokalnymi dokumentami programowymi w zakresie ochrony zabytków, wskazane w nim działania są zgodne z krajowymi, wojewódzkimi, a także lokalnymi, miejskimi dokumentami programowymi oraz dokumentami o charakterze strategicznym. Powstał w nowych uwarunkowaniach programowych na poziomie regionalnym, związanych z perspektywą finansową 2014-2020 (RPO dla woj. pomorskiego), uwzględnia aktualną Strategię Rozwoju Miasta na lata 2013-2020, obowiązujące dokumenty planistyczne miasta (Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, Gminny Program Rewitalizacji na lata 2017-2025).

Zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017r poz. 1875) – art. 7 ust. 1 pkt. 9 – zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty to zadanie własne gminy, w szczególności obejmuje ono sprawy ładu przestrzennego, kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Stosownie do treści art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Cele te samorząd może realizować poprzez sporządzanie, realizację i monitorowanie programu opieki nad zabytkami.

Program jest dokumentem wewnętrznym samorządu, nie ma mocy obowiązującego prawa miejscowego, nie wywołuje bezpośrednich skutków prawnych, nie może być samodzielna podstawą tzw. rozstrzygnięć władczych względem jednostek spoza aparatu administracji publicznej, jednakże może oddziaływać na treść aktów prawnych (np. na ustalenia planów miejscowych) jako przesłanka merytoryczna. Ta forma planowania wzorowana jest na prawie wspólnotowym Unii Europejskiej, które posługuje się na szeroką skalę różnymi formami programowania.

Założona przez samorząd miasta Starogard Gdański polityka opieki nad zabytkami przewiduje działania wieloletnie, zatem jedynie niektóre mogą przynieść natychmiastowe skutki. Efekty części działań i przedsięwzięć długofalowych mogą być widoczne dopiero w przyszłości. Istotne jest także budzenie świadomości wagi zagadnień właściwej opieki nad zabytkami.

Program ma na celu (zgodnie z art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami):

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu działań strategicznych wynikających z opracowań ponadlokalnych, ale także z opracowań strategicznych, programowych miasta,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków dla rozwoju miasta, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających pozyskiwaniu środków finansowych i wzrostowi sum wydatkowanych na opiekę nad nimi,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków,
- eliminowanie sytuacji konfliktowych,
- inicjowanie działań edukacyjnych, informacyjnych, propagujących znajomość zabytków i opieki nad nimi,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Istotne jest współdziałanie wielu partnerów w celu ochrony zabytków, w tym współpraca z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych. Na podkreślenie zasługuje także założenie ustawowe (art. 6 ustawy o zabytkach), że zabytki podlegają ochronie i opiece **bez względu na stan zachowania**.

CZĘŚĆ I – ANALIZY, UWARUNKOWANIA, DIAGNOZA

1. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków

1.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. stanowi, iż ochrona dziedzictwa narodowego należy do podstawowych zadań państwa. W ustawie zasadniczej zapisano:

„Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5); (...) stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju” (art.6. ust. 1).

Konstytucja RP w art. 86 nakłada obowiązek dbania o dobra kultury na każdego obywatela: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

1.2. Zasady ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446, z późn. zm.). Zapisy ustawy określają zakres i formy ochrony i opieki nad zabytkami oraz precyzują kompetencje organów administracji publicznej (w tym samorządu), a także obowiązki właścicieli i posiadaczy zabytków. Ustala ona ponadto zasady finansowania opieki nad zabytkami, formy ich ewidencjonowania oraz wprowadza szereg definicji, w tym pojęcie zabytku:

zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art.6 ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. Ochronie podlegać mogą ponadto nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6 ust.2). W ustawie (art. 6. ust.1) wymieniono zabytki, które w szczególności podlegają ochronie:

- **zabytki nieruchome** – krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, w szczególności kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- **zabytki ruchome** – m.in., dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, numizmaty, pamiątki historyczne, wytwory techniki, zbiory i kolekcje, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej, rękodzieła, przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości i instytucji .
- **zabytki archeologiczne** – pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej, artystycznej.

Działania podejmowane przez organy administracji publicznej, w tym samorządy w celu **ochrony zabytków** polegają w szczególności na (art. 4):

- zapewnieniu warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganiu zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianiu niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

- przeciwdziałaniu kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianiu zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez właścicieli lub posiadaczy zabytków polega na (art.5):

- naukowym badaniu i dokumentowaniu zabytku;
- prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystaniu z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowaniu i upowszechnianiu wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Organami ochrony zabytków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków

- wojewoda, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków. Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć w drodze porozumienia wykonywanie części kompetencji wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom i powiatom, z wyjątkiem prowadzenia rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Formami prawnej ochrony zabytków są:

1/ wpis do rejestru zabytków

2/ wpis na listę Skarbów Dziedzictwa

2/ uznanie za pomnik historii

3/ utworzenie parku kulturowego

4/ ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzjach (np. o warunkach zabudowy, celu publicznego, o zezwoleniu na realizację inwestycji roľowej, inwestycji kolejowej lub zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego) .

1.3. Ochrona i opieka nad zabytkami jako zadanie własne gminy

Obowiązek ochrony dób kulturowych przez jednostki samorządu wynika zarówno z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446, z późn. zm.), jak i z ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U.2017, poz. 1875), z której wynika, iż do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym ochrona i opieka nad zabytkami (art.7 ust.1 pkt 9).

Do głównych obowiązków i kompetencji gminy określonych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w zakresie ich ochrony i opieki nad nimi należą:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22 ust.4);
- sporządzenie na okres czteroletni gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust.1);
- uwzględnienie ochrony i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji dokumentów strategicznych i planistycznych - strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (art.18, 19);
- uwzględnienie problematyki ochrony i opieki nad zabytkami przy wydawaniu decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art.18, 19);

W ustawie sprecyzowano także obowiązki i zadania samorządu dla zabytków objętych ochroną będących własnością gminy lub w jej posiadaniu. Ustawa przewiduje ponadto możliwość udzielenia dotacji samorządowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane do wysokości 100% nakładów koniecznych na ich wykonanie. Zasady przyznawania dotacji określone są w przyjętej przez samorząd uchwale.

Dla miasta Starogard Gdański na podstawie Uchwały Nr XXIII/202/2016 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 2 marca 2016 r. samorząd określił zasady udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Zgodnie z art. 96 ust 2 wojewoda na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych gminom (dla Starogardu rolę tę pełni Powiatowy Konserwator Zabytków).

1.4. Regulacje prawa międzynarodowego, w tym unijnego

w Europie :

„Dziedzictwo kulturowe jest częścią definicji europejskiej tożsamości. Stanowi fundamentalny wyraz bogactwa i różnorodności europejskiej kultury. Ochrona dziedzictwa kulturowego, niezastąpionego świadectwa przeszłości, leży we wspólnym interesie Państw Członkowskich, które muszą zapewnić przekazanie tego dziedzictwa przyszłym pokoleniom. Dlatego opieka i konserwacja oraz wymogi użytkowania i umożliwienia dostępu do dziedzictwa kulturowego zarówno w sektorze publicznym jak prywatnym leży w publicznym interesie. „

(z Dokumentu ECCO - Europejskiego Zrzeszenia Krajowych Związków Konserwatorów-restauratorów)

Konwencje i porozumienia, programy międzynarodowe dot. ochrony zabytków to między innymi:

- Karta Ateńska uchwalona na IV Kongresie CIAM w Atenach w 1931 r.,
- Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych – Karta Wenecka – przyjęta w 1964 r. kontynuująca zasady Karty Ateńskiej,
- konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego – przyjęta 16 listopada 1972 r. w Paryżu na 17 sesji Konferencji Generalnej ONZ dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO; konwencja ratyfikowana przez Polskę 6 maja 1976 r – opublikowana w Dz. U. z 1976 r Nr 32, poz. 190, utworzony został Polski Komitet ICOMOS,
- rezolucja Parlamentu Europejskiego dot. potrzeby działania w obszarze kultury, w szczególności ochrony dziedzictwa kulturowego,
- art. 151 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską – 1993 r.,
- Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992r., przyjęta i ratyfikowana przez RP 13 grudnia 1995 r., opublikowana w Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564,
- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy - przyjęta 3 października 1985r w Granadzie, weszła w życie dn. 1 grudnia 1987r., przez Polskę podpisana 18 marca 2010r. – konwencja ta zobowiązuje do prowadzenia systemowych działań w celu zapewnienia ochrony i opieki nad dziedzictwem architektonicznym i przyjęcia zintegrowanej polityki konserwacji zabytków, podkreślając w procesie ochrony zabytków udział społeczeństwa, rolę promocji dziedzictwa i rozwijania świadomości
- Europejska konwencja krajobrazowa sporządzona we Florencji 22 października 2000r, w imieniu RP przyjęta i ratyfikowana przez Prezydenta 24 czerwca 2004 r., opublikowana w Dz.U. z 2006r. Nr 14 poz. 98,
- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego –przyjęta w Paryżu w 2000r., (Dz.U. z 2007r Nr 215, poz. 1585)
- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego – przyjęta przez Konferencję Generalną UNESCO w Paryżu 17 października 2003r.
- dokument w sprawie edukacji konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki i warunków uprawniających do wykonywania zawodu - zatwierdzony przez IV Generalne Zgromadzenie ENCoRE (Europejska Sieć Szkolnictwa Wyższego Konserwatorskiego) w Toruniu z 8-9 maja 2003 r. (wspólny z ECCO),
- Agenda Terytorialna UE i Karta Lipska w sprawie Zrównoważonych Miast Europejskich – przyjęta w maju 2007 r na posiedzeniu Rady Ministrów odpowiedzialnych za zagospodarowanie przestrzenne,
- Program Kultura Wspólnoty Europejskiej na lata 2007-2013- w szczególności ważne wspieranie dialogu między kulturami
- Dokumenty Parlamentu Europejskiego dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego

1.5. Akty prawne regulujące kwestie ochrony zabytków

Najważniejsze akty prawne regulujące kwestie ochrony zabytków lub z nią związane to:

ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

ustawa z dnia 21 listopada 1996r o muzeach

ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

ustawa z dnia 7 lipca 1994r. prawo budowlane

ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. prawo ochrony środowiska

ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody

ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r o gospodarce nieruchomościami

ustawa z dnia 27 czerwca 1997r o bibliotekach

ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach

ustawa z dnia 25 października 1991r o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej

ustawa z dnia 24 kwietnia 2015r o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (jest to implementacja zapisów Europejskiej Konwencji Krajobrazowej do prawa polskiego)

ustawa z dnia 9 października 2015r o rewitalizacji

1.6. Gminny program a gminna ewidencja zabytków

Gminny program opieki nad zabytkami tworzony jest na podstawie gminnej ewidencji zabytków zaopiniowanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Gminna ewidencja zabytków (GEZ) w postaci zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu miasta prowadzona jest przez Prezydenta Miasta zgodnie z art. 22 ust 4 ustawy.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2010 r. zmieniła status gminnej ewidencji zabytków. Przedtem ewidencja ta prowadzona była wyłącznie dla celów wewnętrznych, w związku z potrzebami inwentaryzacji i analizy istniejącej substancji kulturowej, karta ewidencyjna zabytku powstawała jako wynik kwerendy poprzedzającej np. wszczęcie procedur wpisu do rejestru zabytków jak też w wyniku samodzielnych prac dokumentacyjnych, nawet przy braku podstaw do objęcia szczególną ochroną prawną materialnych substancji obiektu zabytkowego. Umieszczenie obiektu w gminnej ewidencji zabytków nie musiało wiązać się automatycznie z poddaniem go nadzorowi konserwatorskiemu, chyba że dany obiekt został jednocześnie uwzględniony jako wskazany do ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ewidencja ta miała znaczenie porządkujące, jako podstawa dla programu opieki nad zabytkami, znajdowały się w niej wyłącznie obiekty objęte i tak ewidencją wojewódzką.

Obecnie ranga gminnej ewidencji istotnie wzrosła:

- gminna ewidencja zabytków (GEZ) stanowi jedną z równorzędnych podstaw do objęcia ochroną konserwatorską obiektu w niej zamieszczonego np. w decyzjach o warunkach zabudowy

- obiekty ujęte w GEZ podlegają uzgodnieniom konserwatorskim na etapie pozwolenia na budowę lub rozbiórkę (pozwolenia na budowę wydaje się dla nich „w uzgodnieniu” z konserwatorem wojewódzkim)
- obiekty ujęte w GEZ podlegają uzgodnieniom konserwatorskim na etapie postępowania o ustalenie warunków zabudowy
- GEZ obecnie poza obiektami figurującymi w wojewódzkiej ewidencji i w rejestrze zabytków może zawierać także inne obiekty, wskazane przez samą gminę, ujęte w GEZ w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

GEZ dla miasta Starogard Gdański sporządzona została po raz pierwszy w roku 2008 i była podstawą dla pierwszej edycji programu dot. zabytków (na lata 2009-2012), zawierała łącznie 622 pozycje. W roku 2011 Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków dokonał weryfikacji swoich materiałów i przekazał władzom Starogardu nową listę zawierającą jedynie 291 obiektów, w tym obiekty tzw. rejestrowe.

W wyniku aktualnej (jesień 2017 r.) weryfikacji dotychczasowej GEZ dla miasta usunięto obiekty nieistniejące i te które utraciły walory kulturowe, dodano nowe obiekty oraz zaktualizowano na podstawie materiałów i danych WUOZ w Gdańsku listę wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych dla miasta.

Obecnie (stan na listopad 2017 r.) lista obiektów ujętych w GEZ zawiera 590 zabytków, z czego 286 obiektów figuruje jednocześnie w wojewódzkiej ewidencji zabytków, z czego 16 jest wpisanych do rejestru zabytków (w tym 3 wpisy tzw. „obszarowe”), wojewódzka ewidencja zabytków archeologicznych zawiera 71 pozycji¹ (dot. stanowisk archeologicznych na terenie miasta).

¹ wykaz zawiera także dwa stanowiska położone w granicach administracyjnych gminy wiejskiej Starogard Gdański, w obr. geod. Janowo

2. Relacje programu opieki nad zabytkami dla miasta z innymi dokumentami zewnętrznymi poziomu krajowego

Przy opracowaniu o Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Starogard Gdański wzięto pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne w zakresie ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego wyrażone w strategiach i politykach państwa na szczeblu krajowym. Zapisy Programu powinny być zgodne z celami, priorytetami i kierunkami wskazanymi w dokumentach ponadlokalnych.

2.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury (NSRK) na lata 2004 – 2013 z uzupełnieniem na lata 2004 – 2020

Kierunki działań w sferze polityki kulturalnej państwa wyznacza dokument Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004r. oraz Uzupełnienie NSRK na lata 2004 – 2020 (dokument przyjęty w 2005r.). Celem strategicznym jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach, natomiast w odniesieniu do Gminnego Programu istotne jest powiązanie z celem częściowym/uzupełniającym: Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.

Dokumentem wdrożeniowym Narodowej Strategii jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004 – 2020 - czas wdrażania programu został rozszerzony w Uzupełnieniu Narodowej...(2005). Celem programu jest poprawa stanu i dostępności zabytków poprzez:

- a) tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- b) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne,
- c) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- d) tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- e) promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą,
- f) wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków,
- g) podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego,
- h) zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granicę.

Programy Operacyjne, ogłaszane co roku decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, stanowią podstawę do ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury. Wśród obecnie obowiązujących (Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na rok 2017), bezpośrednio problematyki ochrony i opieki nad zabytkami dotyczą programy:

Program z zakresu dziedzictwa kulturowego:

- priorytet - Ochrona zabytków – celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne;
- priorytet – Wspieranie działań muzealnych – celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także - prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych;
- priorytet – Kultura ludowa i tradycyjna – celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania.

Program Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez zapewnienie środków na pokrycie tzw. wkładu własnego dla zadań, które ubiegają się o dofinansowanie w ramach programów europejskich.

2.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 - 2017

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017 został przyjęty przez Radę Ministrów 24 czerwca 2014r. Jednym ze strategicznych założeń programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program ten nie ma charakteru nadrzędnego w stosunku do programów wojewódzkich czy gminnych. Jako realizujących program wskazano instytucje kultury: Narodowy Instytut Dziedzictwa, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku.

Jedynym z zagadnień priorytetowych, których problematyka została ujęta w celach szczegółowych programu jest: zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.

Celem głównym Krajowego programu...jest:

Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Dla realizacji celu głównego sformułowano cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Wyznaczone kierunki działań istotne z punktu widzenia realizacji założeń i celów Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Starogard Gdański na lata 2017-2029:

- Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego;
- Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną;
- Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków;
- Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych;
- Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu; wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach
- Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

2.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

KPZK 2030 jako załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. – opublikowana w Monitorze Polskim z 2012 r. poz. 252 z dnia 27 kwietnia 2012

Jest to dokument strategiczny dotyczący zagospodarowania przestrzennego, mający odniesienia do ochrony dziedzictwa kulturowego. Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju określa zasady prowadzenia polityki przestrzennej przede wszystkim w oparciu o ustrojową zasadę zrównoważonego rozwoju i wynikające z niej zasady planowania publicznego:

- zasadę racjonalności ekonomicznej,
- zasadę preferencji regeneracji (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę,
- zasadę przezorności ekologicznej,
- zasadę kompensacji ekologicznej,
- zasadę hierarchiczności celów zapewniającą koordynację działalności wszystkich podmiotów podejmujących decyzję z poszanowaniem subsydiarności organizacji władz samorządowych,
- zasadę dynamicznego strefowania i wyznaczania obszarów planistycznych,
- zasadę partycypacji społecznej (szerokiej i aktywnej),

Cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju sformułowany jest następująco:

Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia

zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Osiąganie tego celu musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.

W KPZK 2030 wskazano sześć ściśle powiązanych i dopełniających się wzajemnie celów. Spośród nich istotne dla Programu opieki nad zabytkami można odnieść następujące działania służące realizacji celów rozwoju określonych w KPZK 2030.

Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

- Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (EKK).

Konsekwentna realizacja celów Konwencji dotyczących wzajemnych relacji człowiek – krajobraz w ramach przestrzennego zagospodarowania kraju i regionów, a także na szczeblu lokalnym wymaga, aby wdrożenie EKK obejmowało trzy poziomy działań: rozpoznanie zasobów, gospodarowanie nimi i edukację wspomagającą. Gospodarowanie krajobrazami dotyczy zarówno podejmowanych działań ochronnych jak i planowania wykorzystywania zidentyfikowanych walorów w procesie rozwoju, nadawania nowych funkcji obiektom, projektowania i realizacji nowych struktur. Działania w tym zakresie skoncentrują się na objęciu ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów przestrzennych (...) oraz stanowisk archeologicznych.

Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

- Wprowadzenie zintegrowanego (spójnego i hierarchicznego) planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zdolnego do efektywnej koordynacji działań podmiotów publicznych i polityk publicznych mających największe znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego na różnych poziomach zarządzania.

Na poziomie lokalnym podstawowym dokumentem pozostaje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, spójny ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Studium powinno wiązać również inne dokumenty oraz wszelkie decyzje wydawane w gminie w odniesieniu do gospodarowania przestrzenią i zmian przeznaczenia terenów, uwzględniając zadania wynikające z dokumentów rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego szczebla krajowego i regionalnego, a także realizujących długoterminowe cele rozwoju lokalnego, nie stojące z nimi w sprzeczności.

Na poziomie lokalnym wybrane rozwojowe obszary gminy zostaną uwzględnione w zadaniach wynikających z dokumentów rozwoju społeczno-gospodarczego szczebla krajowego i regionalnego.

UWAGA: kierunki działań opisane w tej części KPZK 2030 odnoszą się do proponowanych na etapie przyjmowania KPZK zmian w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – dotychczas zmiany takie np. w formie zapowiadanego kodeksu urbanistyczno-budowlanego nie nastąpiły – analizę kierunków zmian pominięto zatem, ponieważ różnią się od aktualnie obowiązujących przepisów .

- Wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego.

Wzmocnienie planowania przestrzennego wymaga zmian instytucjonalnych na poszczególnych poziomach administracyjnych oraz wprowadzenia systemu monitoringu i stałej oceny stanu zagospodarowania przestrzennego. Pracownicy administracji publicznej zajmujący się planowaniem procesów rozwojowych, w tym przestrzennych, oraz realizacją przedsięwzięć z nich wynikających będą podlegać procesowi kształcenia ustawicznego, stałemu procesowi podnoszenia wiedzy i kompetencji w zakresie zagadnień dotyczących jakości przestrzeni i polityki przestrzennej. W ramach promocji kultury przestrzeni prowadzona będzie edukacja obywatelska i popularyzacja problematyki środowiska zurbanizowanego, zwłaszcza w aspekcie aktywnego udziału społeczeństwa w procesach planowania.

- Budowa systemu monitorowania procesów przestrzennych i ich oceny. Partnerstwo terytorialne w planowaniu i zarządzaniu procesami rozwojowymi.

Osiągnięcie pełnej i rzeczywistej jawności planowania we wszystkich fazach oraz umożliwienie aktywnej partycypacji społecznej w każdej z nich stanowi o poziomie nowoczesnego zarządzania przestrzenią. Działania służące włączeniu partnerów w system planowania będą polegały m.in. na wprowadzeniu obowiązku publikacji w Biuletynie Informacji Publicznych (BIP) gminy uchwał, dotyczących dokumentów planistycznych wraz z załącznikami graficznymi i innymi, stanowiącymi dokumentację planistyczną; wprowadzeniu na etapie wyłożenia projektów studiów gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego do konsultacji społecznych (także w formie elektronicznej), obowiązku umieszczania wyżej wymienionych projektów na stronie internetowej gminy oraz w BIP, w oparciu o Ustawę o infrastrukturze informacji przestrzennej.

Typologia obszarów funkcjonalnych:

Przedmiotem polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest całe jego terytorium, a jej cele i instrumenty są różnicowane w zależności od specyfiki poszczególnych obszarów funkcjonalnych i ukierunkowane są na wykorzystanie ich specyficznego potencjału geograficznego dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju.

Dla realizacji celów KPZK 2030 wyznaczono obszary funkcjonalne, które będą delimitowane na różnych poziomach zarządzania (krajowym, regionalnym, lokalnym).

Obszary ochrony krajobrazów kulturowych

W celu stworzenia systemu zmierzającego do zahamowania postępującej degradacji środowiska kulturowego, nieodwracalnej utraty krajobrazów historycznych i tworzących tożsamość miejsca, w tym rozwiązania konfliktów społecznych związanych z degradacją przestrzeni przyrodniczej, zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków architektonicznych, konieczne jest wprowadzenie do dokumentów planistycznych wszystkich szczebli zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego, umożliwiającej gospodarowanie krajobrazem w celu podniesienia konkurencyjności regionów.

Sformułowane wyżej cele i kierunki działań polityki przestrzennej wraz z typologią obszarów funkcjonalnych KPZK 2030 stanowią ustalenia i zalecenia wymagane do wprowadzenia do planów zagospodarowania województw oraz poprzez nie do uwzględnienia w planowaniu na

szczeblu gminnym. Można je wykorzystać także przy programowaniu działań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. Wymieniane w KPZK działania propagują podejście zintegrowane do ochrony zasobów dziedzictwa materialnego i niematerialnego wraz z kontekstem przyrodniczym.

2.4. Wnioski do dokumentu Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Starogardu z dokumentów poziomu krajowego

Program ustanawiany przez samorząd Miasta Starogard Gdański powinien uzupełniać działania administracji rządowej dla realizacji celów ochrony zabytków i opieki nad nimi. Brak jest jednak wyraźnie zapisanych w dokumentach krajowych kierunków i działań w tym zakresie, zatem samorządy mogą interpretować swoje obowiązki i role w ochronie zabytków w dość dowolny i czasem rozbieżny sposób.

Przytoczone wyżej zapisy pozwalają na stwierdzenie, iż – z punktu widzenia polityki zapisanej w dokumentach opracowanych na szczeblu krajowym – dążyć się winno do wykorzystania zasobu dziedzictwa kulturowego Miasta w procesie rozwoju funkcji kultury regionu i turystycznych, mogących przyczynić się do kompleksowo rozumianego rozwoju lokalnego.

Jednocześnie jednym z ważniejszych celów Programu stać się winna rewitalizacja zasobu dziedzictwa, mająca jednak na celu jego wykorzystanie na cele lokalizacji nowych elementów programu miejskiego lub związane z przywróceniem odpowiednich warunków życia mieszkańców tych obiektów. Możliwe jest przy tym uzyskanie wsparcia w procesie ochrony i odnowy zasobów o szczególnych walorach kulturowych i zabytkowych, co wiązać się winno z wykreowaniem szczególnie wysokiej wartości dodanej – zarówno w sensie ekonomicznym jak i społecznym.

3. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

3.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (SRWP 2020)

Problematyka ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz opieki nad zabytkami na szczeblu regionalnym zawarta została w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 przyjętej w dniu 24 września 2020 roku Uchwałą nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego.

W Strategii określono wyzwania strategiczne dla województwa pomorskiego, w tym:

Kapitał społeczny i tożsamość regionalna - Stymulowanie aktywności społecznej i budowa regionalnej wspólnoty obywatelskiej czerpiącej m.in. z wielokulturowego dziedzictwa, tradycji morskich i solidarnościowych, a także wzrost kompetencji mieszkańców, które warunkują zdolność do funkcjonowania w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości

W dokumencie Strategii wyznaczono 3 cele strategiczne o charakterze ogólnym oraz 10 celów operacyjnych, które doprecyzowane są poprzez określone kierunki działań.

Program Opieki nad Zabytkami dla miasta Starogard Gdański powiązany jest z następującymi celami strategicznymi i operacyjnymi zawartymi w dokumencie SRWP 2020:

Cel strategiczny 1 – NOWOCZESNA GOSPODARKA

Cel operacyjny 1.3 – Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna

Kierunki działania – Rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych; Stworzenie rozpoznawalnej, wysokiej jakości ofert kulturalnej

Spodziewane efekty realizacji zaplanowanych działań:

- całoroczna, kompleksowa i atrakcyjna oferta turystyczna i kulturalna regionu obejmująca także efektywne wykorzystanie obiektów sportowych o randze krajowej,
- unikatowe walory naturalne, kulturalne i dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarne, wykorzystywane w sposób racjonalny, efektywny i zrównoważony,
- wzmocniony wizerunek regionu oraz większa rozpoznawalność i spójność kluczowych regionalnych marek turystycznych i kulturalnych,
- silna współpraca pomiędzy podmiotami branży turystycznej i kulturalnej

3.2. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – „Pomorska Podróż”

„Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej Pomorska Podróż” jest narzędziem realizacji SRWP 2020 i służy konkretyzacji i realizacji działań związanych z wizerunkiem i budowaniem marki turystycznej woj. pomorskiego oraz tworzeniem sieciowych, ponadregionalnych produktów turystycznych – celu operacyjnego 1.3 Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna.

W ramach zawartych w programie celów szczegółowych określono priorytety i kierunki działań, spośród których istotne dla realizacji celów i założeń Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Starogard Gdański są następujące działania:

1.1.1 POPRAWA STANU OBIEKTÓW I OBSZARÓW ZABYTKOWYCH – zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Ratowanie i otoczenie ochroną charakterystycznej zabudowy, w tym założeń parkowych oraz cennych układów ruralistycznych i urbanistycznych;
- Przywrócenie wartości obiektom i zespołom zabytkowym, m.in. poprzez nadanie im nowych funkcji służących celom turystycznym i kulturalnym, przy możliwym jednoczesnym zachowaniu funkcji dotychczasowych.

1.2.1 TURYSTYCZNE UDOSTĘPNIENIE OBSZARÓW CENNYCH KRAJOBRAZOWO I PRZYRODNICZO - zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Tworzenie kompleksowych i efektywnie zarządzanych produktów turystycznych na obszarach cennych krajobrazowo i przyrodniczo.

2.1.1 KREOWANIE POWSZECHNIE DOSTĘPNEJ PRZESTRZENI - zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Atrakcyjne i funkcjonalne zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni miast i terenów pozamiejskich, zachęcających do spędzenia czasu wolnego i identyfikujących kulturowo daną przestrzeń

2.1.1 BUDOWA WYSOKIEJ JAKOŚCI OFERTY KULTURALNEJ I TURYSTYCZNEJ REGIONU - zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Kreowanie i wdrażanie produktów kulturalnych i turystycznych;
- Tworzenie i wdrażanie pakietów, łączących różne elementy oferty kulturalnej, turystycznej, a także rekreacyjno-sportowej;
- Podnoszenie kompetencji kadr turystyki i kultury w zakresie kreowania i wdrażania oferty.

2.3.1 KREOWANIE MARKI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO - zakres interwencji (typy przedsięwzięć):

- Rozwój wzornictwa, adaptującego tradycyjne wzorce regionalne do współczesnych potrzeb użytkowych;
- Dokumentowanie i popularyzacja kulturowego dziedzictwa regionu (materialnego i niematerialnego);
- Inwentaryzacja i udostępnienie zasobów kultury z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym digitalizacja i tworzenie treści cyfrowych;

3.3. Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2016 – 2019

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2016-2019 jest podstawowym dokumentem określającym politykę samorządu województwa w sferze sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego racjonalnym wykorzystaniem. Został on przyjęty Uchwałą Nr 274/XXVI/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 września 2016 r.

Celem strategicznym Programu jest:

Wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego, służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu.

Cel ten będzie realizowany w ramach 4 priorytetów:

Priorytet 1: ZACHOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO MIAST I WSI

Priorytet 2: ZACHOWANIE KULTUROWEGO DZIEDZICTWA MORSKIEGO I RZECZNEGO

Priorytet 3: BADANIE, DOKUMENTACJA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Priorytet 4: OPIEKA NAD ZABYTKAMI STANOWIĄCYMI MIENIE I WŁASNOŚĆ SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

W ramach priorytetu 1 ustanowiono następujące kierunki działań:

- Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców;
- Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu atrakcyjnej oferty kulturalnej i turystycznej;
- Ochrona i ekspozycja charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego, w tym zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej;

Dla realizacji przyjętych kierunków określono działania wspierające, są to m.in.:

- ☐ Konserwacja, renowacja i inne działania służące poprawie stanu zachowania:

– obiektów sakralnych (kościół, klasztor, kaplica, domy modlitwy, kapliczki przydrożne, cmentarze, kalwarie itp.),

– parków, ogrodów, zieleni komponowanej, kompozycji małej architektury

- ☐ Rewitalizacja zabytkowych zespołów ruralistycznych i urbanistycznych
- ☐ Konserwacja, renowacja i inne działania służące poprawie stanu zachowania zabytków nieruchomych, w tym: obiektów przemysłu i techniki, obiektów gospodarczych, obiektów mieszkalnych miast i wsi, obiektów użyteczności publicznej;
- ☐ Adaptacja na cele kulturalne, edukacyjne, turystyczne obszarów i obiektów poprzemysłowych i powojkowych, pokolejowych;
- ☐ Ochrona i konserwacja: zabytków archeologicznych, zbiorów muzealnych i archiwaliów, zabytków ruchomych;
- ☐ Wprowadzenie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapewniających ochronę wartościowych elementów krajobrazu kulturowego oraz dobrą kontynuację krajobrazową struktur osadniczych;
- ☐ Eliminacja obiektów dysharmonijnych i zakłócających ekspozycję krajobrazową cennych zespołów zabytkowych;
- ☐ Oznakowanie obiektów zabytkowych i tworzenie szlaków kulturowych.

W ramach priorytetu 3 ustanowiono następujące kierunki działań:

- Poszerzanie wiedzy dotyczącej dziedzictwa kulturowego regionu;
- Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym;
- Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej

Dla realizacji przyjętych kierunków określono działania wspierające, są to m.in.:

- ☐ Specjalistyczne opracowania badawczo-dokumentacyjne obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych obejmujące: inwentaryzacje architektoniczno-konserwatorskie, ekspertyzy techniczne i konserwatorskie, badania konserwatorskie, architektoniczne i archeologiczne, programy prac konserwatorskich i restauratorskich;
- ☐ Współpraca z instytucjami kultury oraz jednostkami naukowymi w zakresie rozpoznania regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz wymiany informacji o jego zasobach;
- ☐ Rozbudowa warstwy dziedzictwa kulturowego w ramach Systemu Informacji Przestrzennej;
- ☐ Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa pomorskiego – w szczególności: publikacje książkowe i foldery, popularyzacja dobrych praktyk związanych z opieką i gospodarowaniem zabytkami.

Wskazane powyżej kierunki działań oraz propozycje działań wspierających należy uwzględnić przy formułowaniu zapisów Programu Opieki nad Zabytkami dla miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020.

Program wojewódzki nie wskazuje potrzeby utworzenia na terenie miasta Starogard Gdański parku kulturowego, miasto ani jego najbliższe otoczenie nie zostało wskazane jako strefa koncentracji elementów dziedzictwa kulturowego, wśród wymienianych zasobów dziedzictwa kulturowego znaczenie ma układ urbanistyczny miasta czy pałac Wiechertów, zespoły zabytkowe Kocborowa i Stado Ogierów, podkreślane jest niematerialne dziedzictwo kulturowe Kociewia.

3.4. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Poprzedni Program Opieki nad zabytkami dla miasta Starogard Gdański oparty był o wówczas obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego został przyjęty uchwałą nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009r.

W planie ustalono kierunki zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony środowiska kulturowego, m.in.: ochronę i odnowę charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa morskiego i rzeczno, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Powiśla, Kaszub i Kociewia), obiektów dziedzictwa obronnego i techniki (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, materialnych relikwów dziedzictwa solidarnościowego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej, wybitnych dóbr kultury współczesnej.

Obecnie obowiązuje nowy **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030**, przyjęty Uchwałą Nr 318/XXXX/16 Sejmiku Woj. Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. wszedł w życie z dniem 1.03.2017 r.

W PZPWP 2030 określono główne cele o charakterze ogólnym określające „stany docelowe przestrzeni” w perspektywie do 2030r., dla których wskazano cele operacyjne i kierunki działań. Istotne dla problematyki ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu kulturowego są m.in:

Zasady kształtowania struktur sieci osadniczej zgodnie z wymogami ładu przestrzennego, w tym zasada kształtowania struktur przestrzennych zapewniających wysoką jakość przestrzeni zurbanizowanej, w tym:

- stosowanie rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych dostosowanych do istniejących uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, w tym poszanowania tożsamości kulturowej istniejących struktur poprzez zachowanie:

- ☐ czytelności historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych,
- ☐ układu rozplanowania, skali, formy, proporcji oraz rozwiązań materiałowych zabudowy, charakterystycznych dla określonej jednostki osadniczej (w tym jej rangi) i lokalnej tradycji budowlanej
- ☐ specyficznych historycznych elementów zagospodarowania (w tym oryginalnych urządzeń i rozwiązań z zakresu techniki i infrastruktury, historycznych urządzonych terenów zielonych, parków i zbiorników wodnych).

Ochrona obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym, w tym działania służące realizacji przyjętego kierunku, m.in:

- ☐ Kompleksowa odnowa i rewaloryzacja definiujących tożsamość regionu zdegradowanych zabytkowych założeń przestrzennych obszarów historycznych, obiektów i zespołów zabytkowych (zwłaszcza zespołów parkowo-pałacowych i dworskich) zarówno wpisanych do rejestru zabytków, jak i pozostających poza nim, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich oraz lokalnego charakteru zabudowy;
- ☐ Zachowanie i odtwarzanie dawnych układów i funkcji terenów zielonych w ich pierwotnym kształcie;
- ☐ Wzmacnianie istniejących oraz nadawanie (w sposób nieumniejszający ich wartości kulturowej) obiektom zabytkowym nieużytkowanym nowych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych w celu efektywnego i racjonalnego gospodarowania zasobami dziedzictwa kulturowego, podnoszenia atrakcyjności poszczególnych obszarów oraz tworzenia miejsc pracy;
- ☐ Uwzględnianie w treści dokumentów planistycznych na poziomie lokalnym, miejsc o wysokich wartościach kulturowych proponowanych do objęcia ochroną.

3.5. Uchwała Sejmiku Woj. Pomorskiego w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Sejmik Woj. Pomorskiego w celu zachowania wojewódzkich zasobów dziedzictwa kulturowego stworzył możliwość realizacji dotacji celowej na prowadzenie prac przy zabytkach i podjął Uchwałę Nr 87/VII/07 z dn. 26 marca 2007r, zmienioną następnie Uchwałą Nr 359/XXI/08 z dnia 28 kwietnia 2008r , a następnie Uchwałą Nr 1152/XLVII/10 z dnia 28 kwietnia 2010r. Uchwała ta opierając się na wykazie wskazanym w art. 77 ustawy umożliwia pomoc w zachowaniu i rewaloryzacji zabytków ruchomych i nieruchomych znajdujących się na terytorium województwa, a nie będących własnością jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, które są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

3.6. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 skupia się na 10 celach tematycznych (CT) i 30 priorytetach inwestycyjnych (PI), które obejmują zagadnienia z zakresu gospodarki, edukacji, aktywności zawodowej i społecznej, obszarów o nie w pełni uruchomionych potencjałach, transportu, energii oraz środowiska. W ramach celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych wydzielono 11 Priorytetów oraz 36 Działań. Wśród nich znalazł się Priorytet 8 – Konwersja, który obejmuje trzy działania: **Rewitalizacja i przestrzenie publiczne, Obszary o specyficznych potrzebach, Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe**. Cele szczegółowe Priorytetu to

1. Aktywizacja społeczna i gospodarcza zdegradowanych obszarów miejskich i podnoszenie atrakcyjności stref rozwojowych w miastach;
2. Aktywizacja obszarów problemowych i ich włączenie w procesy rozwojowe;
3. Stworzenie kompleksowej, rozpoznawalnej co najmniej na poziomie krajowym, oferty turystycznej opartej na charakterystycznych walorach dziedzictwa kulturowego.

W zakresie działania **Rewitalizacja i przestrzenie publiczne**, obszarami uprawnionymi do wsparcia ze względu na degradację przestrzenną i społeczną jest m.in. **miasto Starogard**

Gdański (kompleksowa rewitalizacja, podnoszenie atrakcyjności przestrzeni publicznych).

Beneficjentem tych programów będą mogły być samorządy, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe i inne.

W zakresie działania Obszary o specyficznych potrzebach, wyróżniono szereg obszarów problemowych, których wyprowadzenia z sytuacji kryzysowej wymaga rozbudowy, lub zmiany profilu gospodarczego. Zaliczono do nich m.in. zachodnią i południową część województwa: Bory Tucholskie. Beneficjentem tych programów będą mogły być samorządy, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe i inne.

W zakresie działania Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, wspierane będzie **ratowanie i otoczenie ochroną charakterystycznej zabudowy**, w tym założeń parkowych oraz cennych układów ruralistycznych i urbanistycznych, tworzenie parków kulturowych oraz przywrócenie wartości obiektom i zespołom zabytkowym, poprzez m.in. nadanie im nowych funkcji służącym celom turystycznym i kulturalnym. Beneficjentem tych programów będą mogły być samorządy, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe i inne.

3.7. Wnioski z opracowań regionalnych dla Programu opieki nad zabytkami:

Gminny program opieki nad zabytkami miasta Starogard Gdański jest spójny z wyżej wymienionymi dokumentami rangi regionalnej, możliwe jest wspólne z innymi podmiotami, organizacjami realizowanie zadań i korzystanie z dostępnych środków finansowych czy innych form wsparcia.

4. Dokumenty powiatowe a program opieki nad zabytkami dla miasta Starogard Gdański

Na poziomie powiatu starogardzkiego obowiązuje UCHWAŁA NR XXXV/291/2014 RADY POWIATU STAROGARDZKIEGO z dnia 7 marca 2014 r. w sprawie przyjęcia **Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Starogardzkiego na lata 2014-2017**. Głównym celem tego opracowania jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego położonego na obszarze powiatu, w szczególności w zakresie stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych oraz zachowania krajobrazu kulturowego. Realizacja tego celu będzie się odbywała poprzez wskazane w dokumencie kierunki działań w ramach trzech zdefiniowanych priorytetów:

1. Zarządzanie dziedzictwem kulturowym powiatu.
2. Ochrona krajobrazu kulturowego powiatu.
3. Popularyzacja i dokumentacja walorów dziedzictwa kulturowego powiatu.

Organ stanowiący powiatu może udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Zadaniem własnym jednostki samorządu terytorialnego jest sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada. Zadaniem starosty jest ustanawianie, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, społecznego opiekuna zabytków. Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie. Ponadto zadania powiatu z zakresu kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wpisane są w ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. z 2013 r. poz. 595, 645) w art. 4 ust. 1 pkt 7.

Ramy programowe Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Starogardzkiego na lata 2014-2017 wyznaczają tezy problemowe, wskazujące na:

- umożliwienie finansowania i racjonalnego wykorzystania środków finansowych na utrzymanie krajobrazu kulturowego oraz ratowanie obiektów o szczególnych wartościach historycznych,
- wspieranie i kreowanie różnorodnych form i metod umożliwiających ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami – stymulowanie zasad partnerstwa oraz odpowiedzialności właścicieli obiektów o podstawowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego na terenie Powiatu Starogardzkiego,

- podnoszenie walorów zabytkowych i wykorzystanie ich w promocji kultury i dla rozwoju turystyki w powiecie, a zwłaszcza jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy powiatu,
- umożliwienie kreowania i realizowania lokalnych projektów związanych z kompleksowymi pracami konserwatorskimi i restauratorskimi oraz chroniącymi krajobraz kulturowy dla osiągnięcia zauważalnych i wymiernych efektów jakościowej zmiany,
- kreowanie modelu odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa kulturowego w powiecie wśród mieszkańców i we władzach samorządowych,
- wspieranie aktywności lokalnej w działaniach mających na celu poszanowanie materialnego dziedzictwa oraz zachowanie własnej odrębności i tożsamości / kultura mniejszości narodowych/,
- poszukiwanie i wspieranie projektów związanych z kreowaniem i wdrażaniem nowych form opieki nad zabytkami i ich promocji (np. szlaki turystyczno-historyczne, ożywianie zabytków),
- włączenie kultury i dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia zgodnie z zasadami planowania i wdrażania programów prorozwojowych, stosownie do oczekiwań mieszkańców powiatu poprzez uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego w rozwoju społeczno-ekonomicznym Powiatu Starogardzkiego.

W ramach przyjętych Priorytetów określono sposoby realizacji: kierunki i konkretne zadania. Przyjęte w powiatowym programie cele, priorytety, kierunki działań i zadania są spójne z programem opracowanym dla miasta Starogard Gdański,

5. Dokumenty własne samorządu Miasta Starogard Gdański a program opieki nad zabytkami

Również na poziomie lokalnym możliwa jest identyfikacja szeregu dokumentów o charakterze strategicznym, mogących zawierać istotne dla budowy programu Opieki nad Zabytkami zapisy. W ramach niniejszego rozdziału omówiono uwarunkowania wynikające z pięciu podstawowych dokumentów:

- **Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Starogard Gdański na lata 2008-2018 oraz Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Starogard Gdański na lata 2013-2020**
- **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Starogard Gdański** (aktualizacja 2015 , obecnie- stan na listopad 2017 w trakcie zmian);
- **Gminny Program Rewitalizacji dla miasta Starogard Gdański na lata 2017-2025** (uchwalony Uchwałą Nr XLV/450/2017 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 27 września 2017r)
- **dokumenty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego** (przygotowywane sukcesywnie w okresie od 1995 r., w tym plan z 2010r. z późniejszymi zmianami dotyczący niemal całego obszaru miasta).

5.1. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Starogard Gdański na lata 2008-2018 oraz jej aktualizacja na lata 2013-2020

Dokument Strategii na lata 2008-2018 wyznaczał zasadnicze kierunki rozwoju miasta na najbliższe dziesięciolecie. Jej podstawę stanowi przyjęta misja miasta, określona jako: „Starogard Gdański – miasto atrakcyjne dla mieszkańców, inwestorów i gości, efektywne w wykorzystaniu zasobów i położenia geograficznego”.

Uszczegółowieniem tak zarysowanej misji była lista czterech strategicznych celów rozwojowych miasta, określonych jako:

1. Poprawa warunków osiedleńczych w mieście,
2. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej miasta,
3. Poprawa infrastruktury miasta,
4. Rozwój społeczny.

Osiągnięcie tych celów – w zamyśle twórców dokumentu – przyczynić się miało m.in. do poprawy warunków osiedleńczych i życia mieszkańców, czego efektem ma stać się zahamowanie odpływu mieszkańców z miasta i przyciągnięcie nowych.

Dla konstrukcji Programu Opieki nad Zabytkami szczególne znaczenie miał cel 1.3. „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta”. Jednocześnie jako mogące mieć wpływ na zapisy programu wymienić należy także inne cele, w tym:

- 1.1. Zwiększenie oferty budownictwa komunalnego,
- 1.2. Aktywna promocja miasta,
- 3.1. Budowa i utwardzenie dróg publicznych w mieście,
- 3.2. Rozbudowa infrastruktury wodno – ściekowej,
- 3.4. Poprawa wykorzystania energii cieplnej w mieście,

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Starogard Gdański na lata 2013-2020- zaktualizowana i zmieniona Strategia

Jej podstawę stanowi przyjęta misja miasta:

„Starogard Gdański – miasto atrakcyjne dla mieszkańców, inwestorów i gości, efektywne w wykorzystaniu zasobów i położenia geograficznego”.

Cele rozwojowe miasta przyjęto jak w poprzednim dokumencie :

1. Poprawa warunków osiedleńczych w mieście
2. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej miasta
3. Poprawa infrastruktury miasta
4. Rozwój społeczny

Osiągnięcie tych celów – podobnie jak dotychczas – przyczynić się ma m.in. do:
- poprawy warunków osiedleńczych i życia mieszkańców, aby zahamować ich odpływ

z miasta i przyciągnąć nowych,

- wykorzystania współpracy międzynarodowej i doświadczeń innych miast, zwłaszcza w Regionie Morza Bałtyckiego, a także funduszy Unii Europejskiej do poprawy atrakcyjności i promocji miasta,
- współpracy z gminami Kociewia i Obszaru Dolnej Wisły na rzecz **lepszego gospodarczego wykorzystania tradycji kulturowych, historycznych i walorów turystycznych** regionu,
- rozwoju oferty inwestycyjnej na terenie miasta oraz Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej,
- poprawy powiązań komunikacyjnych z Trójmiastem i Tczewem,
 - polepszenia i rozszerzenia oferty edukacyjnej, z naciskiem na znajomość języków obcych,
 - poprawy sytuacji na rynku pracy – zmniejszenie bezrobocia.

Dla programu opieki nad zabytkami znaczenie mają:

Cel szczegółowy 1.3: Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miasta

Kompleksowa rewitalizacja historycznego centrum Starogardu Gdańskiego poprzez poprawę wizerunku kluczowych przestrzeni miejskich, warunków życia i rozwoju społeczności lokalnej oraz zachowanie usługowo – handlowego charakteru Starego Miasta.

Cel szczegółowy 1.4: Ochrona dziedzictwa kulturowego miasta. Zachowanie, utrwalenie, podkreślenie tożsamości miasta oraz aktywizacja obywatelska, społeczna i zawodowa mieszkańców.

Powyższe zapisy określają politykę rozwoju miasta i jej relacje do kwestii ochrony zasobów dziedzictwa. Z zapisów tych wynika iż ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i problematyka opieki nad zabytkami winna być rozpatrywana w kontekście rewitalizacji miasta i jako taka stanowić podstawę do realizacji celów związanych z rozwojem społeczno – gospodarczym Starogardu.

5.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta (2015)

Studium uchwalone przez Radę Miasta Starogard Gdański w dniu 28 stycznia 2015r. uchwałą nr V/27/2015 jest obowiązującym dokumentem określającym politykę przestrzenną, w tym określającym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego miasta. Studium przedstawia uwarunkowania w tym wynikające ze stanu krajobrazu kulturowego miasta, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej oraz określa obszary i zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Aktualnie trwa procedura zmiany tego dokumentu (etap opiniowania i uzgodnień projektu), jednakże nie ma to istotnego znaczenia dla programu opieki nad zabytkami, gdyż przedmiotem zmiany jest:

- wprowadzenie na załącznikach graficznych i w tekście Studium granic i obszarów zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego oraz w tekście ustaleń dla tych obszarów (obowiązek wynikający z art. 88f ust.5-8 ustawy z dnia 18 lipca 2001r. – Prawo wodne),
- wprowadzenie zmian w zasadach obsługi komunikacji w związku z wyborem trasy obwodnicy miasta w ciągu drogi krajowej 22 poza jego granicami

- wprowadzenie zmiany funkcji w obszarach oznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta symbolami:
 - a) „D2.43.MN.2”, D2.41.MN.2”, D2.42.MN.2”, D2.44.MN.2”, w rejonie ul. Zblewskiej – Borówkowej wprowadzenie w tych obszarach oprócz funkcji mieszkaniowej również funkcji handlu i usług.
 - b) „C3.12.P3” wprowadzenie zmiany funkcji: dla znacznej części terenu funkcję usług publicznych,
 - c) „A.164.ZP,U1” wprowadzenie zmiany funkcji terenu: dla przeważającej części wprowadzenie funkcji mieszkaniowej,
- wprowadzenie funkcji ogrodów działkowych dla działki nr 187/56 obr.5.

W zmianie Studium zagadnienia ochrony zabytków zostały zredagowane z uwzględnieniem zweryfikowanej gminnej ewidencji zabytków (2017), tak by oba dokumenty (Studium i program opieki nad zabytkami) były spójne.

Dokument Studium określa politykę przestrzenną miasta. Podstawą tej polityki jest określenie celów rozwojowych miasta, wśród których znalazły się m.in. zapisy dotyczące „ochrony i właściwego wyeksponowania oraz wykorzystania zgodnie z przyjętą strategią rozwojową zasobów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego miasta, (...) podkreślenie i wydobywanie elementów zagospodarowania przestrzeni decydujących o tożsamości i indywidualności Starogardu”. Jednocześnie w ramach listy obszarów i struktur ważnych dla prestiżu i tożsamości miasta oraz obszarów szczególnych szans wymieniono najważniejsze kompleksy terenów o wysokich walorach kulturowych – w tym obszar śródmiejski (w tym Stare Miasto) oraz obszar pomiędzy centrum miasta a zespołem dworca PKP. Studium wskazało obszary do szczególnych działań, między innymi rewitalizacji, rehabilitacji i przekształceń.

Program opieki nad zabytkami może być jednym z instrumentów wdrażania polityki przestrzennej miasta w jego gospodarce przestrzennej i w zarządzaniu miastem.

5.3. Gminny Program Rewitalizacji (2017-2025) przyjęty Uchwałą Nr XLV/450/2017 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 27 września 2017r

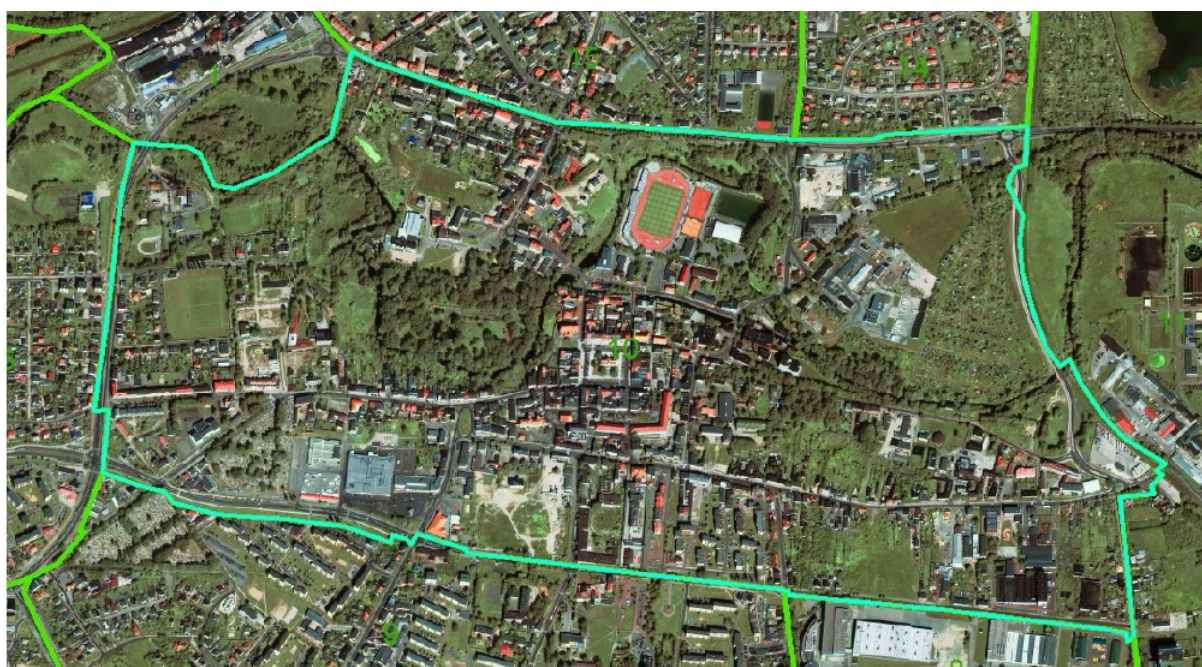
Gminny Program Rewitalizacji to dokument operacyjny związany z pozostałymi dokumentami miasta o charakterze strategicznym, takimi jak: Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Starogard Gdański na lata 2013-2020 (opracowana we wrześniu 2013r.), Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Starogard Gdański (2015, obecnie w trakcie zmian), Dokumenty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2025 (uchwalona dnia 28 czerwca 2017r.).

Program Rewitalizacji dla Starogardu Gdańskiego opiera się na dokumentach strategicznych miasta, uwzględnia dotychczasowe dokumenty związane z zabytkami, uwzględnia, zgodnie z wymaganiami ustawy o rewitalizacji, formalnie wyznaczone **obszary: zdegradowany i obszar rewitalizacji** (Uchwała nr XXV/230/2016 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Starogard Gdański).

Obszary zdegradowane to: Obszar Kocborowo-Skarszewska (po. ok. 76,55ha), obszar Aleja Wojska Polskiego, Kolejowa, Gdańska ,Traugutta (pow. ok. 80,19ha), Obszar Stare Miasto (pow. 180,66ha), Obszar Stado Ogierów (pow. 223,30ha), a obszar rewitalizacji to Obszar Stare Miasto.

Obszar rewitalizacji podzielono na sześć mniejszych stref. Obszary te skupiają największą liczbę obiektów i obszarów zabytkowych miasta, stąd duże znaczenie dokumentu i przyjętych w nim projektów dla programu opieki nad zabytkami Starogardu Gdańskiego. Jednym z istotnych problemów w tym obszarze jest zdiagnozowany „zły stan techniczny obiektów zabytkowych”, a źródłem problemów „brak systemu wsparcia renowacji obiektów zabytkowych, zasobów mieszkaniowych, infrastruktury i otoczenia budynków”.

Celem głównym rewitalizacji jest „**Kompleksowa rewitalizacja** obszaru z uwzględnieniem różnorodnych funkcji i **walorów przyrodniczych i kulturowych**”, a jednym z celów szczegółowych „**Odnowa kluczowych obiektów w obszarze rewitalizacji**”. Służyć temu mają różne projekty i zadania.

Rys. Obszar rewitalizacji (za: Gminny Program Rewitalizacji miasta Starogard Gdański na lata 2017- 2025)

Gminny Program Rewitalizacji oraz Program Opieki nad Zabytkami są wobec siebie komplementarne, dzięki ich realizacji można osiągnąć synergiczne efekty .

5.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

W odróżnieniu od wszystkich wspomnianych dotychczas dokumentów strategicznych szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego, które mają charakter dość ogólny i często jedynie pośrednio są związane z programem dot. zabytków, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego mają bezpośredni związek z programem opieki nad zabytkami oraz gminną ewidencją zabytków.

Zgodnie z przepisami ustawy - art. 19 ust 2 „W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie [miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego]” .

Miasto Starogard Gdański ma niemal 100% pokrycie obowiązującymi planami miejscowymi, w których uwzględniono dotychczasową gminną ewidencję zabytków z 2008r (w szczególności dotyczy to największego obszarowo planu z 201r z późn. zmianami).

Sytuacja braku planu miejscowego dotyczy w Starogardzie jedynie części terenów kolejowych, które w dotychczasowych dokumentach miały status terenów zamkniętych, dawnego terenu zamkniętego wojskowego (przy ul. Sikorskiego) który utracił ten charakter, a także działki, dla której wyrokiem sądu WSA w Gdańsku uchylono ustalenia planu miejscowego (wyrok sygn. Akt II SA/Gd 283/11 z dnia 22.09.2011r. dot. działki 201 obręb 37 przy ul. Żabiej - oznaczonej w planie z 2010r. jako teren A.185.U1). Stan prawny dotyczący planowania w mieście należy uznać za bardzo korzystny dla zasobu dziedzictwa kulturowego. Miasto systematycznie, cyklicznie ocenia aktualność swoich opracowań planistycznych.

Zgodnie z ustawą dot. ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 19) ustalenia programu opieki nad zabytkami uwzględnia się w dokumentach planistycznych: w studium i w planach miejscowych, w dokumentach tych można także ustalić strefy ochrony konserwatorskiej.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

W obowiązujących na terenie Starogardu Gdańskiego planach miejscowych wyznaczono granice tzw. stref ochrony konserwatorskie (między innymi w oparciu o poprzednie Studium oraz wytyczne konserwatorskie do planu z 2010r) , w których obowiązują specjalne warunki zagospodarowania i zabudowy, obejmują one przede wszystkim fragmenty centralnej części miasta. Dla poszczególnych stref ochrony konserwatorskiej plany ustalają zasady zagospodarowania i zabudowy uwzględniające historyczne uwarunkowania, w tym występowanie licznych obiektów zabytkowych figurujących w gminnej ewidencji zabytków z 2008r.

Ewentualna korekta ustaleń planów miejscowych w zakresie zabytków i obszarów chronionych powinna być uzasadniona wynikami oceny walorów kulturowych zabytków, np. jako wynik obecnej weryfikacji gminnej ewidencji zabytków (dla obiektów wykreślonych ze spisu GEZ można byłoby ewentualnie odstąpić od niektórych zapisów określających nakazy i zakazy).

Ze względu na aktualizację w niniejszym programie zagadnień ochrony zabytków archeologicznych (w wyniku porządkowania wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych przez WUOZ w Gdańsku) przy kolejnych zmianach obowiązujących planów miejscowych konieczne jest zweryfikowanie i ewentualnie wprowadzenie odpowiednich ustaleń (ograniczeń, zakazów, nakazów) związanych ze strefami ochrony

konserwatorskiej stanowisk archeologicznych (zasięgi stref przedstawiono na zał. 8 do niniejszego Programu).

5.5. Lokalne regulacje dotyczące krajobrazu miasta, w tym reklam, ogrodzeń, małej architektury

W oparciu o art. 37b „Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym”, zmienionej „Ustawą o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu” z dnia 24 kwietnia 2015r. w celu uporządkowania chaosu w informacji wizualnej i poprawy krajobrazu miejskiego podjęto Uchwałę nr XXX/ 280 /2016 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 31 sierpnia 2016r. **w sprawie przystąpienia do sporządzenia uchwały określającej na terenie Miasta Starogard Gdański zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych z jakich mogą być wykonane.**

Jest to o tyle ważne, iż obecnie nie można regulować tych zagadnień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dotychczas (listopad 2017 r.) nie wykonano w ramach realizacji uchwały z sierpnia 2016r żadnych prac projektowych. Zgodnie z uzasadnieniem uchwały: *„Realizując zapisy przedmiotowej uchwały Prezydent Miasta przystąpi do sporządzenia projektu uchwały w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń. Projekt uchwały będzie podlegał upublicznieniu i wyłożeniu do publicznego wglądu. W ramach wyłożenia projektu uchwały do publicznego wglądu, zainteresowane podmioty będą mogły składać uwagi do projektu uchwały, które będą podlegały rozpatrzeniu przez Prezydenta Miasta, a następnie przez Radę Miasta Starogard Gdański. Rozpatrując nieuwzględnione uwagi, Rada Miasta równocześnie podejmie decyzję o samym projekcie uchwały. Uchwała w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, po wejściu w życie, zastąpi stosowne ustalenia obowiązujących planów miejscowych.”*

Realizacja uchwały krajobrazowej oraz jej wdrożenie będą miały kapitalne znaczenie w szczególności dla obszarów zabytkowych miasta, w tym wpisanego do rejestru zabytków układu urbanistycznego miasta a także dla ustanowionych w dokumentach miejskich stref ochrony konserwatorskiej.

5.6. Inne lokalne uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami miasta Starogard Gdański

Sprawami ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Urzędzie Miasta Starogard Gdański zajmuje się Wydział Planowania i Urbanistyki, a zagadnienia ochrony zabytków pojawiają się także w pracy innych zespołów Urzędu Miasta oraz jednostek samorządowych.

Bezpośredni wpływ na stan zachowania zabytków Starogardu Gdańskiego samorząd miejski posiada będąc właścicielem niektórych z obiektów zabytkowych oraz sprawując kontrole nad

wspólną przestrzeni miasta, czy też ustalając regulacje dotyczące zagospodarowania (studium, plany miejscowe).

5.7. Wsparcie finansowe dot. zabytków

Miasto Starogard Gdański zdecydowało także o wsparciu finansowym prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych przy zabytkach.

Przykładowo w okresie realizacji Programu w latach 2013-2016 Rada Miasta Starogard Gdański podjęła też uchwałę w sprawie przyjęcia zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, aktualnie obowiązuje w tym zakresie do 31 grudnia 2020 r. Uchwała nr VII/40/2015 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 25 lutego 2015r. (Dz.Urz. Woj. Pom. z 2015 poz. 831).

Zgodnie z wymienioną wyżej uchwałą (§ 4) dotacja mogła być udzielona na dofinansowanie:

1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia wniosku,

2) nakładów koniecznych poniesionych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie roku poprzedzającego rok złożenia wniosku o udzielenie dotacji.

Dotacja mogła obejmować nakłady konieczne na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane wymienione w art. 76 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Mogła obejmować nawet do 50% nakładów.

W oparciu o wyżej wymienioną Uchwałę podjęto Uchwałę Rady Miasta Nr XXI/193/2016 z dnia 30.01.2016r dot. udzielenia dotacji dla prac związanych z murem obronnym przy ul. Browarowej – nr w rej zab. 1019 (dotacja dot. 50% rzeczywistego udokumentowanego kosztu prac).

W 2016r doprecyzowano zasady składania wniosków o dofinansowanie i przyznawanie dotacji i podjęto **Uchwałę Nr XXIII/202/2016 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 2 marca 2016r** w sprawie **zasad udzielania dotacji celowej** na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. Urz Woj. Pom. z 2016r poz. 1287 z 30.03.2016r), która uchyliła poprzednią uchwałę z 2015r . Rada Miasta określiła w niej m. inn. szczegółowy wzór wniosku o dotację. Miasto zobowiązało się do zabezpieczenia środków na cele związane z dotacjami w WPF Gminy Miejskiej w kwocie nie mniejszej niż 50 tys zł.

30 listopada 2016r Rada Miasta podjęła także **Uchwałę Nr XXXIV/320/2016** (opublikowana Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego z 2016 roku, poz. 4290 z dnia 08.12.2016 r.) w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości budynków mieszkalnych lub ich części oraz budynków mieszkalno-użytkowych lub ich części, w których zostanie wykonany remont elewacji. **Zwolnieniem objęte zostaną budynki położone w obszarze rewitalizacji oraz objęte gminną ewidencją zabytków.** Zwolnienie dotyczyć będzie wszystkich budynków bez

względu na ich stan własnościowy i ich wielkość. Podatnicy spełniający kryteria wymienione w uchwale skorzystają ze zwolnienia od podatku przez pięć lat pod warunkiem, że kwota zwolnienia nie przekroczy wysokości 50% wydatków poniesionych na remont. Dla podatników będących przedsiębiorcami zwolnienie od podatku wymienione w projekcie uchwały będzie stanowić pomoc publiczną w ramach pomocy de minimis, gdzie jej udzielenie nastąpi zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie zastosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis. Celem niniejszej uchwały jest wsparcie za pomocą przedmiotowego zwolnienia podatników, których zamiarem będzie przeprowadzenie remontów elewacji frontowych budynków, zmierzające do poprawy ich wyglądu, co w konsekwencji przyczyni się do estetyzacji miasta.

Planowane regulacje

Na podstawie ustawy z 22.06.2017r o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami która weszła w życie z dniem 09.09.2017r dopuszczalne jest obecnie udzielanie dotacji nie tylko obiektów wpisanym do rejestru zabytków lecz także do gminnej ewidencji zabytków.

Art. 81. [Dotacje samorządowe]

- 1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru **lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków** może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.*
- 2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.*

W listopadzie 2017r planowane jest podjęcie uchwały Rady Miasta dot. dotacji celowych dla prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy elewacjach frontowych budynków wpisanych do GEZ, położonych w obszarze układu urbanistycznego Starego Miasta Starogardu Gdańskiego (wpisanego do rejestru zabytków woj. pom. pod nr 108). Dotacja może być udzielona w wysokości do 30% nakładów koniecznych na wykonanie prac .

5.8. Wnioski z opracowań i dokumentów miejskich dla programu opieki nad zabytkami

Dokumenty na poziomie lokalnym są spójne ze sobą, gdyż są cyklicznie aktualizowane, wskazywane w nich cele, kierunki działań czy zadania mogą dobrze służyć ochronie zabytków. Cenne są uchwały Rady Miasta związane z finansowaniem zadań dotyczących zabytków – dotacji oraz zwolnień podatkowych dla budynków położonych w obszarze rewitalizacji oraz wpisanych do GEZ, pod warunkiem wykonania remontów elewacji frontowych.

.....

6. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta Starogard Gdański . Diagnoza stanu opieki nad zabytkami dla miasta Starogard Gdański.

Opracowano na podstawie dotychczasowych „Programów....na lata 2009-2012” oraz na lata 2013-2016 – uznając tę część za nadal aktualną .

6.1. Starogard Gdański - zarys dziejów

Starogard Gdański to miejscowość o ponad 800 letniej, udokumentowanej historii. W 1198 roku gród starogardzki został darowany przez księcia pomorskiego Grzymisława Joannitom. Darowizna ta została w 1238 roku potwierdzona w bulli papieża Grzegorza IX. Starogard joannicki położony był na lewym brzegu Wierzycy w rejonie dzisiejszego Wzgórza św. Jana. Na terenie grodu znajdował się kościół p.w. św. Jana.

Znajdującą się w pobliżu grodu wieś Starogard, w 1305 roku sprzedał Krzyżakom pomorski możnowładca Piotr Święca.

Po 1310 roku Krzyżacy rozpoczęli na prawym brzegu Wierzycy budowę miasta. Miasto krzyżackie powstało prawdopodobnie na surowym korzeniu. Posiadało spory Rynek o wymiarach 107x107 metrów. Każda z przyrynkowych ulic została wyprowadzona poza otaczające miasto mury, które obiegała wewnętrzna ulica. W kwartale północno-zachodnim wzniesiono kościół. Miasto rozwijało się, zostały zasiedlone w większości działki miejskie. W 1348 nowa osada otrzymała lokację na prawie chełmińskim. W 1360 Joannici sprzedali Krzyżakom sąsiadujący z miastem gród starogardzki.

Po wojnie 13-letniej (1454 - 1466), Starogard został włączony do Polski i należał do niej przez przeszło 300 lat – do pierwszego rozbioru Polski. Co prawda w 1520 roku Krzyżacy ponownie zajęli miasto, był to jednak tylko krótki, jednomiesięczny epizod w historii Starogardu.

W 1484 w mieście wybuchł pożar. Spalone zostały domy mieszczan i Ratusz. W 1502 w mieście wybuchł kolejny pożar, a w 1514 nawiedziła je zaraza – zawieszono wówczas jarmarki. Mimo tych niepowodzeń, koniec wieku XV i wiek XVI były dla Starogardu okresem bardzo pomyślnym. Rozpoczął się czas stabilizacji, odbudowy i rozwoju gospodarczego.

Na przełomie XVI i XVII wieku miasto było jednym z większych ośrodków rzemieślniczych na Pomorzu. Działały tu cechy: piekarzy, rzeźników, gorzelników, piwowarów, sukienników, szewców, kowali, ślusarzy, kotlarzy, nożowników, murarzy, powroźników.

Okres prosperity dla Starogardu zakończył się w I poł. XVII wieku wraz z początkiem wojen ze Szwecją. Zajęte przez wojska szwedzkie w 1626 roku miasto uległo w wyniku działań wojennych znacznym zniszczeniom. Jednak szczególnie tragiczny dla Starogardu okazał się „potop” szwedzki. W jego wyniku liczba ludności miasta zmniejszyła się o połowę.

W drugiej połowie XVII wieku Starogard ubożeje. Układ przestrzenny miasta nie ulega zmianie jednak nie wszystkie posesje są wówczas zamieszkałe. W okresie tym na znaczeniu

tracą średniowieczne mury obronne, wzdłuż których powstaje zabudowa mieszkaniowa. Poza nimi rozwijają się przedmieścia: chojnickie i gniewskie. W XVII wieku po wschodniej stronie miasta istniał folwark, młyn i zabudowa nad Kanałem Młyńskim, zaś na przedmieściu chojnickim folusz.

Po I rozbiórce Polski i wcieleniu do Prus, w mieście wybudowano koszary dla stacjonujących tu wojsk pruskich. W 1792 miasto strawił kolejny pożar. Ostało się tylko 11 murowanych budynków, nowo wybudowane koszary oraz kościół pw. św. Mateusza. Ocalały średniowieczne piwnice spalonych, drewnianych domów – na nich to wzniesiono nowe murowane kamienice już w dwa lata po pożarze.

Początek XIX wieku to na Pomorzu wojny napoleońskie, a w Starogardzie wielokrotne przemarsze wojsk przez miasto. Powstały po ich zakończeniu nowy porządek w Europie i związane z nim zmiany polityczne, prawne i gospodarcze, spowodowały w Starogardzie, szczególnie od połowy XIX w., znaczne ożywienie ekonomiczne. Miasto rozwijało się gospodarczo i przestrzennie. Przybywali doń przybysze z różnych stron Europy.

W latach 1820 – 70 powstały liczne zakłady rzemieślnicze, które z czasem przekształciły się w sporej wielkości fabryki.

Starogard był miastem gdzie żyli i pracowali obok siebie ludzie różnych kultur. W 1802 powstał nowy zbór ewangelicki w miejscu poprzedniego - obecnie kościół katolicki p.w. św. Katarzyny.

W połowie XIX wieku, na terenie gdzie prawdopodobnie niegdyś stał dwór krzyżacki, powstała synagoga. Średniowieczny kościół katolicki, p.w. św. Mateusza poddany został renowacji. Rozwinęły się przedmieście chojnickie i gniewskie, częściowo zmieniła się ich zabudowa, z wiejskiej na przedmiejską, murowaną. Strzechy zastąpiła dachówka.

Uruchomienie w 1873 roku linii kolejowej spowodowało rozwój przestrzenny miasta w kierunku póln.-zach. Przemysłowe miasto na przełomie XIX i XX wieku posiadało gazownię i wodociągi. Powstały budynki użyteczności publicznej: Zespół Gimnazjum, nowy Ratusz, Stadnina i Zespół Zakładu Leczniczego – Kocborowo.

Zmieniło się oblicze miasta w obrębie Rynku. Dawne kamienice z początku XIX wieku, kontynuujące XVIII wieczną stylistykę budowlaną, po części uzyskały nowy wyraz. Zamożni właściciele przebudowali swoje domy. Pojawiły się elewacje w modnych wówczas stylach historycznych. Zmiany wprowadzano wedle wskazówek ówczesnych wzorników budowlanych. Domy rosły w górę, zmieniał się kształt dachu, wystrój elewacji i wystrój wnętrz. Zamożność obywateli - miejscowych przemysłowców odbijała się w architekturze ich domów. Pojawiły się wille i modernistyczne kamienice czynszowe. Miasto rozrastało się. Przy czym nadal niezmieniony pozostał układ starego miasta o średniowiecznej lokacji. Zachował się też historycznie ukształtowany sposób zagospodarowania przestrzeni. Przy murach wprowadzono dodatkowe podziały na przestrzeniach dawniej miejskich.

Miasto wkroczyło w XX wiek. W 1907 powstała przemysłowa gorzelnia. W 1913 roku rozpoczęto elektryfikację miasta. W następnym roku została zburzona Brama Gdańska.

Koniunktury gospodarczej nie przerwał powrót Starogardu do Polski w 1920 roku. Rozwijał się dalej przemysł i budownictwo. W okresie międzywojennym Starogard był jednym z

najbardziej uprzemysłowionych miast na Pomorzu. Od 1926 roku w mieście stacjonował 2 Pułk Szwoleżerów Rokitańskich.

Przestrzennie miasto rozwijało się w kierunku: północnym (rejon ul. Traugutta, Ceynowy, Gdańskiej). Powstały osiedla po zachodniej stronie miasta, a nad Wierzycą park. W południowej części miasta wybudowano kościół p.w. św. Wojciecha. Odrestaurowany został Ratusz i Rynek. Zmodernizowano gazownię, wodociągi, zelektryfikowano miasto. Powstało wiele nowoczesnych budynków mieszkalnych.

Po 1945

Wojna oszczędziła historyczną zabudowę. Miasto przetrwało w zasadzie w niezmienionym kształcie. Po wojnie kontynuowano eksploatację istniejącej zabudowy. Z krajobrazu miasta zniknęły takie obiekty jak: dawny folusz z 1792 przy ul. Bieruta 111 (obecnie ul. Chojnicka), XVIII wieczny zajazd z ul. Harasa 7, kuźnie przy Młynach Wiecherta czy mauzoleum rodziny Wiechertów przy ul. Owidzkiej, oraz kilka budynków mieszkalnych przy ul. Browarowej. Rozbudowano zakłady przemysłowe: Polmos, Polfę (Polpharmę), Famos, Neptun.

Historycznie ukształtowany układ przestrzenny miasta zachował się. Powstały nowe osiedla z zabudową wielorodzinną. W latach 70 – tych powstały osiedla domów jednorodzinnych w rejonie Żabna i Przylesia, a w latach 80 osiedla w południowej części miasta.

Po 1989 roku zmieniła się sytuacja gospodarcza miasta. Zamknięcie bądź uwłaszczenie wielu zakładów przemysłowych spowodowało najczęściej zmianę sposobu użytkowania dawnych, przemysłowych obiektów. Trwa w dalszym ciągu proces ich przekształceń i często - degradacji.

6.2. Ochrona zabytków w Starogardzie Gdańskim

Starogard Gdański jest miastem posiadającym wiele zespołów przestrzennych i obiektów o wartościach kulturowych – zabytków. Część z nich objęta została ochroną prawną: poprzez wpis do rejestru zabytków nieruchomych i ruchomych – prowadzonych przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków bądź poprzez zapisy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta. Ochroną objęte są także zabytki ruchome umieszczone w inwentarzu Muzeum Ziemi Kociewskiej. Jednakże dziedzictwo kulturowe to nie tylko dobra objęte wyżej wymienionymi formami ochrony, to także dobra inne, tworzące kulturowy krajobraz miasta, będące świadectwem dokonań miejscowej społeczności, stworzone przez wieki będące świadectwem jej kulturowego dorobku.

Rejestr zabytków

- Obiekt zabytkowy do rejestru zabytków wpisuje Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków, wydając decyzję administracyjną. Do rejestru wpisane może zostać także otoczenie zabytku, nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna. Wpis do rejestru może nastąpić z urzędu bądź na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art.10 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)
- Urząd Pomorskiego Konserwatora Wojewódzkiego prowadzi rejestr dla:

- zabytków nieruchomych (są to zabytki architektury i budownictwa w tym techniki, inżynierii),
- zabytków ruchomych – dzieła sztuki, rzemiosła, zabytki techniki,
- zabytków archeologicznych, nieruchomych (ruchome znajdują się w inwentarzach muzealnych).

6.3. Ochrona zabytków archeologicznych

6.3.1. IDENTYFIKACJA PRZEDMIOTU OCHRONY

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.; dalej: UOZOZ) zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Przedmiotem ochrony są nie tylko poszczególne wytwory człowieka, ale i ich kulturowy kontekst — razem tworzą integralną całość, w terminologii naukowej zwaną stanowiskiem archeologicznym. Wydzielony wytwór określa się natomiast mianem artefaktu. Stanowiskiem archeologicznym jest obszar występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości, zaś artefaktem jest wydzielony, indywidualny zabytek ruchomy, np. pozyskany w trakcie badań archeologicznych. Wzajemne powiązanie przestrzenne poszczególnych nieruchomych i ruchomych części stanowiska archeologicznego stanowi właściwą, oryginalną i niepowtarzalną substancję zabytku archeologicznego.

Na terenie Miasta Starogard Gdański znajdują się liczne stanowiska archeologiczne, pochodzące z różnych epok historycznych i pradziejowych. Są one odkrywane i wprowadzane do wojewódzkiej ewidencji zabytków w ramach systematycznego, ogólnopolskiego programu „Archeologiczne Zdjęcie Polski” (AZP) realizowanego od lat 70-tych XX wieku, ale także w efekcie prowadzenia innych programów badawczych i dokonywania odkryć przypadkowych. Stanowią one element istotny dziedzictwa kulturowego jako materialne świadectwo życia i działalności człowieka w minionych epokach. Relikty archeologiczne znajdują się w większości przypadków pod obecnym poziomem użytkowym (pod powierzchnią ziemi). Część stanowisk archeologicznych posiadających największą wartość historyczno-naukową została objęta wpisem do rejestru zabytków.

Na obszarze Miasta Starogard Gdański znajdują się **trzy stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:**

— grodzisko wczesnośredniowieczne położone na przedmieściu Św. Jana obok torów kolejowych — wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-152 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 05.12.1970 r. (dawny nr rej. zab. 115/A);

— cmentarzysko płaskie we wschodniej części miasta, na zalesionym wzniesieniu między szosą tczewską a Strzelnicą, na wschodniego brzegu rzeki Wierzycy — wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-379 decyzją

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 29.11.1976 r. (dawny nr rej. zab. 303/A);

— osada położona na terenie miasta obok cmentarza wojskowego — wpisana do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-380 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 29.11.1976 r. (dawny nr rej. zab. 304/A).

Istotne dla Miasta jest szczególnie w/w grodzisko wczesnośredniowieczne. Jest to domniemane miejsce lokalizacji joannickiego Starogardu. Miejscowość ta zanikła, lecz legenda o nim jest wciąż żywa, a wiedza poszerza się. Wzgórze nad Wierzycą nosi nazwę Wzgórza św. Jana i związane są tym miejscem liczne legendy. Legendy poruszające wyobraźnię. W roku 2001 podpisano: list intencyjny w sprawie współpracy pomiędzy Miastem a Związkiem Polskich Kawalerów Maltańskich oraz porozumienie o współpracy pomiędzy Muzeum Archeologicznym w Gdańsku a Gminą Miejską w Starogardzie. Wynikiem tych porozumień było przeprowadzenie prac archeologicznych na Wzgórzu św. Jana w sierpniu 2001 roku. Kolejne badania archeologiczne na tym terenie przeprowadziło Muzeum Ziemi Kociewskiej wraz z Muzeum Archeologicznym w Gdańsku w 2006 roku. W ich wyniku odkryto fragmenty zabudowy — przypuszczalnie pozostałości po grodzie joannickim.

Na obszarze Miasta Starogard Gdański odkryto także pozostałości osadnictwa oraz cmentarzysk z różnych epok historycznych i pradziejowych. Wszystkie te stanowiska archeologiczne, łącznie z wpisanymi do rejestru zabytków, zostały ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Wykaz stanowisk z obszaru miasta zawiera załącznik nr 7 do niniejszego Programu.

Gminna Ewidencja Zabytków dla miasta, obecnie aktualizowana i weryfikowana, **w zakresie archeologii jest powtórzeniem ewidencji wojewódzkiej.**

Stanowiska archeologiczne posiadają swoje karty ewidencyjne, przechowywane w WUOZ w Gdańsku.

6.3.2. PODSTAWY OCHRONY ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Stanowiska archeologiczne jako istotny element dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego podlegają ochronie na mocy przepisów prawa międzynarodowego i tworzonego w ich duchu prawa krajowego, które zobowiązują do ich trwałego zachowania (jeśli to możliwe — na miejscu), uwzględnienia zadań ochronnych w procesie planowania przestrzennego, a jeśli niemożliwa jest trwała ochrona — metodycznego przebadania i zadokumentowania warstw kulturowych oraz zakonserwowania i zabezpieczenia pozyskanych archeologicznych zabytków ruchomych.

Zgodnie z art. 5 pkt i lit. a Europejskiej Konwencji o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego (Dz.U. z 1996 r. nr 120, poz. 564) każda Strona zobowiązuje się do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego poprzez zapewnienie archeologom uczestnictwa w tworzeniu założeń planowania, ukierunkowanych na zapewnienie wyważonej strategii

mającej na celu ochronę, konserwację i podniesienie wartości terenów o wartości archeologicznej, w związku z art. 4 pkt ii cyt. Konwencji, zgodnie z którym każda Strona zobowiązuje się do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniając, stosownie do okoliczności konserwację i zachowanie dziedzictwa archeologicznego, jeżeli jest to możliwe na miejscu.

Zgodnie z art. 4 UOZOZ ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu (m.in.): zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie (pkt 1) oraz uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska (pkt 6).

W przypadku zabytków archeologicznych zasada trwałej ochrony została dodatkowo umocowana w przepisach ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 519, z późn. zm.; dalej: POŚ). Zgodnie z art. 101 pkt 2 lit. f POŚ ochrona powierzchni ziemi polega na zachowaniu funkcji środowiskowych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, w tym między innymi zbioru dziedzictwa geologicznego, geomorfologicznego i archeologicznego. Tym samym także, zachowanie zbioru dziedzictwa archeologicznego, jako funkcji kulturowej powierzchni ziemi, staje się jednym z celów ochrony środowiska, a zatem uzyskuje dodatkową podstawę prawną w działalności organów administracji publicznej i stosuje się do niego zasadę zrównoważonego rozwoju, stanowiącą podstawowe założenie planowania i zagospodarowania przestrzennego. Ponieważ zbiór dziedzictwa archeologicznego jest zbiorem nieodnawialnym (co podnosi jednej z kluczowych dokumentów doktrynalnych jakim jest Karta Zarządzania i Ochrony Dziedzictwem Archeologicznym, Lozanna 1990), należy nim gospodarować świadomie i racjonalnie, aby umożliwić jego zachowanie i korzystanie z niego przez przyszłe pokolenia.

Zgodnie z art. 31 ust. 1a pkt 2 UOZOZ osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków, natomiast zgodnie z art. 31 ust. 2 UOZOZ zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny. Przepis ten stanowi dopuszczenie innej niż trwałe zachowanie zasady ochrony zabytku archeologicznego, tzw. „ochrony przez zadokumentowanie”, w sytuacji gdy badania archeologiczne są niezbędne w celu ochrony zabytków archeologicznych zagrożonych przekształceniem bądź zniszczeniem. Zadaniem organów administracji publicznej jest doprowadzić do tego, aby takich sytuacji było jak najmniej — zgodnie z przytoczoną zasadą trwałej ochrony zabytków i zachowania zbioru dziedzictwa archeologicznego.

Zarówno naukowe jak i inwestycyjne badania wykopaliskowe należy ograniczyć do niezbędnego minimum, ponieważ w ich trakcie nawarstwienia kulturowe zostają nieodwracalnie usunięte, zaś zabytki ruchome zostają wyciągnięte z pierwotnego kontekstu. Odbywa się to jednak przy zachowaniu odpowiedniej metodyki, która pozwala na powiązanie nieistniejących już (wyeksplorowanych) nawarstwień kulturowych z ruchomym zabytkiem archeologicznym oraz określania i badania ich wzajemnych relacji. Ślad po oryginalnej substancji zabytku pozostaje wówczas w sporządzonej dokumentacji archeologiczno-konserwatorskiej. Wykopaliskowe badania archeologiczne w tym samym miejscu przeprowadzić można tylko jeden raz, stąd też niezwykle istotne jest racjonalne gospodarowanie zasobem archeologicznym poprzez powstrzymanie się od zbędnych badań wykopaliskowych oraz preferowanie tzw. nieinwazyjnych metod badawczych, które stają się coraz szerzej dostępne. Z tego powodu, w przypadku zagrożenia stanowiska archeologicznego poprzez działania inwestycyjne lub gospodarcze, badaniami archeologicznymi obejmuje się jedynie obszar bezpośrednio narażony na zniszczenie przez prace ziemne. Z kolei w przypadku badań naukowych zaleca się zwiększenie udziału metod nieinwazyjnych, takich jak badania georadarowe, magnetyczne, elektrooporowe, C14 itp.

Ustala się następujące ogólne zasady ochrony stanowisk archeologicznych:

- ujęcie w gminnej ewidencji zabytków na podstawie art. 22 ust. 4 i 5 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i w dalsze wykonywanie przepisów określających zasady ochrony obiektów figurujących w GEZ;
- uwzględnianie zadań ochronnych w procesie planowania przestrzennego zgodnie ze szczegółowymi kierunkami wytyczonymi w dalszej części Programu.

Skuteczna ochrona zabytków archeologicznych polega między innymi na ustalaniu odpowiednich regulacji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, gdyż zgodnie z art. 7 UOZOZ jedną z form ochrony zabytków są właśnie ustalenia miejscowego planu, formułowane w postaci graficznej (zasięgi ewentualnych stref ochrony, lokalizacje stanowisk archeologicznych) oraz tekstowej (określenie nakazów, zakazów, dopuszczeni i ograniczeń w zagospodarowaniu terenów). Plany miejscowe obejmujące swym zasięgiem strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych w skrajnych przypadkach, uzasadnionych walorami stanowisk, mogą nawet wprowadzać zakaz zabudowy oraz inne prace związane z naruszaniem struktury gruntu.

6.3.3. OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW

Do trwałego zachowania przeznacza się obszary płaskich stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

Na obszarze przedmiotowych stanowisk archeologicznych wyklucza się wszelką działalność inwestycyjną i gospodarczą związaną z naruszaniem struktury gruntu (w tym rolną). W ich obrębie dopuszcza się jedynie prowadzenie niezbędnych prac porządkowych, zabezpieczających, konserwujących, rewaloryzacyjnych oraz naukowo-badawczych przy zachowaniu przepisów odrębnych.

Ustala się następujące szczegółowe zasady ochrony płaskich stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków:

- zakaz zabudowy;
- zakaz prowadzenia działalności inwestycyjnej i gospodarczej związanej z naruszaniem struktury gruntu;
- na obszarach leśnych prowadzenie gospodarki leśnej w sposób nieszkodliwy dla stanowisk;
- uporządkowanie i zabezpieczenie oraz właściwe utrzymanie obszarów stanowisk;
- ograniczenie potencjalnych zagrożeń naturalnych;
- ograniczenie do niezbędnego minimum wykopaliskowych badań archeologicznych na korzyść badań nieinwazyjnych (badania georadarowe, magnetyczne, elektrooporowe, C14 itp.).

6.3.4.OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH UJĘTYCH W EWIDENCJI ZABYTEKÓW

W przypadku pozostałych stanowisk archeologicznych (nieobjętych wpisem do rejestru zabytków) należy przede wszystkim dążyć do jak najpełniejszego zachowania zbioru dziedzictwa archeologicznego, w myśl art. 4 pkt 1 UOZOZ oraz art. 101 pkt 2 lit. f POŚ. Z tego względu priorytet winny mieć zasady ochrony opisane w pkt 1.3. Gdzie tylko jest to możliwe, należy dążyć do pogodzenia funkcji terenu z potrzebą ochrony zabytku. Jeżeli jednak trwała ochrona jest niemożliwa, dopuszcza się zainwestowanie lub zagospodarowanie terenu stanowiska archeologicznego z zachowaniem warunków prowadzenia niezbędnych badań archeologicznych na zasadach uregulowanych przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Prace naruszające strukturę gruntu na terenie stanowiska archeologicznego powodują bowiem nieodwracalne zniszczenie substancji zabytku w postaci nawarstwień kulturowych oraz zniszczenie lub uszkodzenie zalegających w nich ruchomych zabytków archeologicznych. W celu ochrony przed nieodwracalną utratą dziedzictwa kulturowego, działania inwazyjne na obszarze stanowisk archeologicznych należy objąć niezbędnymi badaniami ratowniczymi, w trakcie których warstwy kulturowe podlegają zadokumentowaniu, a zabytki ruchome — zabezpieczeniu i konserwacji.

Ustala się następujące szczegółowe zasady ochrony płaskich stanowisk archeologicznych, o ile nie wymagają zastosowania zasad określonych w pkt 6.3.3.

- Wszelkie prace naruszające strukturę gruntu na obszarze występowania zabytków archeologicznych wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych w zakresie niezbędnym do ochrony tych zabytków.

6.3.5.STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Wyznacza się następujące strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych:

- strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków:
- zasady ochrony określa pkt 6.3.3; ponadto obszary wpisane do rejestru zabytków chronione są przepisami odrębnymi dot. ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- strefa ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych w ewidencji zabytków:
- zasady ochrony określa pkt 6.3.4.

6.3.6.UWAGI KOŃCOWE

Poszczególne zasady ochrony stanowisk archeologicznych winny ulec doprecyzowaniu w procesie formułowania ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem indywidualnej specyfiki danego stanowiska archeologicznego oraz przy rozpoznaniu możliwych dla niego zagrożeń. Przepisy te należy ująć w postać nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w użytkowaniu terenów, zgodnie z wytycznymi rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz.U. z 2003 r. nr 164, poz. 1587). Ponadto zapisy planu muszą spełniać wymogi norm prawnych ustalone w rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r. poz. 283).

Nie wyklucza się odkrycia w przyszłości kolejnych stanowisk archeologicznych (zwłaszcza w wyniku nowych badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski), które należy uwzględnić na dalszym etapie procesu planowania przestrzennego, pomimo ich braku w studium.

Ponieważ wskazane przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lokalizacje i strefy różnią się w stosunku do dotychczas ujawnianych w dokumentach planistycznych miasta (Studium oraz plany miejscowe) informacje te będą musiały być każdorazowo sprawdzane i ewentualnie weryfikowane podczas kolejnych prac planistycznych.

Dla wszystkich stanowisk archeologicznych przeznaczonych do trwałego zachowania sugerowanym docelowym przeznaczeniem terenu jest utworzenie obszaru zieleni urządzonej, zwłaszcza niskiej (głównie dla stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej), ewentualnie użytku zielonego (dla stanowisk archeologicznych płaskich). Rozrost systemu korzeniowego dużych drzew uszkadza bowiem nawarstwienia kulturowe oraz obiekty i ruchome zabytki archeologiczne. W przypadku stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenach leśnych, należy sformułować zasady prowadzenia gospodarki leśnej uwzględniające potrzebę ochrony zabytku.

W przypadku, gdy obszar stanowiska archeologicznego o własnej formie terenowej lub wpisanego do rejestru zabytków objęty został miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dopuszczającym zainwestowanie lub zagospodarowanie, postuluje się

zmianę takiego planu, aby wyeliminować lub zminimalizować zagrożenie dla zabytku. Szczególny priorytet należy przyznać stanowiskom archeologicznym o własnej formie terenowej, z obszarów których należy usuwać wszelkie funkcje stwarzające zagrożenie dla substancji zabytku. W przypadku stanowisk płaskich, przy zmianie istniejących planów, należy dążyć do wypracowania zapisów, dzięki którym w sposób maksymalnie zrównoważony pogodzi się potrzebę ochrony zabytku z dotychczasową funkcją terenu. Jeżeli jednak nie jest to możliwe, należy wprowadzić zapisy umożliwiające przeprowadzenie niezbędnych badań archeologicznych stanowiska archeologicznego zagrożonego zniszczeniem wskutek dopuszczanej działalności.

6.4. Rejestr zabytków nieruchomych

Do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego wpisane zostały zabytki architektury i budownictwa, których zabytkowa wartość w skali miasta jest najwyższa, ważne są również w skali regionu i współtworzą w obu przypadkach krajobraz kulturowy.

Do Rejestru Zabytków Nieruchomych woj. Pomorskiego wpisane są następujące obiekty architektury i budownictwa z terenu Starogardu Gdańskiego:

Aktualnie w rejestrze zabytków nieruchomych znajdują się następujące pozycje:

- układ urbanistyczny Starego Miasta Starogardu Gdańskiego,
- kościół parafialny p.w. Św. Mateusza,
- zespół murów obronnych wraz z Basztą Młyńską, Basztą Narożną, basztą Bramy Gdańskiej,
- cmentarz żydowski przy ul. Boh. Getta,
- dawna synagoga przy ul. Rycerskiej,
- dom przy ul. Piłsudskiego 3,
- zespół Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych wraz z wszystkimi obiektami oraz ogrodzeniem murowanym od południa i zielenią ozdobną, cmentarzem przyszpitalnym; folwarkiem; parkiem; budynkami mieszkalnymi dla pracowników szpitala i terenem,
- kamienica Rynek 16,
- zespół pałacowy (pałac; budynek administracyjny; brama; budynek gospodarczy) przy ul. Kanałowej,
- kamienica Hallera 22,
- założenie przestrzenne Stada Ogierów wraz z budynkami (27 obiektów): budynek administracyjny; budynek mieszkalny - dyrekcyjny; kantyna; budynki mieszkalne pracownicze (9 obiektów); stajnie (4 obiekty); mała stajnia z powozownią; budynki gospodarcze w zespole domów pracowniczych (9 obiektów); stacja transformatorowa
- kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny wraz z działką przykościelną
- kościół parafialny p.w. Św. Wojciecha,
- mleczarnia wraz z działką przy ul. Norwida,
- budynek dawnego kasyna oficerskiego wraz ze znajdującym się pod nim gruntem po obrysie murów usytuowany na terenie działki 71/10 przy ul. Sobieskiego

Lista ta jest nadal listą otwartą i to czy będzie się powiększać zależec może także od decyzji władz miasta, mieszkańców i właścicieli wszelkiego rodzaju nieruchomości. Uznanie przez właściciela lub użytkownika obiektu, celowości jego ochrony, może skutkować wpisaniem go do rejestru zabytków. Dla obiektów tych można pozyskiwać środki finansowe z

różnych źródeł na ich remonty, rewaloryzacje, dokumentacje itp., w tym dotacje samorządowe miasta Starogard Gdański.

Część zabytków rejestrowych charakteryzuje się niestety złym stanem technicznym np. obiekt młeczarni, zespołu pałacowego przy Kanałowej (obiekty nie użytkowane) czy kamienica Hallera 22 (własność Skarb Państwa, Starostwo Powiatowe). W kościele pw. św. Katarzyny planowane są i obecnie rozpoczęte prace konserwatorskie dotyczące głównie wnętrza obiektu.

26 maja 2013r miał miejsce pożar zespołu budynków młyna, w którym znaczna część budynków uległa zniszczeniu, kolejny pożar na terenie zabytkowych młynów wybuchł 26 marca 2016r. Ze względu na zagrożenie katastrofą budowlaną części ścian zabytkowego młyna głównego pszennego zostały rozebrane (2013), ściany frontowe budynku głównego zostały wzmocnione (2013), zdjęto i zabezpieczono dwie rzeźby postaci mitologicznych z fasady frontowej budynku głównego młyna (2014).

Obecnie trwa procedura wpisu do rejestru zespołu młynów.² Zgodnie ze zmianami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2017r poz. 1595) o dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu do rejestru zabytków do dnia, w którym decyzja stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robot budowlanych i podejmowanie innych działań, które mogłyby doprowadzić do naruszenia substancji budynku lub zmiany jego wyglądu. Ze względu na stan techniczny zespołu młyna **wpis do rejestru zabytków jest bardzo ważny i pilny.**

Wszczęto także procedurę wpisu do rejestru (dn. 22.06.2016r WKZ powiadomił o tym Prezydenta) dla kamienicy przy ul. Wojska Polskiego 9.

Tabelę z aktualnym rejestrem zabytków nieruchomości na terenie miasta Starogard Gdański zawiera **załącznik nr 1** do niniejszego Programu.

6.5. Rejestr zabytków ruchomych

Zabytek ruchomy to „...rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych będących dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3 pkt. 1 i 3 Ustawy o Ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Rejestr zabytków ruchomych prowadzony jest przez właściwego Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Do rejestru zabytków ruchomych wpisywane są głównie zabytki pozostające w kościołach w rękach osób fizycznych i prawnych. W rejestrze nie figurują żadne zbiory i kolekcje prywatne.

² Prezydent Miasta nie jest stroną w tym postępowaniu, WUOZ w Gdańsku nie poinformował Urzędu Miasta oficjalnie o dacie wszczęcia postępowania

Tabela 2

Rejestr zabytków ruchomych

L.P	PRZEDMIOT OCHRONY *	LOKALIZACJA	NUMER REJESTRU	DATA WPISU
1.	Pojazd konny Coleche Uprząż bałaguska Pojazd konny – wolant Uprząż chomątowa, poczwórna Sanie typu pruskiego Pojazd konny Wolant Pojazd konny Landolet Pojazd konny Amerykan Pojazd konny Dos-au-dos	Stado Ogierów Starogard Gdański, ul. Mickiewicza 12	KL.IV 2/26/1/027/67 do KL.IV 2 / 33 /027/67	22.02.1967
2.	Rzeźba Biskupa	Kościół pw. św. Mateusza	KL.IV-6201/1243	06.03.1972
3.	Wypożyczenie kościoła. W tym: ołtarz główne, ołtarze boczne, rzeźby, obrazy, złotnictwo, płyty nagrobne i inne (ogółem 56 sztuk)	Kościół pw. św. Mateusza	K IV6201/2347/72	27.05.1972

Źródło: Dane z Urzędu Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

- *Każdy z obiektów wpisany do rejestru zabytków ruchomych posiada kartę ewidencyjną zabytku ruchomego.*
- *Karty te znajdują się w zbiorach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków*

W Starogardzie Gdańskim wśród ruchomych zabytków dawnej sztuki i rzemiosła wyróżnione zostały wpisem do rejestru zabytków ruchomych woj. pomorskiego zbiory znajdujące się w dwóch zespołach:

1/ W Stadzie Ogierów – zespół dawnych pojazdów konnych i uprzęży.

Są to obiekty z przełomu XIX i XX wieku oraz z okresu międzywojennego, pochodzące z różnych warsztatów i reprezentujące różne typy pojazdów oraz dwa komplety uprzęży.

Eksponaty te są własnością Stada i tam też są przechowywane. Stan ich zachowania jest zróżnicowany. Część z nich wymaga przeprowadzenia prac konserwatorskich.

Brak jest stałej ekspozycji prezentującej także wyżej wymienione obiekty. Obecnie prezentowane są okazjonalnie.

2/ Zespół wyposażenia kościoła parafialnego pw. św. Mateusza.

Wpisem objętych zostało ogółem 56 obiektów stanowiących wyposażenie liturgiczne – w tym obiekty złotnictwa, ołtarze: główny i boczne, obrazy i rzeźby, malowidła ścienne, płyty nagrobne, epitafium, szaty liturgiczne i obiekty złotnictwa oraz i inne.

Wśród obiektów objętych decyzją dominują obiekty barokowe i rokokowe. Zabytki te są własnością parafii. Odnowione wyposażenie kościoła farnego podziwiać można w jego wnętrzu poza pewnymi wyjątkami: zabytkowymi szatami i obiektami złotnictwa. Okazy te nie są prezentowane na co dzień.

W kościele farnym i pozostałych kościołach Starogardu spotkać możemy zabytki ruchome – nie objęte wpisem do rejestru zabytków, dzieła dawnych mistrzów: rzemieślników i lokalnych artystów. W pracach tych wyraźnie widoczne są wpływy sztuki ludowej i miejscowych warsztatów – zwłaszcza wśród dzieł dawnych. Zachowała się po części dawna stolarka z autentycznymi okuciami i zamkami. Dzieła: snycerzy, obrazy i rzeźby, feretrony a także dawne nagrobki i płyty nagrobne. Częściowo XIX wieczne – neogotyckie wyposażenie przynależy do kościoła pw. św. Katarzyny, a nieliczne XX wieczne obiekty spotkać możemy w kościele pw. św. Wojciecha.

6.6. Muzea

Instytucjami powołanymi do ochrony zabytków w tym głównie ruchomych, są muzea. Gromadzone są w nich dobra kultury obrazujące nasze dzieje, dorobek kultury materialnej i artystycznej. Dokumentują one tożsamość regionu, prowadzą działalność naukową i edukacyjną.

W większości muzea te gromadzą głównie zabytki ruchome. W Starogardzie działa Muzeum Ziemi Kociewskiej.

Zbiory znajdują się tu w dwóch działach

1/ etnograficznym – sztuka ludowa,

2/ historycznym – archiwalia i druki, fotografie, zbiory artystyczne.

Zabytki ruchome wpisane do inwentarza muzealnego nie są wpisywane do rejestru zabytków ruchomych prowadzonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Aktualne zbiory zabytków Muzeum to 2810 pozycji inwentarzowych (stan na koniec 2010 r. wg „Raportu o stanie miasta”) Muzeum prowadzi działalność naukową i edukacyjną, bibliotek muzealna liczy 2164 egz. wydawnicze (wg Raportu o stanie miasta 2010), wydaje Roczniki Muzealne „Rydwan”. Ponadto współuczestniczy w badaniach archeologicznych – grodziska w Owidzu i na Wzgórzu św. Jana. Finansowane jest z budżetu Gminy Miejskiej. Mieści się w trzech budynkach w Starogardzie: administracja i ekspozycja etnograficzna w budynku przy ul. Bocznej 2, ekspozycje historyczne w Baszcie Narożnej i w Baszcie Gdańskiej, Muzeum korzysta także z budynku Ratusza.

Profil działalności Muzeum to głównie zbiory etnograficzne i historyczne, Muzeum dąży do rozszerzenia swojej działalności, w tym także pozyskania i gromadzenia zbiorów archeologicznych.

Na terenie Starogardu Gdańskiego formalnie nie wyodrębniono prywatnych kolekcji i zbiorów. Znaczy to, że istniejące zasoby: prywatne i instytucjonalne nie zostały wpisane do rejestru zabytków.

Muzeum (z wcześniej określonych przyczyn programowych i finansowych) nie prowadziło i nie prowadzi znaczących działań mających na celu ochronę i udokumentowanie materialnego i duchowego dorobku starogardzkiej - miejskiej społeczności, wielonarodowościowej i wielokulturowej. Systematycznie jednak publikuje w wydawnictwie Roczniki Muzealne „Rydwan” różnego rodzaju materiały dotyczące historii miasta i jego mieszkańców.

Muzeum współpracuje z muzeami krajowymi i zagranicznymi, w tym z Muzeum Prus Wschodnich w Munster (umowa o partnerstwie i współpracy), z Muzeum „Brama Frydlandzka” z Kaliningradu.

6.7. Dokumentacja konserwatorska – rodzaje ewidencji konserwatorskiej

W zasobach Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora i Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków (obecnie od 01.01.2011 r. Narodowy Instytut Dziedzictwa) oraz w jego gdańskiej agendzie, Regionalnym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków (oddział terenowy NID w Gdańsku), znajdują się dokumentacje konserwatorskie, dokumentujące poszczególne typy zabytków, zespoły przestrzenne, cmentarze, zabytki techniki, zabytki ruchome opracowania studialne i inne. Dla Starogardu Gdańskiego występują następujące rodzaje dokumentacji konserwatorskiej:

Tabela 3

Rodzaje ewidencyjnej dokumentacji konserwatorskiej

Rodzaj dokumentacji		Ilość	Miejsce przechowywania	Udostępnienie
Fiszki		666	WKZ, KOBiDZ, ROBiDZ	W Instytucji przechowującej
Karty zielone		17	ROBiDZ	W Instytucji przechowującej
Karty białe	Architektury i budownictwa	158	WKZ, KOBiDZ, ROBiDZ	W Instytucji przechowującej
	Techniki	Brak		
Karty cmentarzy		5	WKZ, KOBiDZ, ROBiDZ	WKZ, KOBiDZ, ROBiDZ
Katalog parków		Brak danych	WKZ, KOBiDZ, ROBiDZ	WKZ, KOBiDZ, ROBiDZ
Zabytki techniki – ruchome		Brak		
Zabytki ruchome – dzieła sztuki, rzemiosła,		Dane poufne	WKZ	W Instytucji przechowującej. Materiał poufny, wymaga zgody WKZ
Opracowania studialne		Według katalogu	WKZ, KOBiDZ, ROBiDZ	W Instytucji przechowującej
Inne		Według katalogu	Głównie ROBiDZ,	W Instytucji przechowującej

Źródło: Dane z Urzędu Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i ROBiDZ (obecnie NID)

Ewidencja adresowa – tzw. „fiszki”

Formą opieki nad zabytkami jest ich ewidencjonowanie i dokumentowanie.

Zgodnie z art. 22 ust. 2 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ewidencję zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków objętych wojewódzką ewidencją zabytków znajdujących się na terenie województwa, ewidencję z terenu gminy (art. 22 ust 4) prowadzi prezydent miasta w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy/miasta,.

Ewidencja konserwatorska – tzw. „fiszki” - karty adresowe zabytków

Podstawowym zasobem konserwatorskim – ewidencyjnym, określającym zasób zabytków nieruchomych architektury i budownictwa są: **fiszki – karty adresowe zabytków**. Jest to zbiór wszystkich zespołów i obiektów o wartościach zabytkowych. Informacją porządkującą jest adres.

Ewidencja ta wykonana jest na kartonowych fiszkach bibliotecznych. Tekst zawiera podstawowe informacje o obiekcie zabytkowym: adres, miejscowość, gminę, powiat, województwo, ulicę, nr budynku, nazwisko właściciela, datę budowy, materiał z którego obiekt wykonano. Zawiera także zwięzłą charakterystykę architektury budynku, stan zachowania. Informację o innych dokumentacjach konserwatorskich (białe karty, zielone karty), informację czy obiekt znajduje się w rejestrze zabytków – czy został zeń wykreślony oraz czy istnieje, czy został rozebrany. Na odwrocie fiszki znajduje się czarno - biała fotografia, data wykonania fiszki, zdjęcia, nazwisko autora i miejsce przechowywania dokumentu. Informacja zawarta na fiszce pozwala zidentyfikować obiekt i określa jego zabytkową wartość.

Ewidencja wykonana została w głównym zarysie w latach 80-tych XX wieku, uzupełniana była w latach 90-tych XX w. Ewidencja ta przekazana została Miastu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku w 2003 roku, z zaleceniem założenia i prowadzenia przez miasto Gminnej Ewidencji Zabytków. Materiał ten w okresie lipiec - wrzesień 2008 r. zaktualizowano i zweryfikowano z uwzględnieniem zasad podanych przez ówczesny Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków. Gminną ewidencję zabytków z 2008 roku przekazano Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w Gdańsku.

W ewidencji obiektów zabytkowych Starogardu Gdańskiego (dotychczas 622 - wg gminnej ewidencji zabytkow-2008, **po obecnej weryfikacji -XI 2017 r.- 590**) znajdują się:

- 1/ zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków
- 2/ zabytki nieruchome nie wpisane do rejestru zabytków w tym ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków
- 3/ inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Prezydenta miasta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

6.8. Gminna Ewidencja Zabytków - KARTY ZABYTKÓW

Zgodnie z zaleceniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Wydział Planowania i Urbanistyki UM w Starogardzie Gdańskim podjął dzieło tworzenia Gminnej Ewidencji Zabytków. Opracowany został wzorzec własnej karty – rozbudowany w stosunku do zaleceń KOBiDZ. Karta ta, wykonana i wypełniona treścią, stanowi dobry materiał informacyjny a jednocześnie dokumentacyjny dla poszczególnych obiektów o wartościach zabytkowych. Oprócz wiadomości podstawowych niezbędnych dla Karty Zabytków, związanych z historią, stylistyką, sztuką i techniką budowania, stanem zachowania zabytków, rozpoczęto tworzenie „teczek zabytków”. Dla każdego obiektu planuje się „dokładanie” do w/w teczki każdej

informacji, która mogłaby wzbogacić wiedzę o nim, np. stare fotografie, pocztówki, artykuły, opowieści mieszkańców, informacje o aktach, itp.

Zgodnie z art. 21 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami”.

Dla Starogardu Gdańskiego wg spisu WKZ i ROBIDZ założono 666 kart ewidencyjnych (wykaz z 2003 roku wykonany przez ROBIDZ). Karty wypełniane są drukiem. Ilość obiektów zabytkowych, istniejących w terenie faktycznie jest różna od tej podanej w wykazie.

Program opieki nad zabytkami na lata 2009-2012 uwzględnia wyniki ówczesnych prac nad tworzeniem gminnej ewidencji zabytków (etap I – weryfikacja i uzupełnienia ewidencji otrzymanej od woj. konserwatora zabytków – lipiec/wrzesień 2008 r). Wyniki prac zostały przedstawione do zaopiniowania Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków. Zbiór kart, zaopiniowany pozytywnie przez WKZ stanowił dotychczasową gminną ewidencję zabytków.

Gminna ewidencja zabytków – 2008

W roku 2008 gminna ewidencja zabytków składała się ze zbiorczej tabeli danych (program EXCEL) dotyczącej **622 obiektów** wraz z dokumentacją fotograficzną (w formie elektronicznej).

Ewidencję wykonano na podstawie prac terenowych, kwerendy materiałów archiwalnych w: Urzędzie Miasta w Starogardzie Gdańskim, zasobach Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku, Regionalnym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków w Gdańsku oraz na podstawie dotychczasowego wykazu zabytków z 2003r. (materiały WKZ).

Wykaz zabytków Starogardu Gdańskiego z 2003 r. został zweryfikowany podczas wizji lokalnej (07-09.2008r.). Do uaktualnionej ewidencji zabytków nie zakwalifikowano 30 obiektów. Dwadzieścia jeden spośród nich (Boczna 2; Browarowa 5; Chojnicka 10, 12, 22, 24, 30, 31, 37, 39, 44, 46, 57, 61a, 63; Halera 2a/Rynek 29; Kościuszki 101; Lubichowska 50 i 58; Parkowa 1; Rycerska 5) zostało przebudowanych w stopniu uniemożliwiającym uznanie ich obecnie za zabytkowe. Niektóre obiekty powstały z częściowym wykorzystaniem dawnych murów i fundamentów.

Niestety, na obszarze miasta do dziś nie zachowało się dziewięć budynków znajdujących się w wykazie zabytków z 2003 r. Należą do nich: Browarowa ?, Kościuszki 49, Kilińskiego 10, Ogrodowa 11, Owidzka 18, Pelplińska 13, Pomorska 5, Sobieskiego 16 i Tczewska 14. Dla niewielu budynków dostępna jest dokumentacja fotograficzna w Urzędzie Miasta Starogard Gdański.

Opracowana ewidencja dla Starogardu Gdańskiego została uzupełniona o ponad 40 obiektów nieuwzględnionych w wykazie zabytków z 2003r.

Ostatecznie (wg danych na lipiec 2012 r.) GEZ dla Starogardu Gdańskiego zawiera 621 obiekty (1 obiekt wyburzono).

GEZ z 2008r jest udostępniona na stronach internetowych miasta, w ramach aplikacji Geoportalu

Gminna Ewidencja Zabytków 2017

Aktualnie (czerwiec – listopad 2017 r), na potrzeby Programu zweryfikowano i zaktualizowano zapisy dotyczące obiektów ujętych w GEZ, sporządzając ponowną ich ilustrację terenową i uzupełniając dane oraz fotografie, oceniając ich stan techniczny i potencjalne zagrożenia. Na tej podstawie, w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, wykreślono z ewidencji już nieistniejące obiekty oraz te, które utraciły wartości zabytkowe.

Ostatecznie, po weryfikacji i po zaopiniowaniu przez WUOZ w Gdańsku, lista GEZ dla miasta Starogard Gdański zawiera 590 kart oraz wojewódzką ewidencję zabytków archeologicznych (71 pozycji + 2 położone faktycznie w gminie wiejskiej w obr. Janowo; karty stanowisk przechowuje WUOZ w Gdańsku).

Tab 4

Wykaz obiektów wyłączonych z dotychczasowej GEZ miasta Starogard Gdański

Wyłączono z GEZ następujące obiekty:

Lp.	Nr karty GEZ	Nazwa	Adres	Uwagi
1.	0062-0000124	Budynek mieszkalny	ul. Chojnicka 38	Brak historycznego detalu architektonicznego
2.	0064-0000124	Budynek mieszkalny z oficyną	ul. Chojnicka 40	Brak historycznego detalu architektonicznego
3.	0065-0000124	Budynek mieszkalny	ul. Chojnicka 41	Brak historycznego detalu architektonicznego
4.	0620-0000124	Budynek mieszkalny, oficyna	ul. Chojnicka 59	Budynek otynkowany pozbawiony historycznych detali architektonicznych
5.	0148-0000220	Budynki gospodarcze Domu Pomocy Społecznej	ul. Hallera 27bg	znikoma wartość zabytkowa, brak zabytkowych detali
6.	0159-0000225	Budynek mieszkalny	ul. Jabłowska 4	brak wystroju elewacji - zlikwidowane po ostatnim remoncie
7.	0161-0000225	Kamienica	ul. Jabłowska 8	brak detali architektonicznych
8.	0162-0000244	Budynek mieszkalny wielorodzinny	ul. Kanałowa 13	zachowany tylko kształt i rozmieszczenie otworów okiennych w elewacji frontowej, bryła zmieniona - w trakcie remontu - podwyższenie ścian i ocieplanie budynku
9.	0181-0000253	Budynek gospodarczy	ul. Kolejowa 2	budynek jako element większego zespołu z tego samego okresu stanowi wartość historyczną
10.	0655-0000253	Budynek gospodarczy III	ul. Kolejowa 4	budynek jako element większego zespołu z tego samego okresu stanowi wartość historyczną

11.	0640-0000256	Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	ul. Kopernika 5	Brak wartości historycznej, bryła budynku zmieniona
12.	0641-0000256	Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	ul. Kopernika 6	Brak wartości historycznej, bryła budynku zmieniona
13.	0657-0000260	Budynek mieszkalny, oficyna	ul. Kościuszki 78ab	wystrój elewacji w tynku – współczesny, stolarka okienna i drzwiowa PCV, brak cech zabytkowych
14.	0277-0000277	Budynek mieszkalny	Ul. Lubichowska 54	Zmieniony wystrój , przebudowany
15.	0277-0000277	Budynek mieszkalny	ul. Lubichowska 55	Stolarka okienna PCV bez podziałów. Brak detali architektonicznych. Budynek bez cech zabytkowych.
16.	0278-0000277	Budynek mieszkalny wielorodzinny	ul. Lubichowska 57	Stolarka okienna. Brak detali architektonicznych. Budynek bez cech zabytkowych. Współcześnie do budynku dobudowany nowy.
17.	0280-0000277	Budynek mieszkalny	ul. Lubichowska 62	Stolarka okienna PCV bez podziałów. Brak detali architektonicznych. Budynek bez cech zabytkowych.
18.	0393-0000284	Budynek mieszkalny	ul. Mickiewicza 8	Stolarka okienna PCV. Budynek o niewielkich cechach zabytkowych.
19.	0658-0000129	Budynek gospodarczy	ul. Owidzka 4a	Budynek gospodarczy przynależących do zespołu budynków, o niskiej wartości. Otynkowany z nowym pokryciem dachowym.
20.	0297-0000129	Budynek gospodarczy	ul. Owidzka 8	Budynek gospodarczy przynależących do zespołu budynków, o niskiej wartości. Otynkowany ze zmienionymi otworami.
21.	0552-0000358	Budynek usługowo-mieszkalny	ul. Rynek 8	Obiekt przebudowany. Zmieniona bryła, układ otworów okiennych i drzwiowych.
22.	0483-0000313	Budynek mieszkalny w kolonii domów z lat 30. - 40. XX w.	ul. Skłodowskiej-Curie 4	Obiekt otynkowany o zmienionej bryle. Stolarka okienna PCV bez zachowanych podziałów. Brak detali architektonicznych. Budynek bez cech zabytkowych.
23.	0484-0000313	Budynek mieszkalny w	ul. Skłodowskiej-	Zmiana pokrycia

		kolonii domów z lat 30. - 40. XX w.	Curie 5	dachowego, która wpłynęła na kształt całościowy obiektu. Obiekt o stosunkowo niskiej wartości zabytkowej.
24.	0500-0000343	Budynek mieszkalny	ul. Tczewska 12	Obiekt przebudowany. Zmieniony dach z dwuspadowego na mansardowy. Nadbudowany. Brak pierwotnych cech.
25.	0130-0000217	Budynek mieszkalny	Grunwaldzka 16	Przebudowany, utracił wiele cech
26.	0341-0000146	Kamienica	Pomorska 23/25	Budynek o stosunkowo niskiej wartości zabytkowej
27.	0342-0000146	Kamienica	Pomorska 27/29	Budynek o stosunkowo niskiej wartości zabytkowej, przy ostatnio sporządzanym planie miejscowym zasugerowano wykreślenie z GEZ co WKZ uzgodnił bez uwag

Wykreślono obiekty już nie istniejące:

Tabela 5
Wykaz obiektów nie istniejących, wykreślonych z dotychczasowej GEZ

Lp.	Nr karty GEZ	Nazwa	Adres	Uwagi
1.	0087-0000124	Budynek mieszkalny	ul. Chojnicka 63A	Ten budynek nie istnieje w GEZ zdjęcia w GEZ dot. innego budynku
2.	0156-0000220	Budynek gospodarczy	ul. Hallera 34	
3.	0026-0000229	Fabryka Chemiczno - Farmaceutyczna Polpharma, po 1945r. Polfa	ul. Jana Pawła II	
4.	0622-0000260		ul. Kościuszki 51b	
5.	0204-0000260		ul. Kościuszki 65	
6.	0213-0000260		ul. Kościuszki 77/79	
7.	0616-0000136		ul. Parkowa 1a	
8.	0318-0000138		ul. Pelplińska 4	
9.	0462-0000309	Budynek gospodarczy, ob. mieszkalno-gospodarczy	ul. Sikorskiego 7	
10.	0555-0000360	Budynek magazynowo-inwentarski przy leśniczówce	ul. Zblewska 8	

Skorygowano dane dotyczące dotychczas błędnego adresu zabytku przy ul. Sikorskiego (było 21) a poprawnie 23, kamienica (nr karty 0473- 0000309) .

Dodano do zbioru kart GEZ karty zabytków trzech tzw. „obszarowych”, dotyczą one zabytków wpisanych do rejestru zabytków:

Poz. w GEZ	Nr karty w GEZ	Adres		Nazwa	Uwagi, wpis do rejestru zabytków
588	0666-0000300	Rynek i przyległe	centrum miasta	układ urbanistyczny Starego Miasta Starogardu Gdańskiego	Nr rej. A-108, d. A-80
589	0667-0000311	Skarszewska / Kryzana / Sucharskiego		zespół Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych	WEZ Nr rej. A-1485, d. A-1111
590	0668-0000284	Mickiewicza	3 km na wschód od miasta	założenie przestrzenne Stada Ogierów	WEZ Nr rej. A-1668, d. A-1190

Dodano, wpisano nowe obiekty spełniające warunki formalne i merytoryczne do umieszczenia ich w gminnej ewidencji zabytków:

Tabela 6

Nowo dodane obiekty do GEZ miasta

Lp.	Nr karty GEZ	Nazwa	Adres	Uwagi
1.	0663-0000227	Budynek techniczny stacji uzdatniania wody	ul. Jagiełły	 budynek charakterystyczny w materiale i formie dla tego typu obiektów na tym terenie z tego okresu.
2.	0664-0000260	Budynek prokuratury	ul. Kościuszki 6	 Bryła budynku zachowana. Układ otworów okiennych i wejście do budynku

				zachowane. Zachowany fragment detalu architektonicznego w formie kolumn i części tympanonu przy wejściu do obiektu oraz gzymsu działowego i podokapowego.
--	--	--	--	---

Obiekty, które mimo propozycji ze strony Prezydenta wykreślenia z ewidencji nie uzyskały akceptacji konserwatora, pozostawiono nadal w GEZ, dotyczy to 35 (wg WKZ nie zachodzą dla nich przesłanki do wyłączenia ich z gminnej ewidencji zabytków) obiektów oraz 4 innych obiektów (WKZ zaleca opracowanie dla nich orzeczeń o ich stanie technicznym).

Wg znowelizowanego stanu prawnego gminna ewidencja zabytków stanowi obecnie jedną z równorzędnych podstaw do objęcia zamieszczonego w niej obiektu ochroną konserwatorską (np. w sytuacji braku planu miejscowego), a obiekty ujęte w GEZ podlegają uzgodnieniom na etapie pozwolenia na budowę lub rozbiórkę³ (art. 39 ust.3 ustawy Prawo budowlane Dz.U. 2017.poz. 1332).

Aktualny (listopad 2017) wykaz obiektów figurujących w GEZ zawiera załącznik nr 2 do niniejszego Programu.

6.9. Wojewódzka Ewidencja Zabytków

Ewidencja wojewódzka WKZ z 2011r. (291 pozycji)

Wg nowelizacji z 2010r. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (ustawa z dn. 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw - Dz.U. Nr 75 poz. 474) zmieniono status prawny ewidencji zabytków. Przedtem prowadzona była ona wyłącznie do celów wewnętrznych, pozwalała na analizę i inwentaryzację istniejącej substancji kulturowej, jednakże nie była podstawą do podejmowania przez organy konserwatorskie działań władczych względem obiektu nią objętego, umieszczenie w ewidencji nie było równoznaczne z poddaniem nadzorowi konserwatorskiemu. Obiekt ujęty w ewidencji zabytków (nie rejestrowy) podlegał ochronie o ile został jednocześnie ujęty w planie miejscowym zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. 2017.poz. 2187) wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych, nowelizacja ustawy nałożyła obowiązek sporządzenia ewidencji nowej do dnia 4 czerwca 2013 r., a do dnia 04 grudnia 2010 r. przekazania przez wojewódzkiego konserwatora zabytków gminom oraz starostwom wykaz zabytków nieruchomych wyznaczonych do ujęcia w nowych wojewódzkich ewidencjach (art. 7 nowelizacji ustawy). Miało to pomóc w tworzeniu (ew. nowelizacji) gminnych ewidencji zabytków, stanowić może asumpt do weryfikacji dotychczasowego zasobu. Z uwagi na potrzebę zagwarantowania pewności obrotu prawnego weryfikacja ta ma charakter negatywny, stąd zmniejszona ilość obiektów w stosunku do poprzedniego wykazu (291 obiektów zamiast dawniejszych 622).

³ art. 39 ust 3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zgodnie z przepisami ustawy:

Art. 22. [Rodzaje ewidencji zabytków]

1. *Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.*
2. **Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.**
3. *Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.*

Ewidencja wojewódzka (2017) – aktualnie w WEZ dla miasta Starogard Gdański figuruje **286** pozycji. Wykaz obiektów zawiera **załącznik nr 3** do niniejszego Programu.

6.10. „Białe Karty”

Dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych, obiektów budowlanych i architektonicznych o wartościach kulturowych charakterystycznych - dla krajobrazu kulturowego Starogardu Gdańskiego wykonano karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, tzw. „Białe Karty”.

„Białe Karty” znajdują się w zbiorach Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w Narodowym Instytucie Dziedzictwa Oddział w Gdańsku (dawniej: Regionalnym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków w Gdańsku) i w NID w Warszawie (dawniej- Krajowym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie). Dokumentacja ta sukcesywnie się powiększa. Wykonywana jest od końca lat 70-tych XX wieku. Obiekty wpisane do rejestru zabytków powinny posiadać „Białą kartę”. Biała karta jest standardową dokumentacją konserwatorską. Dokumentuje się na niej zespoły przestrzenne, obiekty architektury i budownictwa, w tym także nieruchome zabytki techniki. Jest to kartonowa, biała karta o formacie A3, wypełniana dwustronnie, pismem maszynowym. Na stronie frontowej, znajdują się podstawowe dane o obiekcie: nazwa, data budowy, informacje o adresie, dane z ewidencji gruntów, status prawny, fotografia, orientacja, sytuacja, schematyczny plan i ewentualnie przekrój. Strony wewnętrzne, przeznaczone są na szczegółowy opis obiektu, według ściśle określonego schematu. Zawarte są tam też wiadomości o istniejących dokumentacjach, jest ocena stanu zachowania zabytków i wskazania konserwatorskie. Ostatnia strona zawiera informacje o: bibliografii, kartografii, autorze. Karta Biała może posiadać wkładki – karty formatu A4 na których znajduje się ciąg dalszy tekstu i fotografie obiektu.

Zał. nr 4 do niniejszego Programu – Spis: „Białych Kart”

W roku 2015 sporządzono tzw. białe karty dla zespołu młynów żytniego i pszennego Franza Wiecherta oraz dla młyna pszennego z zespołu, w związku z wszczętym postępowaniem dot. wpisu do rejestru zabytków.

6.11. „Karty zielone”

Dla znaczących dla miasta obiektów zabytkowych do końca lat 60 – tych XX wieku wykonano karty ewidencyjne tzw. „Karty Zielone”. Jest to kartonowa, zielona w kolorze karta z rubrykami na której znajdują się rubryki, które w sposób syntetyczny pozwalają określić

wartości obiektu zabytkowego. Informacje wpisywane były odręcznie. Zawierały wszystkie niezbędne informacje. Takie jak: położenie, datę powstania, materiał budowlany, formę architektoniczną, stan zachowania, schemat planu. Zdjęcie – stykówkę, datę wykonania, autora itp. Karty te wykonywane były w terenie do końca lat 60-tych XX wieku dla najcenniejszych obiektów. Przechowywane są w ROBiDZ w Gdańsku.

Załącznik nr 5 do niniejszego Programu - Spis „Kart zielonych”

6.12. „Karty Cmentarzy”

Dla cmentarzy powstałych przed 1945 rokiem założono karty ewidencyjne cmentarzy – według standardów określonych przez ówczesny Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie. Oprócz danych identyfikujących obiekt, posiadają one rubryki zawierające informacje o przynależności wyznaniowej, ilości i stylistyce nagrobków, grobach osób znanych, wydarzeniach historycznych, zasobie i układzie kompozycyjnym zieleni. Zobrazowane są zdjęciami i planami cmentarzy z uwzględnieniem analizy kompozycji ich rozplanowania, stanu zachowania i zaleceń konserwatorskich.

Załącznik nr 6 do niniejszego Programu - Spis Kart Cmentarzy

6.13. „Katalog Parków”

Dla zabytkowych zespołów zieleni parkowej, dworskiej i podworskiej opracowano w latach 70-tych XX wieku katalog parków dla ówczesnego woj. gdańskiego w formie kart katalogowych. Zawierają one podstawową informację dotyczącą lokalizacji, wartości zabytkowej obiektu. Określają układ kompozycyjny założenie, cechy stylistyczne, materiał roślinny, jego wartość, istniejące obiekty architektoniczne i budowlane, ocenę stanu zachowania układu.

Brak spisu dla miasta Starogard Gdański.

6.14. Zabytki identyfikujące krajobraz kulturowy miasta

Krajobraz kulturowy – to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze – art.3 ppkt.14 Ustawy.../

Zabytki architektury i budownictwa – współdefiniujące krajobraz kulturowy – współtworzą tożsamość miejsca. Krajobraz kulturowy i tożsamość miejsca określa historycznie ukształtowana i trwająca do dziś struktura przestrzenna, jak i „dzieła” współcześnie nam tworzone. Jakość tej przestrzeni, jej wzajemne powiązania i funkcjonowanie stanowią o „genius loci” danego miejsca.

W Starogardzie elementów świadczących o dokonaniach miejscowej społeczności w minionych wiekach zachowało się sporo. Te, których wartość oceniono najwyżej w skali miasta bądź regionu objęto ochroną prawną, poprzez wpis do rejestru zabytków i zapisy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ochroną objęto różnego typu obiekty. Te, które służą obecnej społeczności utrzymane są zwykle w dobrym stanie. Są widocznymi i wyraźnymi składnikami krajobrazu kulturowego miasta. Te, których czas minął ponieważ zabrakło społeczności, które były z nimi związane (nie mogą spełniać już swojej użytkowej funkcji) popadają w ruinę. Przed dewastacją bronią się budynki, ich kubatury –

namacalną materialną wartość można wykorzystać bez mała w każdej sytuacji. W ruinę popadają obiekty związane głównie z wartościami duchowymi, cmentarze, miejsca pamięci itp. których funkcja użytkowa uległa zasadniczej zmianie. W tej grupie znajdują się cmentarze, dawne dwory, rezydencje przedsiębiorców, pałac Wiechertów, no i oczywiście zakłady przemysłowe, których czas technicznej świetności minął. Nie służą już dawnej funkcji, a nowej im nie określono.

Wędrując po mieście, można wskazać charakterystyczne obiekty – twory materialne i przywołać wartości niematerialne, jako cechy określające tożsamość miasta. Wartości te są czytelne nadal w przestrzeni dla każdego, kto stara się poznać miasto, zrozumieć przynależny doń proces dziejowy. Przemierzając jego ulice, poznając ludzi i miejsca z którymi są związani – miejsca, które są im bliskie oraz te o których zapomnieli albo ich nie poznali.

Dlaczego zapomnieli? Dlaczego nie poznali? Dlaczego miasto tak właśnie teraz wygląda?

Niewiele miast wielkości Starogardu posiada taką ilość nawarstwień kulturowych na tak stosunkowo niewielkim obszarze. Jest to wartość, którą można wykorzystać w budowaniu strategii jego obecnego i przyszłego rozwoju.

Te najbardziej nośne, określające tożsamość miejsca wartości to:

- zachowana dobrze panorama średniowiecznego miasta lokacyjnego
- zachowany układ przestrzenny średniowiecznego miasta lokacyjnego, zachowany układ planu parcelacyjnego z zabudową przyrynkową - mieszczańskimi kamienicami z XVIII, XIX i XX wieku. Kamienic posadowionych na gotyckich, sklepionych piwnicach z tradycyjnym jeszcze sposobem zagospodarowania działki (kamienica frontowa, oficyny boczne i oficyna tylna).
- zachowana struktura przestrzenna przedmieść: chojnickiego, gniewskiego i gdańskiego, oparta na XVII wiecznym podziale parcelacyjnym.

Ponadto:

- czytelna w przestrzeni chronologia rozwoju układu przestrzennego miasta
- czytelny w przestrzeni, wielowiekowy rzemieślniczy i przemysłowy charakter miasta (zespół młynów, browar, zakłady spirytusowe, dawna fabryka obuwia i inne), którego produkcja związana była ściśle z wykorzystaniem jego nadrzecznej lokalizacji
- czytelna w przestrzeni, wielowiekowa wielonarodowość i wielokulturowość społeczności lokalnej (świątynie i cmentarze różnych wyznań)

Strukturę tej przestrzeni tworzą wypełniające je obiekty i zespoły. Nazywamy je zabytkami. W Starogardzie są wśród nich świątynie różnych wyznań: katolickie, dawny kościół protestancki i dawna synagoga. Są cmentarze związane z wyznawcami różnych religii, cmentarz wojskowy. Mamy obiekty użyteczności publicznej, pochodzące z różnych okresów, reprezentujące różne style.

Są to: urzędy, szkoły, szpital, budynki administracji państwowej. Obiekty służące niegdyś obronności – średniowieczne mury miejskie z basztami, budynki koszar. Obiekty przemysłowe - młyny, huta szkła, zakłady spirytusowe i wiele innych.

Zasadniczą strukturę miasta tworzą jednak domy mieszkalne jego obywateli. Te pochodzą z różnych okresów, są różnej wielkości i stanowią świadectwo o dzisiejszych i niegdysiejszych właścicielach. Organizacja przestrzeni, wspólny sposób jej użytkowania - ulic, placów, parków, urządzeń sportowych i towarzyszącej im zieleni, to także elementy tożsamości miejsca.

6.15.Zespoły i obiekty znaczące w krajobrazie kulturowym miasta – identyfikujące przestrzeń

I. Obiekty archeologiczne

1. Wzgórze św. Jana – relikty grodu i osady joannickiej

II. Zespoły przestrzenne, obiekty architektoniczne i budowlane

1. Zespół średniowiecznego miasta wraz z Ratuszem, murami obronnymi, basztami, relikdami fos i kanałem młyńskim
2. Kościół parafialny pw. św. Mateusza
3. Kościół parafialny pw. św. Katarzyny
4. Kościół parafialny pw. św. Wojciecha
5. Dawna synagoga
6. Zespół Koszar Pruskich
7. Zespół Młynów
8. Pałac Wiechertów
9. Relikty folwarku Starogard Szlachecki
10. Przedmieście Chojnickie
11. Przedmieście Gniewskie
12. Zakłady Przemysłowe Winkelhausen Towarzystwo Akcyjne – obecnie Destylarnia Sobieski SA
13. Zespół Dworca Kolejowego
14. Urząd Miasta

15. Dom Pomocy Społecznej- dawny szpital Sióstr Elżbietanek
16. Zespół dawnego Gimnazjum
17. Budynek Sądu z aresztem

6.16. Wartości niematerialne

Starogard Gdański jest miastem położonym na Kociewiu. Po 1945 zniknęły z krajobrazu miasta społeczności, które zbudowały jego wizerunek w poprzednich wiekach. Jego wielokulturowy, wielowyznaniowy i wielonarodowościowy charakter z okresu XIX i połowy XX wieku niejako przeminął. Kultura niematerialna tamtej społeczności, tamtego czasu, jest w dużej części nieczytelna i nieznana dla zamieszkujących je obecnie ludzi. Zachowane w przestrzeni struktury materialne i ich relikty stanowią świadectwo tamtych czasów. Okres, który nastąpił po 1945 związał Starogard głównie z tradycją ludową kultury kociewskiej. Kultury zamieszkującej tu rdzennej ludności. Wartości tej kultury, tradycje ludowego rzemiosła i wytwórczości oraz dokonań miejscowej społeczności dokumentuje Muzeum Ziemi Kociewskiej poprzez gromadzone w nim zbiory. Społeczność lokalna także poprzez działanie Stowarzyszeń promuje historię miasta, życiorysy działaczy i dzieje zasłużonych dla polskości rodów.

Świadectwem wielonarodowościowej społeczności są nazwiska osób pochodzących lub zamieszkujących w Starogardzie. Nazwiska te wywodzą się z różnych stron Europy: Szkocji, Niemiec, Holandii, Skandynawii (np. Hoffman, Freza, Bucholtz, Jacobson, Glass, Ulewicz, Ederman, Goldstein, Kruża, itp).

Przemysł czasu socjalizmu zarówno w sferze materialnej jak i duchowej określił w znacznym stopniu charakter i obraz miasta.

Przełom roku 1989 spowodował poszukiwanie i powrót do wartości świadczących o polskości miasta i one to głównie są kultywowane. Miastu przywrócono historycznie ukształtowaną rangę powiatu. Miejscowe społeczności kultywują pamięć o polskości miasta - jego powrocie do Polski. Pamięć o stacjonującym tu w okresie międzywojennym 2 Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich, pamięć o wizycie polskich mężów stanu, Polaków walczących o niepodległość.

Na terenie miasta działa nieprzerwanie od wieków średnich, kultywując dawne tradycje, Bractwo Kurkowe. Bractwo Rycerskie nawiązuje do średniowiecznych tradycji rycerskich. W mieście wśród części społeczności odżywa pamięć o Joannitach. Chęć powiązania joannickiej przeszłości miasta z istniejącym do dzisiaj Zakonem zaowocowała nawiązaniem współpracy – podpisany został w 2001 roku w tej sprawie List intencyjny pomiędzy Gminą Miejską a Zakonem Kawalerów Maltańskich. Zaś jego wymiernym efektem były przeprowadzone na terenie Wzgórza św. Jana prace archeologiczne, w trakcie których odkryto relikty joannickich budowli. Odkrycia materialnych relikwów wzmocniły w tym przypadku niematerialną tradycję legendarnego po części przekazu.

Wśród niematerialnych wartości pozostały także tradycyjne nazwy miejscowych ulic, pochodzące niejednokrotnie sprzed wieków (np. Szewska, Rycerska, Kręta).

7. Ocena stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy – analiza szans i zagrożeń

na podstawie dotychczasowego Programu na lata 2009-2012 oraz na lata 2013-2016

Starogard to miasto o średniowiecznej lokacji, nasycone zabytkami. Historyczna zabudowa świadczy o jego kulturowej tożsamości, identyfikuje przestrzeń, miejsca. Pozwala odczytać „zamkniętą” w elementach krajobrazu kulturowego historię. Historię miasta, pisaną przez wieki przez jego obywateli. Obywateli o różnym statusie społecznym, wyznaniowym, kulturowym. Obywateli o zróżnicowanej zamożności, aktywności politycznej, społecznej, a szczególnie o różnej przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej. Miasto, którego wizerunek zmusza do refleksji. Refleksji nad przeszłością i spuścizną oraz refleksji nad przyszłością. Bogate niegdyś miasto, prężne, żywe, regionalny ośrodek gospodarczy, stanęło na zakręcie.

Pytanie, jaką wybierze drogę rozwoju? Czy wykorzysta bogatą historycznie nawarstwioną przestrzeń do nowych dla siebie form aktywności społeczno – gospodarczej? Czy stworzy z dorobku przeszłości, z historycznego wizerunku swój atut? Czy stanie się świadomym gospodarzem i konsumentem dóbr, stworzonych tu przez wieki?

Konieczna jest ocena stanu zachowania zabytkowych obiektów współtworzących krajobraz kulturowy miasta. Poznanie ilościowego i jakościowego zasobu zabytków.

Celowi temu służy Gminna Ewidencja Zabytków.

Tabela 7

Ocena stanu zachowania środowiska kulturowego (ilustracja graficzna na planszy w załączeniu)

TYP ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENI	OCENA STANU
I Etap	
Sylweta średniowiecznego miasta lokacyjnego	Czytelna, dobrze widoczna od strony ul. Mickiewicza i zakola Wierzycy.
Miasto średniowieczne – lokowane, dominuje kamienica przyrynkowa z XIX/XX w. posadowiona na średniowiecznych piwnicach. Gotycka działka zabudowana kamienicą, oficynami tylną i bocznymi.	Czytelna w przestrzeni, zachowana średniowieczna parcelacja w dużej części z historyczną zabudową z XIX i XX wieku. Stopień zachowania i stopień przekształceń zróżnicowany. Widoczne są działania modernizacyjne. Zanika po części detal, wprowadza się współczesne materiały i kolorystykę.
Zabudowa przedmiejska- przedmieścia: Chojnickie, Gdańskie i Gniewskie. Zachowana parcelacja XVII – XX wieczna. W układ wpisane są kamienice z oficynami, budynki użyteczności publicznej, dawne fabryki.	Przestrzeń zróżnicowana funkcjonalnie i strukturalnie, w wielu miejscach przekształcona po 1945 roku, w części obszarów zdegradowana, chaos przestrzenny.
Zabudowa miejska – miasta XIX / XX wiecznego. Domy mieszkalne, budynki użyteczności publicznej.	Przestrzeń niejednorodna. Obiekty w części przekształcone, zmodernizowane. Widoczne działania modernizacyjne. Zmiana kolorystyki, nowe materiały, dodawanie bądź zanik detalu.
Zabudowa miejska (kamienice, budynki użyteczności publicznej) wpisana w układy urbanistyczne z początku wieku XX.	Przestrzeń niejednorodna, liczne współczesne uzupełnienia zabudowy.
Przedmiejskie zespoły jednorodzinne, budynki jedno i dwurodzinne w	Przestrzeń stosunkowo jednorodna: funkcjonalnie i formalnie. Utrzymana zasadniczo w dobrym stanie. Widoczne tendencje

ogrodach XIX / XX w.	modernizacyjne – wprowadzenie nowych materiałów, kolorystyki, dodawanie detalu.
Przedmiejskie budynki jedno i dwurodzinne. Zabudowa przedmiejska na dawnej niwie siedliskowej.	Przestrzeń niejednorodna, zdegradowana, chaos przestrzenny.
Współczesne osiedla domów jednorodzinnych z usługami. Parcelacja geometryczna, zabudowa jednorodzinna, bliźniacza, szeregową .	Przestrzeń zasadniczo jednorodna przestrzennie: funkcjonalnie i formalnie. Utrzymana w dobrym stanie. Widoczne tendencje do rozbudowy, modernizacji i „upiększania”.
Układ wiejski przekształcony w podmiejską dzielnicę mieszkaniową; nowa regularna parcelacja i zabudowa o charakterze miejskim.	Zachowany i czytelny w przestrzeni historyczny wiejski układ osadniczy, otoczony nową, miejską, regularną parcelacją. Współczesna zabudowa, zróżnicowana w formie. Zabudowa wiejska w zaniku – przekształcenia i rozbiórki. Chaos przestrzenny, nieporządek.
Osiedla mieszkaniowe z przewagą miejskiej zabudowy wielorodzinnej z usługami.	Przestrzeń jednorodna przestrzennie, uporządkowana. Część zespołów w trakcie modernizacji i porządkowania przestrzeni.
Relikty dawnych zespołów folwarcznych.	Dawna struktura w zaniku, przestrzeń przekształcona, po części zdegradowana.
Historyczne zespoły przestrzenne: Kocborowo, Stądnina, Strzelnica.	Wyraźnie widoczne w krajobrazie miasta, jednorodne przestrzennie, zachowane w dobrym stanie. Remontowane, modernizowane. Użytkowane bez zasadniczej zmiany funkcji (część historyczna).
Zespoły zabudowy przemysłowej, infrastruktury technicznej, inżynierskie.	Obiekty charakterystyczne w krajobrazie miasta . W różny sposób przekształcone i adaptowane do nowych funkcji. Widoczne przekształcenia związane są ze zmianą funkcji, działaniami remontowymi i czasowym zabezpieczeniem obiektów. Zespoły Młynów i Browaru – nieużytkowane, do przekształceń i adaptacji.
Tereny słabo zainwestowane.	Głównie chaos przestrzenny. Funkcja i forma obiektów zróżnicowana, charakterystyczna dla okresu przejściowego (jeszcze nie miasto a już nie wieś).
Tereny niezagospodarowane.	Pola nie uprawiane, nieużytki i inne.
Cmentarze i tereny pocmentarne.	Cmentarze użytkowane i d. wojskowy utrzymane w dobrym stanie. Cmentarz ewangelicki – rozpoczęto prace rewaloryzacyjne. Cmentarz żydowski – przestrzeń zachowała, czytelne jeszcze relikty dawnego ukształtowania. Nieoznakowana, otwarta przestrzeń dostępna – nieco zanieczyszczona. Pozostałe relikty i miejsca po cmentarzach nieoznakowane, nieczytelne w przestrzeni.
Tereny rekreacyjne - parki, stadiony, boiska, skwery.	Przestrzeń publiczna, zieleń kultywowana, utrzymana w zadowalającym stanie, zadbana.
Dolina Wierzycy	Tereny nie zainwestowane, zieleń naturalnie towarzysząca miastu.
Ogrody działkowe	Zagospodarowane, dobrze utrzymane.

Źródło: Opracowanie własne – Justyna Czystek „Program Miasta Starogard Gdański na lata 2009-2012”

Przedstawiona w „Programie... na lata 2009-2012” i na lata 2013-2016 ocena jest generalnie nadal aktualna.

Ze względu na brak odpowiednich użytkowników część obiektów zabytkowych, zwłaszcza poprzemysłowych podlega systematycznej degradacji (zespół młynów, Pałac Wiecherta z otoczeniem, dawna mleczarnia), ze względu na brak środków finansowych nie zrealizowano dotąd inwestycji zapisanych w ówczesnym Lokalnym Programie Rewitalizacji, w tym nie zrewitalizowano przestrzeni Rynku (prace nad zagospodarowaniem trwają obecnie, planowane są też liczne działania wynikające z Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Starogard Gdański 2017-2025).

7.1. Diagnoza. Analiza SWOT dziedzictwa kulturowego miasta Starogard Gdański.

W celu określenia podstawowych priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami dokonano analizy szans i zagrożeń (poprzez wskazanie między innymi mocnych i słabych stron) wynikającej z oceny stanu środowiska kulturowego miasta i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego.

Analiza SWOT jest podstawowym i powszechnie stosowanym narzędziem diagnostycznym w opracowaniach o charakterze strategicznym.

Nazwa metody pochodzi od skrótu słów angielskich: *Strengths* (atuty, silne strony), *Weaknesses* (słabości), *Opportunities* (możliwości, szanse), *Threats* (zagrożenia).

Analiza dotyczy zjawisk, problemów mogących wpłynąć na stan dziedzictwa kulturowego miasta. Atuty i słabości stanowią uwarunkowania o charakterze wewnętrznym, na który wpływ mogą mieć władze samorządowe, instytucje i organizacje, w tym firmy lokalne, a także mieszkańcy, natomiast szanse i zagrożenia dotyczą przede wszystkim uwarunkowań zewnętrznych, w znacznej mierze niezależnych od lokalnych decydentów.

Poniżej przedstawiono analizę zawartą w pierwszej edycji Programu (na lata 2009-2012), gdyż jest ona generalnie nadal aktualna.

Tabela 8
Analiza SWOT wg „Programu... na lata 2009-2012”

SILNE strony	SŁABE strony
- liczne obiekty i obszary o wartościach kulturowych - archeologiczne obiekty osadnictwa wczesnośredniowiecznego (grodziska w mieście i w Owidzu) - archeologiczne obiekty osadnictwa joannickiego - panorama średniowiecznego miasta lokacyjnego - zachowane w znacznym stopniu mury obronne z basztami - zachowany średniowieczny układ parcelacyjny - zachowana zabudowa historyczna: kościoł gotycki, kamienice mieszczańskie z XIX/XX w. na średniowiecznych piwnicach, detal architektoniczny i wyposażenie wnętrza części kamienic - zachowany zespół młynów, kanał młyński XIX w. kontynuujący lokację średniowieczną - zachowane struktury przestrzenne dawnych zakładów przemysłowych - obiekty i miejsca świadczące o wielonarodowości tradycji i historii miasta - dawne świątynie: ewangelicka, żydowska - cmentarze różnych wyznań d. ewangelicki, żydowski, francuski (wojenny), katolickie - zespoły przestrzenne: Kocborowo, Stado Ogierów, Strzelnica	- stosunek do zabytków, poziom świadomości i wiedzy społeczności - brak dobrych wzorców estetycznych - brak skuteczności dotychczasowych działań rewitalizacyjnych - panujące tendencje do likwidacji zabytku-kłopotu zamiast podjęcia prób jego ratowania - zła, niefachowa modernizacja obiektów zabytkowych- np. przekształcenia zewn. i wewn., zanik cech stylowych, zanik wyposażenia, niewłaściwe stosowanie technik budowlanych, niewłaściwa estetyzacja zabytków - brak wyspecjalizowanych kadr projektowych, nadzorujących - niewystarczające środki finansowe gminne oraz osób fizycznych - brak wykształconych mechanizmów finansowych zachęcających do restauracji - słaba promocja zabytków - słaba edukacja - mała aktywność społeczności lokalnej - brak dobrych zrealizowanych – zrewitalizowanych obiektów i zespołów w aspekcie społecznym, funkcjonalno-estetycznym i finansowym

Wartości niematerialne : - legenda i tradycja Zakonu Joannitów - tradycje narodowościowe - nazwy własne – świadkowie czasów minionych - kultura i sztuka ludowa Kociewia - współpraca Muzeum Ziemi Kociewskiej z Muzeum Prus Wschodnich w Münster	
Inicjatywy społeczności lokalnych - Społeczny Komitet Zagospodarowania i Rewitalizacji Śródmieścia Starogardu - Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej - Bractwo Kurkowe - Starogardzkie Bractwo Rycerskie	

Źródło: Opracowanie własne –Justyna Czystek „Program Miasta Starogard Gdański na lata 2009-2012”

Tabela 9
Analiza SWOT wg „Programu... na lata 2009-2012”

SZANSE	ZAGROZENIA
- zabytek stymulatorem rozwoju gospodarczego - zabytek elementem strategii rozwoju - gmina mecenasem - wzrost świadomości społecznej -promocja celowości ochrony zabytków - współudział społeczności w tworzeniu programów ochrony - współudział społeczności w procesie realizacji /programu ochrony zabytków / - współpraca z dobrymi specjalistami – profesjonalistami- od projektu do realizacji - efektywna współpraca nadzoru budowlanego i służb konserwatorskich - promocja udanych realizacji, poprzez ukazanie całego procesu -od projektu do realizacji w tym: - efektu budowlanego - efektu estetycznego - efektu funkcjonalnego - podniesienie jakości życia - analizy finansowej / nakłady- efekty / - edukacja społeczności / wszystkie grupy wiekowe/ - pozyskanie środków finansowych z różnych źródeł - miejski program rewitalizacji	- świadomość obywateli – niska co do celowości ochrony zabytków - brak środków finansowych na: -rewaloryzację -ochronę -dokumentację -zabezpieczenie - promocję - edukację - napór inwestycyjny w obszarach cennych kulturowo, ingerujący w układ urbanistyczny historyczny, - przekształcenie parcelacyjne/ wtórne podziały, zagęszczenia/ - brak wyspecjalizowanych fachowców i firm remontowo-budowlanych - brak dobrego i konsekwentnego nadzoru konserwatorskiego - zbyt słabe współdziałanie nadzoru budowlanego i służb konserwatorskich - słabe mechanizmy promujące działania na rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków

Źródło: Opracowanie własne –Justyna Czystek „Program Miasta Starogard Gdański na lata 2009-2012”

Powyższa analiza była dotychczas i nadal może być podstawą dla wyznaczenia celów programu oraz w konsekwencji szczegółowych zadań.

8. Ocena dotychczasowych Programów

Program na lata 2009-2012 -podsumowano przy okazji kolejnej edycji Programu na lata 2013-2016. Sprawozdanie z realizacji zadań zawarto w załącznikach do drugiej edycji Programu.

Większość zadań długofalowych, wieloletnich została rozpoczęta, z założeniem ich kontynuacji. Ważne dla ochrony zabytków były podjęte i zakończone prace związane ze sporządzeniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (od października 2010 miasto niemal w całości jest pokryte planami), dyskusje publiczne i koncepcje dotyczące rewitalizacji, zagospodarowania Rynku, czy rejonu ul. Wojska Polskiego, dworca PKP, projekty dotyczące przestrzeni publicznych miasta, prace projektowe dot. dawnego cmentarza ewangelickiego przy ul. Owidzkiej. Szczególnie cenne były systematyczne działania Wydziału Planowania i Urbanistyki Urzędu Miasta: między innymi uzupełnianie danych GEZ – fotografie stanu istniejącego poszczególnych zabytków, zbieranie informacji, uzupełnianie miejskiego Systemu Informacji Przestrzennej (SIP) o dane dot. zabytków, a także przygotowanie zasobu WPIU dot. zabytków i jego wdrożenie (GEZ) w ramach geoportalu miejskiego.

W okresie 2009-2012 zrealizowano szereg interesujących działań z zakresu promocji zabytkowych walorów miasta: krajobrazu kulturowego, obiektów i zespołów zabytkowych, czy też działań kultywujących niematerialne tradycje (lista w sprawozdaniu z realizacji programu 2009-2012). W ocenie i podsumowaniu okresu podkreślono, iż zadania długoterminowe, ciągle powinny być kontynuowane w kolejnym okresie. Szczególnie cenne byłoby realizowanie zadań wprost dotyczących fizycznej, materialnej ochrony zabytków, w tym celu postulowane byłoby zacieśnienie współpracy z konserwatorem wojewódzkim lub powołanie w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku konserwatora miejskiego, wyposażonego w odpowiednie kompetencje i budżet.

Uchwałą Nr XXXIII/293/12 z dnia 28 listopada 2012 r. Rada Miasta Starogard Gdański przyjęła kolejny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2013-2016.

Program na lata 2013-2016 – szczegółowe informacje - sprawozdanie z realizacji zawierają załączniki do niniejszego Programu – załącznik nr 7 (lata 2013-2014) i załącznik nr 8 (lata 2015-2016)

Wiele z zadań wieloletnich długofalowych w tym Programie była kontynuacją zadań dotychczasowych z uwagi na ich charakter. Największy udział miały działania z zakresu edukacji, promocji i informacji, choć zrealizowano także szereg działań o charakterze inwestycyjnym, czy też bezpośrednio związane z inwentaryzacją, dokumentacją czy ochroną konkretnych obiektów czy przestrzeni (np. udostępnienie GEZ na stronach internetowych miasta, prace dokumentujące dotyczące młyna, skanowanie laserowe Starego Miasta i płyty Rynku, remonty budynków z GEZ, dotacje do prac związanych z zabytkami). Rada Miasta podejmowała także uchwały dotyczące dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków (27 sierpnia 2014r, 2015r, 30 stycznia 2016 r).

Powołany został Konserwator Zabytków Powiatu Starogardzkiego (współfinansowanie przez miasto kosztów wynagrodzenia), kontynuowano liczne wydawnictwa i publikacje, organizowano wystawy, konkursy, festyny, lekcje szkolne związane z dziedzictwem kulturowym miasta. Na wniosek miasta wpisano do rejestru zabytków budynek dawnego kasyna oficerskiego przy ul. Jana III Sobieskiego 14 (marzec 2017 r.).

Ochrona zabytków była także ważną przesłanką przy opracowaniu, a aktualnie przy realizacji, projektów dofinansowywanych w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Woj. Pomorskiego na lata 2014-2020**, w które obecnie zaangażowane jest miasto Starogard Gdański. Są to następujące projekty:

1/ **Budowa i skomunikowanie węzła integracyjnego w Starogardzie Gdańskim** - w ramach osi priorytetowej 9. Mobilność, działanie 9.01 Transport miejski. W ramach projektu realizowana jest m. inn. przebudowa zespołu budynków dworca kolejowego, w tym remontu dworca (budynek dworca to obiekt figurujący w GEZ miasta, w złym stanie technicznym zewn. i wewn.) i jego otoczenia.

2/ **Starogardzki Rynek od nowa – ochrona dziedzictwa kulturowego i podniesienie jakości historycznej przestrzeni publicznej w Starogardzie Gdańskim** – w ramach osi priorytetowej 8. Konwersja, działanie 8.03 Materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe. Celem przedsięwzięcia jest ochrona dziedzictwa kulturowego, materialnego śródmieścia Starogardu Gdańskiego oraz przywrócenie ścisłemu centrum miasta jego dawnej funkcji. Jest to działanie, które zmierza w kierunku, który będzie przypominał o korzeniach Starogardu Gdańskiego i obrazował historyczne kształtowanie się miasta. Produktem projektu będzie objęty wsparciem **zabytkowy ratusz** w Starogardzie Gdańskim, w którym zostaną wykonane prace konserwatorskie, i który otrzyma nową funkcję – centrum muzealnego. Równocześnie wsparciem zostanie objęty **Rynek oraz tereny przyległe o pow. 1,1 ha – obszar historycznego dziedzictwa Starogardu Gdańskiego**.

W ramach projektu przewidziane są m. inn. różnego rodzaju prace restauratorskie, prace konserwatorskie oraz adaptacja budynków, budowli i innych obiektów o znaczeniu historycznym (w tym obiektów archeologicznych, z wyłączeniem budynków administracji publicznej), nadanie im nowych ogólnodostępnych funkcji użytkowych kulturowych oraz turystycznych, w tym także zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń oraz kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych wraz z małą architekturą i infrastrukturą towarzyszącą w ramach układu urbanistycznego wpisanego do rejestru zabytków. Partnerem miasta w działaniach związanych z projektem będzie m. inn. Parafia pw. św. Mateusza. Projekt przewiduje też prace związane z zabezpieczeniem murów obronnych miejskich. Projekt powiązany jest z działaniami miasta w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji.

Planowane w ramach projektu działania to między innymi:

dot. murów obronnych :

1. *Wymiana galerii wraz ze schodami na Baszcie Gdańskiej oraz wykonanie galerii – tarasu wzdłuż muru pomiędzy Basztą Gdańską i Basztą Narożną*
2. *Konserwacja i restauracja murów obronnych (prace w ramach murów należących do partnera projektu stanowią zadanie realizowane przez ten podmiot)*
3. *Wykonanie zejścia do podstawy murów oraz dojście od Rynku do murów obronnych przy Kościele parafialnym p.w. św. Mateusza*
4. *Oświetlenie i iluminacja murów obronnych*
5. *Montaż tabliczek informacyjnych*

dot. Ratusza Miejskiego:

- 1. Przebudowa i dostosowanie budynku Ratusza Miejskiego dla potrzeb osób niepełnosprawnych pod potrzeby Muzeum Kocińskiego.*
- 2. Renowacja elewacji budynku Ratusza Miejskiego*
- 3. Oświetlenie i iluminacja elewacji budynku Ratusza Miejskiego*
- 4. Montaż rozdzielnic chowanej w studni dla potrzeb czasowego zasilania*

dot. Rynku Miejskiego

- 1. Przebudowa płyty Rynku i układu drogowego (nowa organizacja ruchu, ograniczenie ruchu w obrębie Rynku)*
- 2. Przebudowa infrastruktury technicznej z pracami archeologicznymi*
- 3. Rozbudowa oświetlenia*
- 4. Budowa fontanny posadzkowej*
- 5. Budowa źródełka*
- 6. Zagospodarowanie przestrzeni w elementy małej architektury*
- 7. Uporządkowanie zieleni*
- 8. Budowa monitoringu*

dot. Ulicy Podgórnej i ul. Hallera (część)

- 1. Przebudowa nawierzchni ulic Podgórnej i Hallera*
- 2. Przebudowa infrastruktury technicznej*
- 3. Rozbudowa oświetlenia ulicznego*

Celem przedsięwzięcia jest ochrona dziedzictwa kulturowego, materialnego śródmieścia Starogardu Gdańskiego oraz przywrócenie ścisłemu centrum miasta jego dawnej funkcji. Jest to działanie, które zmierza w kierunku, który będzie przypominał o korzeniach Starogardu Gdańskiego i obrazował historyczne kształtowanie się miasta. Założeniem jest wykreowanie przestrzeni miejskiej, której wizerunek będzie harmonizował z otoczeniem, nawiązywał do historii i równocześnie odpowiadał współczesnym potrzebom i standardom zagospodarowania. Rynek jako serce miasta wraz z otoczeniem ma stać się centrum historii oraz jednocześnie miejscem wypoczynku dla mieszkańców i odwiedzających turystów.

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez:

- wyeksponowanie i ochronę istotnych elementów, układów przestrzennych przypominających o tożsamości i historii miasta (ochrona i renowacja zabytków wraz z oddaniem ich pierwotnego kształtu, wyeksponowanie historycznych relikwów w fakturze powierzchni (linia historycznego rynsztoka, linia dawnych pierzei)),*
- podniesienie atrakcyjności przestrzeni publicznej poprzez przywrócenie ładu przestrzennego i architektonicznego (położenie nowej nawierzchni nawiązującej do dawnych, brukowanych, kamiennych przestrzeni, wprowadzenie małej architektury nawiązującej do historycznej funkcji miejsca oraz elementów współczesnych podnoszących jakość przestrzeni publicznej),*
- zwiększenie atrakcyjności miasta jako ośrodka turystycznego poprzez utworzenie dostępnych i bezpiecznych dla mieszkańców i turystów przestrzeni publicznych,*
- nadanie Rynkowi nowej funkcji społecznej i kulturalnej (stworzenie w Ratuszu Miejskim nowoczesnego, multimedialnego muzeum).*

Okres 2013-2016 to także okres intensywnych przygotowań , w tym licznych opracowań oraz dyskusji publicznych, konsultacji i wreszcie uchwalenia **Gminnego Programu Rewitalizacji** na lata 2017-2025

Podsumowując należy stwierdzić, iż samorząd miasta Starogard Gdański **skutecznie podejmował różnorodne działania** związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami w ramach zaprogramowanych na lata 2013-2016 priorytetów, kierunków działań oraz projektów i zadań.

Szereg działań wymaga kontynuacji w kolejnych latach.

CZĘŚĆ II – PROGRAMOWANIE

1. Założenia programowe

Ze względu na charakter działań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami powinny być one co do zasady wieloletnie, długofalowe, realizowane jako **kontynuacja** dotychczasowej polityki miasta wobec dziedzictwa kulturowego, sformułowanej w poprzednich Programach. Podobnie jak poprzednie dotyczące miasta Starogard Gdański Programy muszą zapewniać realizację celów określonych w ustawie (art. 87 ust 2):

2. Programy, /.../ mają na celu, w szczególności:

- 1) *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- 2) *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- 3) *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- 4) *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- 5) *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- 6) *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 7) *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

Problematyka ochrony obszarów i obiektów o walorach kulturowych jest dość dobrze osadzona we wszystkich poziomach dokumentów strategicznych sporządzonych dla miasta (w szczególności: strategia rozwoju, Gminny Program Rewitalizacji). Znajduje ona także odzwierciedlenie w lokalnej polityce przestrzennej, i to zarówno na poziomie dokumentu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (2015, obecnie zmieniany), jak i w zapisach poszczególnych planów miejscowych (plany miejscowe obejmują niemal 100% powierzchni miasta i na ogół są aktualne, dla niektórych fragmentów obszaru miasta trwają prace planistyczne). Studium obowiązujące oraz plany zawierają zapisy uwzględniające dotychczasową Gminną Ewidencję Zabytków, są spójne z dotychczasowym Programem do roku 2016.

Dotychczasowy Program jest w części dotyczącej diagnozy, ustalonych celów i priorytetów aktualny.

2. Priorytety, cele

Jako priorytet przyjęto tak jak poprzednio:

Zachowanie, utrwalenie, podkreślenie tożsamości miasta oraz aktywizację obywatelską, społeczną i zawodową mieszkańców

Priorytet realizowany będzie za pomocą celów głównych:

1. **Realizacja zadań własnych gminy w zakresie opieki nad zabytkami.**
2. **Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.**
3. **Utrwalenie wartości dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców i promocja środowiska kulturowego.**
4. **Wspieranie aktywności lokalnej społeczności w działaniach na rzecz ochrony środowiska kulturowego.**
5. **Tworzenie miejsc pracy związanych z działaniami na rzecz ochrony środowiska kulturowego.**

Dla celów głównych określono kierunki działań i spodziewane efekty, możliwe do osiągnięcia w ich realizacji, wreszcie konkretne zadania.

Obok zadań Programu wykonywanych w kolejnym okresie, tj w latach 2017-2020, miasto prowadzić będzie działania ciągle związane z ochroną środowiska kulturowego, wynikające z wykonywania statutowych obowiązków, realizowanych strategii, innych programów. Są to działania długoterminowe, wykraczające często poza czteroletni horyzont czasowy. Pozwalają one na wykonywanie bieżących zadań i tworzą podstawy do wykonywania zadań przyszłych, możliwych do realizacji w następnych Programach, konstruowanych na kolejne lata.

3. Kierunki działań i zadania

Biorąc pod uwagę przyjęty priorytet oraz ustalone cele określono kierunki działań i zadania, w dużej mierze analogicznie jak to było w dotychczasowym Programie na ubiegły okres .

Tabela 10

Kierunki, zadania, przewidywane, spodziewane efekty, rezultaty

Cel 1 : Realizacja zadań własnych w zakresie opieki nad zabytkami	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania (konserwacja/renowacja/właściwa modernizacja)	• zapewnienie lub wskazanie właściwego doradztwa budowlano-konserwatorskiego i popularyzowanie dobrych realizacji o charakterze konserwatorskim (rewaloryzacje, remonty, rozwiązania projektowe w zabytkach i ich sąsiedztwie); • sukcesywne remonty zabytków będących własnością miasta; • pogłębienie współpracy z właściwym (powiatowym i wojewódzkim) konserwatorem zabytków oraz nadzorem budowlanym • zacieśnienie współpracy pomiędzy właścicielami zabytków a samorządem – m.in. pomoc administracyjna i prawna, pomoc przy wnioskach o ubieganie się o dofinansowanie ze źródeł zewnętrznych; • rozważenie możliwości zastosowania ulg w opłatach, np. w podatku od nieruchomości dla właścicieli obiektów zabytkowych w związku z realizowaniem przez nich działań remontowych o charakterze konserwatorskim, dotacje na prowadzenie remontów; • cykliczne prowadzenie konkursów dotyczących najlepszych praktyk remontowych i porządkujących obiektów i obszarów zabytkowych • kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków , udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków.
Badanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służące wzmocnieniu lokalnej tożsamości	• dalsze prace dot. waloryzacji, oceny zasobów miasta w zakresie dziedzictwa kulturowego, okresowa weryfikacja i uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków, promocja i popularyzowanie problematyki zabytków i ochrony dziedzictwa kulturowego • monitorowanie stanu zabytków stanowiących własność miasta
Uwzględnianie ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym , programach strategicznych, działaniach inwestycyjnych miasta	• cykliczna ocena aktualności i adekwatności zapisów planistycznych w zakresie ochrony zabytków • uporządkowanie gospodarki zabytkowym zasobem mieszkaniowym i usługowym miasta (komunalnym), w powiązaniu z Gminnym Programem Rewitalizacji
Spodziewane efekty, rezultaty: 1) Powstrzymanie degradacji obszarów kulturowych, historycznych. 2) Utrzymanie różnicowania krajobrazu kulturowego w mieście.	

- 3) Podniesienie konkurencyjności miasta w regionie dzięki walorom kulturowym.
- 4) Aktualizacja ciągła danych o stanie i zachowaniu oraz użytkowaniu zabytków.
- 5) Pogłębienie współpracy z konserwatorem zabytków wojewódzkim, powiatowym, nadzorem budowlanym.

Cel 2 : Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunki działań	Zadania
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym miasta	- systematyczna aktualizacja Systemu Informacji Przestrzennej w zakresie ochrony zabytków oraz informacji dot. GEZ na stronach internetowych miasta ; - opracowanie i popularyzacja „Mapy zabytków Starogardu Gdańskiego” przedstawiającej w atrakcyjny sposób lokalizację poszczególnych obiektów i obszarów zabytkowych oraz przebieg ścieżek i szlaków turystycznych, - kampania informacyjna dla właścicieli obiektów zabytkowych – informacja o ujęciu obiektu lub obszaru w GEZ oraz wskazanie walorów kulturowych zabytków i elementów podlegających ochronie – rekomendacje konserwatorskie dotyczące renowacji/modernizacji, np. w formie broszury informacyjnej;
Badanie i dokumentacja zasobów dziedzictwa kulturowego, promocja i edukacja	- różnorodna promocja dziedzictwa kulturowego miasta (publikacje, konkursy, lekcje tematyczne, wycieczki, spacer edukacyjny) ; - promocja kontynuacji i wdrażania miejskiej tradycji budowlanej, - wspieranie działań propagujących ochronę zabytków - promocja i gratyfikacja „pro-zabytkowych” postaw - monitorowanie stanu zabytków, uzupełnianie danych i informacji w GEZ, rejestrowanie fotograficzne stanu zabytków – co 4 lata; - opracowanie folderów i wspieranie wydawnictw poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta, np. foldery tematyczne, dziedzictwo archeologiczne, dziedzictwo przemysłowe, wielokulturowe dziedzictwo miasta itp.; - kontynuacja prac dot. inwentaryzacji i dokumentacji obiektów zabytkowych, w tym we współpracy np. z uczelniami
Właściwe kształtowanie krajobrazu miasta	- ustanowienie regulacji dotyczących reklam, ogrodzeń i malej architektury w postaci prawa miejscowego (na podstawie ustawy tzw. krajobrazowej) jako realizacja uchwały Rady Miasta z 2016r - ochrona panoramy zespołu lokacyjnego miasta średniowiecznego – poprzez regulacje planistyczne oraz rozwiązania projektowe i ich realizację - ochrona architektonicznego zróżnicowanego wyrazu poszczególnych przestrzeni miejskich - realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji - przegląd i wytypowanie obiektów dla których należy opracować badania konserwatorskie, architektoniczne i archeologiczne współfinansowane przez miasto

	• sukcesywna wymiana lub przebudowa obiektów dysharmonijnych w przestrzeniach historycznych, zwłaszcza w terenach stanowiących własność miasta • ochrona wartości przyrodniczych – w tym w szczególności doliny Wierzycy • zapobieganie degradacji zabytków: poprzez opracowanie modelu rewaloryzacji obszarów zdegradowanych np. dla wybranych „pilotażowych” fragmentów miasta, • stworzenie oferty nieruchomości zabytkowych – do sprzedaży, dzierżawy osobom, które będą chciały sfinansować ich rewaloryzację, remont itd. • poprawa stanu przestrzeni historycznych, terenów w strefach ochrony konserwatorskiej, zwłaszcza w centrum, między innymi poprzez Gminny Program Rewitalizacji oraz miejską „uchwałę reklamową „ • prowadzenie działań sanacyjnych w wybranych fragmentach miasta, podejmowanie adaptacji obiektów zabytkowych na cele społeczne, turystyczne czy edukacyjne • organizacja prac studialnych, konkursowych dotyczących zabudowy, zagospodarowania wybranych obszarów
Współpraca z innymi podmiotami w zakresie ochrony zabytków	• ustalenie zasad postępowania dot. zabytków przy realizacji umów sprzedaży, dzierżawy – np. obligujących do przeprowadzenia przez nabywców, dzierżawców, najemców niezbędnych prac konserwatorskich., • opracowanie zasad współpracy samorządu gminnego z właścicielami zabytków, zasad ew. dotacji budżetowych dla prac związanych z zabytkami, • stała współpraca z konserwatorem zabytków (wojewódzkim, powiatowym) w kwestii ochrony obiektów zabytkowych zagrożonych w istnieniu, interwencji w przypadku zagrożenia istnienia zabytku • przygotowanie oferty nieruchomości miejskich przeznaczonych do sprzedaży inwestorom zainteresowanym działaniem w obszarach zabytkowych. • współpraca z LOT (Lokalna Organizacja Turystyczna) • współpraca z przedsiębiorcami, fundacjami, osobami fizycznymi • wspieranie organizacji społecznych, organizacji pozarządowych, związków wyznaniowych i środowisk zajmujących się ochrona środowiska kulturowego
Spodziewane efekty, rezultaty: 1) Zachowanie historycznie ukształtowanych przestrzeni miejskich 2) Ochrona obszarów pierwotnego osadnictwa na terenie miasta 3) Zachowanie powiązań funkcjonalno – przestrzennych służących ochronie walorów kulturowych 4) Zapewnienie warunków ekspozycji charakterystycznych obiektów i zespołów identyfikujących tożsamość miasta 5) Kompleksowa rewitalizacja obiektów i przestrzeni zabytkowych 6) Uzyskanie atrakcyjnych przestrzeni dla mieszkania, wypoczynku, pracy.	

- 7) Poprawa estetyki rozwiązań, poprawa stanu przestrzeni.
- 8) Podkreślenie tożsamości poszczególnych przestrzeni miejskich
- 9) Ochrona środowiska życia człowieka jako sumy środowiska przyrodniczego i kulturowego
- 10) Uzyskanie możliwości finansowania i realizacji zintegrowanych programów ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego w działaniach perspektywicznych
- 11) Poprawa stanu substancji zabytkowej
- 12) Ożywienie historycznych przestrzeni w śródmieściu
- 13) Podniesienie atrakcyjności miasta, a zwłaszcza jego centrum, skuteczniejsza rewitalizacja w obszarach zdegradowanych
- 14) Poprawa warunków zamieszkiwania i wypoczynku .
- 15) Wprowadzenie nowej architektury uzupełniającej, podnoszącej walory.
- 16) Poprawa stanu technicznego zabytków.
- 17) Ożywienie centrum historycznego.
- 18) Nadzór merytoryczny nad realizacją programu

Cel 3 : Utrwalenie dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców i promocja środowiska kulturowego

Kierunki działań	Zadania
Edukacja, kształtowanie właściwych postaw dot. ochrony zabytków	• wprowadzenie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do programu edukacji przedszkolnej i szkolnej, organizacja spotkań muzealnych, spacerów historycznych itp • organizacja edukacji z problematyki ochrony środowiska kulturowego dla dorosłych • organizacja konkursów promujących zabytkowe walory miasta • organizacja konkursu – dla najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego • utrwalenia w świadomości społecznej tożsamości kulturowej miasta • udostępnienie wiedzy o mieście – historii, zasobach kulturowych • wykorzystanie wartości kulturowych i elementów tożsamości kulturowej miasta w gospodarczym rozwoju miasta • wspieranie artystycznej i lokalnej twórczości ludowej jako elementu tożsamości kulturowej miasta • wspieranie i promowanie programów edukacyjnych uwzględniających: historię miasta, prezentację zasobu i walorów krajobrazu kulturowego miasta oraz poszczególnych zabytków. • prezentacja, ekspozycja i udostępnienie zabytków o szczególnych wartościach: interesujących stanowisk i obiektów archeologicznych, układów przestrzennych, obiektów architektury i budownictwa,

	kształtujących krajobraz kulturowy, zabytków ruchomych, w tym dzieł sztuki, rzemiosła i sztuki ludowej. • stała szeroka współpraca z właścicielami i użytkownikami zabytkowych zasobów – szczególnie mieszkaniowych (wspieranie postaw pro – zabytkowych, doradztwo formalno – prawne, finansowe, specjalistyczne - konserwatorskie). • zaangażowanie sektora prywatnego w ochronę dziedzictwa poprzez system zachęt finansowych oraz poprzez inwestycje w partnerstwie publiczno-prywatnym. • uświadamianie i podkreślanie stymulującej roli zabytków w rozwoju gospodarczym. • współpraca z ośrodkami akademickimi – wskazywanie tematów prac dyplomowych, prac studialnych i badawczych dot. środowiska kulturowego Starogardu Gd • podnoszenie kwalifikacji pracowników zatrudnionych w samorządzie, odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa (kursy, szkolenia, warsztaty, udział w seminariach, konferencjach, wyjazdach szkoleniowych ip.)
Promocja i popularyzacja wartości kulturowych miasta	• opracowanie przewodników – prezentujących historię i zabytki Starogardu , ulotek informacyjnych, gier miejskich, aplikacji na urządzenia mobilne, audioprzewodników dot. poszczególnych zabytków czy fragmentów miasta • organizacja wystaw tematycznych promujących tożsamość miasta • organizowanie Europejskich Dni Dziedzictwa Kulturowego • wspieranie finansowe bądź rzeczowe szkolnych konkursów wiedzy o zabytkach, różnorodnych publikacji • tożsamość kulturowa miasta elementem marketingu. • tworzenie oferty turystycznej opartej o walory kulturowe materialne i niematerialne miasta. • dalszy rozwój systemu informacji turystycznej z uwzględnieniem informacji o zabytkach miasta, organizacja konkursów związanych z zabytkami • tematyczne wystawy, festyny, jarmarki itp. • przeznaczenie obiektów zabytkowych będących w posiadaniu miasta na cele publiczne, np. muzeum, obsługa ruchu turystycznego. • promocja dobrych wzorów, pozytywnych działań dotyczących zabytków i ich bezpośredniego otoczenia. • wspieranie wydawnictw prezentujących miasto i jego dziedzictwo .

	• organizacja konkursów związanych z zabytkami • ustanowienie nagród – dla najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego • popularyzacja tematyki w mediach (pras, radio, telewizja, Internet) • wyznaczenie tras turystycznych, spacerowych bazujących na zasobie zabytkowym miasta, odpowiednio oznakowanych (tablice, plansze, mapy) i wypromowanych
--	--

Spodziewane efekty, rezultaty:

- 1) Budowa i uzyskanie powszechnej akceptacji mieszkańców i ich zaangażowania w ideę ochrony zabytków
- 2) Wzmocnienie więzi z miejscem pochodzenia i zamieszkania.
- 3) Docenienie walorów zabytkowych miasta przez mieszkańców
- 4) Wychowanie nowych pokoleń świadomych konieczności ochrony środowiska kulturowego
- 5) Pogłębienie znajomości zasad ochrony środowiska kulturowego w społeczności miasta
- 6) Zrozumienie i akceptacja zasad ochrony środowiska kulturowego
- 7) Poszerzenie grona osób zainteresowanych ochroną środowiska kulturowego
- 8) Poprawa estetycznego wizerunku miasta
- 9) Poprawa stanu substancji zabytkowej
- 10) Ożywienie historycznych przestrzeni w śródmieściu
- 11) Pozyskanie sponsorów i partnerów zainteresowanych ochroną dziedzictwa.
- 12) Powstanie komputerowej bazy danych o zabytkach miasta
- 13) Pozyskanie sponsorów na realizację prestiżowych przedsięwzięć.
- 14) Wykreowanie markowego produktu turystycznego opartego na walorach kulturowych miasta.
- 15) Ułatwienie dostępu do informacji o zabytkach i środowisku kulturowym.
- 16) Wykorzystanie danych do prac naukowych, promocyjnych, edukacyjnych.
- 17) Podniesienie konkurencyjności miasta.
- 18) Stworzenie propozycji wypoczynku dla mieszkańców i turystów, rozszerzenie oferty miasta w tej dziedzinie.
- 19) Poprawa wykorzystania i właściwego wykorzystania zabytków- poprzez ich wielofunkcyjność.
- 20) Podniesienie świadomości mieszkańców
- 21) Uzyskanie materiałów promujących miasto

22) Uatrakcyjnienie form propagowania właściwych postaw i zachowań wobec zabytków.

23) Poszerzenie kręgu osób zainteresowanych zabytkami

Cel 4 : Wspieranie aktywności lokalnej społeczności w działaniach na rzecz ochrony środowiska kulturowego

Kierunki działań	Zadania
Wspieranie właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych	• wprowadzenie zasad współpracy publiczno-prywatnej dla rewaloryzacji obiektów zabytkowych i obszarów zabytkowych • zahamowanie degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania • przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania funduszy zewnętrznych (odpowiednia informacja, szkolenia, bezpośrednia pomoc, doradztwo itp.) • aktualizacja uchwał Rady Miasta dot. dotacji odnoszących się do obiektów zabytkowych • wspieranie właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych - nieruchomości oraz ruchomych • wprowadzenie zasad współpracy w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego dla rewaloryzacji obszarów i obiektów zabytkowych. • współfinansowanie oraz pomoc organizacyjna dot. prac badawczych i dokumentacyjnych w zagrożonych obiektach (ważnych dla miasta) • wspieranie inicjatyw lokalnej społeczności w ochronie materialnej i niematerialnej tradycji • wspieranie i inicjowanie powstawania pozarządowych organizacji wspierających ochronę środowiska kulturowego • wspieranie funkcjonowania społecznych i pozarządowych organizacji ochrony zabytków
Spodziewane efekty, rezultaty: 1) Pozyskanie aktywnych, świadomych partnerów do realizacji zadań ochrony środowiska kulturowego 2) Zwiększenie liczby osób zainteresowanych ochroną środowiska kulturowego 3) Pozyskanie społecznych Opiekunów Zabytków 4) Stworzenie przyjaznej atmosfery dla idei ochrony środowiska kulturowego 5) Pozyskanie materialnych pamiątek dotyczących historii	

Cel 5 : Tworzenie miejsc pracy związanych z działaniami na rzecz ochrony środowiska kulturowego

Kierunki działań	Zadania
Powiązanie ochrony zabytków z zadaniami i projektami Gminnego Programu Rewitalizacji	• Przygotowanie programu zadań dla stworzenia nowych miejsc pracy związanych z zabytkami • Wspieranie i organizowanie prac porządkowych, remontowych i konserwatorskich przy obiektach zabytkowych • Pomoc w organizacji doskonalenia zawodowego – dla zawodów zanikających • Przygotowanie ofert inwestycyjnych dla obiektów zabytkowych • tworzenie miejsc pracy w ochronie zabytków, szkolenia bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną
Spodziewane efekty, rezultaty: 1. Wzrost roli zabytków w stymulowaniu rozwoju gospodarczego 2. Pozyskanie miejsc pracy w obiektach zabytkowych 3. Pozyskanie i zachowanie zawodów zanikających, związanych np. z tradycyjną sztuką budowlaną 4. Podniesienie poziomu wykształcenia 5. Obniżenie bezrobocia 6. Organizacja i wsparcie prac ratowniczych i porządkowych przy zabytkach	

4. Typy działań w ramach Programu

Przyjęto analogicznie jak w poprzednich edycjach Programu:

I grupa – działania z zakresu edukacji, promocji i informacji,

Celem działań w pierwszej grupie jest:

- promocja wartości kulturowych miasta,
- wzmocnienie i utrwalenie wizerunku Starogardu Gdańskiego jako miasta zabytkowego o bogatej historii,
- przygotowanie społeczności lokalnej do aktywnego partnerstwa w realizacji programu Opieki nad Zabytkami, Gminnego Programu Rewitalizacji miasta (wskazana dalsza jego realizacja w kolejnym okresie po roku 2020, GPR ma horyzont czasowy do 2025 roku) oraz zadań, zasad i konieczności prowadzenia ochrony środowiska kulturowego.
- poznanie zadań i zasad prowadzenia prac konserwatorskich zgodnie ze „sztuką..” i na profesjonalnym poziomie.
- przygotowanie świadomego i aktywnego partnera tych działań.

II grupa – działania inwestycyjne.

Celem działań (inwestycyjnych) w drugiej grupie – jest praktyczna realizacja wybranych zadań ochrony środowiska kulturowego w celu:

- fizycznej ochrony substancji zabytkowej,
- zdobycia doświadczeń,
- wypracowania wzorca i modelu współpracy,
- wskazania na gospodarczą rolę zabytku – stymulującego rozwój gospodarczy,
- wskazania działań powodujących tworzenie miejsc pracy, poprawę jakości przestrzeni publicznych, warunków i jakości życia oraz wpływu tych działań na kształtowanie (w powszechnym odbiorze) wizerunku miasta i na jego promocję

5. Zadania długoterminowe, ciągłe, których wykonanie i realizacja wykracza poza okres 2020

1. Realizacja zadań z zakresu opieki nad zabytkami wynikających z dokumentów strategicznych i programowych miasta.
2. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji 2017-2025
3. Podejmowanie projektów związanych z rewitalizacją zabytkowych obiektów, zespołów, układów przestrzennych i przestrzeni publicznych.
4. Podejmowanie projektów i ich realizacji, zmierzających do ożywienia obiektów i miejsc zabytkowych / działań mających na celu poprawę jakości i warunków życia oraz jakości przestrzeni publicznej.
5. Realizacja zadań wynikających z przyjętej polityki przestrzennej określonej zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i polityki przestrzennej dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego przyjętej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
6. Ochrona wartości zabytkowych historycznych układów przestrzennych.

7. Kontynuacja prac archeologicznych nad rozpoznaniem pradziejowej historii Starogardu i historii osadnictwa od czasów średniowiecznych.
8. Pozyskiwanie środków finansowych z budżetu państwa oraz programów UE na prowadzenie prac przy zabytkach.
9. Dofinansowanie z budżetu gminy prac konserwatorskich prowadzonych przy najcenniejszych dla miasta zabytkowych obiektach.
10. Przygotowanie właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych do pozyskiwania programowych funduszy na ochronę zabytków z UE.
11. Wspieranie i promowanie działań chroniących zabytki (w tym, zapewnienie informacji o zasadach finansowania, uwarunkowaniach prawnych oraz zapewnienie specjalistycznego doradztwa konserwatorskiego).
12. Kontynuacja prac przy okresowej weryfikacji Gminnej Ewidencji Zabytków.
13. Sporządzanie opracowań studialnych na potrzeby zadań związanych z ochroną zabytków.
14. Inicjowanie i realizacja projektów mających na celu ochronę i promowanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.
15. Prowadzenie okresowych przeglądów oceniających stan zachowania i użytkowania obiektów zabytkowych.
16. Prowadzenie okresowych przeglądów zabezpieczeń cennych obiektów zabytkowych na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktowych.
17. Prowadzenie bieżących prac porządkowych, zabezpieczających i pielęgnacyjnych na terenach stref ochronnych zabytkowych terenów zieleni.
18. Podejmowanie działań promocyjnych w celu znalezienia użytkownika / właściciela dla zdegradowanych obiektów, zespołów zabytkowych - stworzenie oferty inwestycyjnej, niezależnie od ich formy własności.
19. Monitoring działań remontowo – budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską i przy obiektach zabytkowych – wpisanych do rejestru zabytków, chronionych zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
20. Promocja zabytkowych walorów miasta: krajobrazu kulturowego, obiektów i zespołów zabytkowych, działań kultywujących niematerialne tradycje.
21. Edukacja społeczna wszystkich grup wiekowych mieszkańców miasta.
22. Szkolenia zawodowe pracowników Urzędu Miasta zajmujących się problematyką ochrony środowiska kulturowego.
23. Tworzenie nowych miejsc pracy związanych z realizacją zadań inwestycyjnych przy obiektach zabytkowych.
24. Podejmowanie działań wspierających rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnej w mieście.

6. Zadania szczegółowe – jednostkowe Programu na lata 2017-2020

Zadania szczegółowe przedstawiono w formie analogicznej do dotychczasowych Programów za lata ubiegłe, wyznaczono je w oparciu o przyjęte kierunki działań, w wyniku konsultacji z Wydziałem Planowania i Urbanistyki Urzędu Miasta.

Lp	Zadanie	Czas realizacji	Uzasadnienie, uwagi, komentarz
1	Dofinansowanie działań – prac restauratorskich, konserwatorskich, remontowych dot. zabytków, w tym obiektów z Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ)	2017-2020	Kontynuacja dotychczasowej polityki miasta w tym zakresie – wg Uchwały Rady Miasta z 2016r Oraz Podjęcie uchwał dot. dotacji dla obiektów z GEZ na podstawie zmienionej ustawy o zabytkach (art. 81 ustawy) – planowane na listopad 2017r Działania komplementarne z Gminnym Programem Rewitalizacji, współdziałanie z Komitetem Rewitalizacji
2	Ochrona prawna: wystąpienie o wpis do rejestru zabytków budynku Urzędu Miasta	2017-2020	Obecny budynek Urzędu Miasta – dawne Starostwo. Eklektyczny zespół zabudowy – zagrożony przekształceniami. Wpis do rejestru zabytków nieruchomości wzmacnia ochronę prawną obiektu i umożliwia pozyskiwanie środków finansowych na prowadzenie prac przy obiekcie.
3	Prace remontowe dot. zabytkowych obiektów będących własnością gminy miejskiej lub wspólnot w których udziały ma miasto	2017-2020 oraz w dalszym okresie do 2025 (zgodnie z horyzontem czasowym GPR miasta)	Realizacja w ramach GPR 2017-2025. Praktyczne i promocyjne wsparcie procesu rewitalizacji, we współdziałaniu z różnymi partnerami. Zadanie będące kontynuacją zadania z lat 2013-2016 pn. „ Rewaloryzacja/ rewitalizacja zabytkowego budynku mieszkalnego ” Jest to zadanie 2 wg GPR, dotyczyć ma następujących obiektów: 1. Budynek mieszkalno – usługowy, zlokalizowany przy ulicy Chojnickiej 8 2. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Chojnickiej 17A 3. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Chojnickiej 19 4. Budynek mieszkalno – usługowy, zlokalizowany przy ulicy Hallera 32 5. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Jagiełły 12 6. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 7/11 7. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 16 8. Budynek mieszkalno – usługowy, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 32 9. Budynek mieszkalno – usługowy, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 40 10. Budynek usługowo – mieszkalny, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 44

			11. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 48 12. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 52 13. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 64 14. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 98 15. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Kościuszki 129 16. Budynek mieszkalno – usługowy, zlokalizowany przy ulicy Koziej 5 17. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Owidzkiej 4 18. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Owidzkiej 4A 19. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Owidzkiej 14 20. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Owidzkiej 18 21. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Owidzkiej 38 22. Budynek usługowo – mieszkalny, zlokalizowany przy ulicy Paderewskiego 7 23. Budynek mieszkalno – usługowy, zlokalizowany przy ulicy Paderewskiego 10 24. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Piłsudskiego 16 25. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Piłsudskiego 20 26. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Piłsudskiego 22 27. Budynek mieszkalny wielorodzinny, zlokalizowany przy ulicy Piłsudskiego 22A 28. Budynek mieszkalno – usługowy, zlokalizowany przy ulicy Rynek 2 29. Budynek mieszkalno – usługowy, zlokalizowany przy ulicy Rynek 22
4	Uporządkowanie reklam w obszarach zabytkowych i na zabytkach	2017-2020	Działanie poprzez realizację uchwały Rady Miasta nr XXX/ 280 /2016 z dnia 31 sierpnia 2016r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia uchwały określającej na terenie Miasta Starogard Gdański zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych z jakich mogą być wykonane. Efektem ma być poprawa estetycznego wizerunku miasta.

Inne zadania jednostkowe – kontynuacja z lat poprzednich (numeracja i nazwy działań jak w dotychczasowych programach) .

Z/1- Gminna Ewidencja Zabytków

Zadanie kontynuowane jako działanie ciągłe, wieloletnie.

Konieczna do prowadzenia polityki ochrony środowiska kulturowego. Ma na celu rozpoznanie wartości środowiska kulturowego, ocenę stanu jego zachowania i dokonujących się przekształceń. Obiekty figurujące w GEZ podlegają ochronie prawnej, muszą być ponadto uwzględnione w planach miejscowych.

Uzyskana wiedza wykorzystana winna być w działaniach: informacyjnych, promocyjnych, edukacyjnych miasta i przy realizacji miejskich polityk kierunkowych.

Zadanie	2017	2018-2019	2020 i dalsze lata
Gminna ewidencja zabytków	1. Weryfikacja dotychczasowej GEZ 2. Opracowanie zarządzenia Prezydenta dot. GEZ 3. Udostępnienie zweryfikowanej GEZ na stronach internetowych miasta	1. Opracowanie zasad monitoringu obiektów w GEZ we współpracy z Powiatowym Konserwatorem Zabytków 2. Uzupełnianie danych i informacji dot. obiektów w GEZ	1. Okresowa ocena zasobu 2. Monitoring zasobu
Jakie cele realizuje	Cel 1 – realizacja zadań własnych miasta w zakresie opieki nad zabytkami		
Finansowanie	Budżet miasta		
Partnerzy	Wojewódzki Konserwator Zabytków Narodowy Instytut Dziedzictwa Politechnika Gdańska Wydz. Architektury		

Ze względu na zweryfikowaną listę GEZ oraz nowe podejście do woj. ewidencji zabytków archeologicznych (nowe zasięgi stref ochrony zaproponowane przez WKZ w Gdańsku) w pracach planistycznych prowadzonych przez miasto niezbędne będzie każdorazowo analizowanie zagadnień ochrony zabytków.

Z/2 Centrum Informacji o Starogardzie Gdańskim /CIS/.

Zadanie przeniesione z lat poprzednich, dotychczas nie zrealizowane ze względu na spory stopień komplikacji i wielu potencjalnych partnerów wymagających zaangażowania.

Powołanie instytucji (samodzielnej bądź wspólnej z innymi jednostkami, np powiatem), której celem jest gromadzenie wiedzy o Starogardzie Gdańskim, ze szczególnym uwzględnieniem historii, zasobów środowiska kulturowego i przyrodniczego, prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych na rzecz miasta.

Zakłada się:

- 1/ pozyskanie i udostępnienie kopii dokumentacji konserwatorskich dotyczących miasta – ewidencji zabytkowych zespołów i obiektów oraz innych istotnych dla miasta opracowań studialnych, wyników badań naukowych nad dziejami miasta;
- 2/ udostępnienie wykazu obiektów wpisanych do rejestru zabytków, objętych ochroną zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz figurujących w GEZ;
- 3/ prezentowanie zadań miasta w zakresie ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego;
- 4/ prezentowanie zasad i uwarunkowań ochrony środowiska kulturowego;
- 5/ organizację internetowego forum dyskusyjnego „O mieście....”; bądź portalu o zabytkach wzorem poznańskiego pn. „Otwarte zabytki” ;
- 6/ prowadzenie edukacji społecznej na rzecz miasta dla wszystkich grup wiekowych mieszkańców;

- 7/ zebranie informacji, materiałów archiwalnych dotyczących dawnych opracowań planistycznych, praw miejskich, innych ważnych dokumentów obrazujących historię miasta;
8/ nawiązanie współpracy z archiwami państwowymi, instytucjami naukowymi, uczelniami.

Zadanie	2017- 2018	2019-2020	dalsze lata
Centrum Informacji o Starogardzie Gdańskim	Opracowanie założeń programowych, harmonogramu prac nad tworzeniem zasobu Wybór koordynatora prac	Tworzenie zasobu i jego udostępnienie Uruchomienie strony internetowej	Kontynuacja działań
Jakie cele realizuje	Cel 2 – Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Cel 3 - Utrwalenie wartości dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców i promocja środowiska kulturowego		
Finansowanie	Budżet miasta , Biblioteka Wojewódzka, Media, Reklamodawcy, Sponsorzy		
Partnerzy	Biblioteka Miejska, Biblioteka Wojewódzka Muzeum Ziemi Kociewskiej Narodowy Instytut Dziedzictwa Wojewódzki Konserwator Zabytków Lokalna Organizacja Turystyczna Organizacje pozarządowe Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gdańskim		

Z/3 Promocja dziedzictwa kulturowego miasta.

Kontynuacja zadania z lat poprzednich.

Szczególną rolę w realizacji Programu odgrywa promocja miasta i jego zasobów kulturowych. Zadaniem jej jest utrwalenie w świadomości społeczności lokalnej wartości środowiska kulturowego, jego atrakcyjności, zasad ochrony, pobudzenie aktywności społecznej przy kreowaniu wizerunku miasta, realizacji zadań jego ochrony, a także możliwości pozyskania środków finansowych na prace konserwatorskie.

Zadanie	2017- 2018	2019-2020	dalsze lata i działania cykliczne
Promocja dziedzictwa kulturowego miasta	1. Utrwalenie w świadomości mieszkańców wizerunku miasta zabytkowego. 2. Współfinansowanie, finansowanie publikacji promujących miasto, np. - informatory turystyczne, - mapy miasta i okolic - opracowania historyczne - albumy prezentujące architekturę miasta - prezentacja na stronach internetowych miasta albumu fotograficznego „Starogard dawniej a dziś” - monografie sławnych mieszkańców miasta - osiągnięcia artystów, i twórców ludowych 3. Przygotowanie programu edukacji szkolnej i przedszkolnej. 4. Przygotowanie programu edukacji społecznej	1. Wydanie profesjonalnego przewodnika turystycznego 2. Organizacja pleneru malarskiego (przy założeniu, że część prac pozostanie własnością miasta i służyć będzie celom jego promocji) 3. Organizacja pleneru rzeźbiarskiego (przy założeniu jw) 4. Opracowanie założeń i współorganizacja festiwalu promującego markowy produkt - powstały w mieście lub regionie (współpraca z Powiatem) 5. Wydanie albumu o zasobach kulturowych miasta 6. Organizacja widowiska historycznego – ukazującego ważne wydarzenia historyczne i postaci (np. przy współdziałaniu z Bractwem Rycerskim)	Kontynuacja działań i działania cykliczne 1. Obchody rocznic historycznych 2. Obchody Dni Starogardu 3. obchody Dni Dziedzictwa Europejskiego 4. Organizacja imprez; sportowej, turystycznej, rekreacyjnej powiązanej z zabytkami miasta. 5. Realizacja programu edukacji szkolnej i przedszkolnej 5. Realizacja programu edukacji społecznej 6. Opracowanie i organizacja konkursu na najlepszego użytkownika obiektu

	5. Przygotowanie wydawnictw multimedialnych promujących miasto. 6. Przygotowanie i przeprowadzenie konkursu, akcji internetowej itp. pod hasłem „Opowiedz historię swojego domu” 7. Wydanie polskiego tłumaczenia Historii miasta Starogardu Gd. autorstwa Bernharda Stadie	7. Wydanie publikacji dot. najwartościowszych obiektów zabytkowych architektonicznych miasta	zabytkowego
Jakie cele realizuje	Cel 2 – Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Cel 3 - Utrwalenie wartości dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców i promocja środowiska kulturowego		
Finansowanie	Budżet miasta , Powiat , Reklamodawcy, Sponsorzy		
Partnerzy	Biblioteka Miejska, Media publiczne i lokalne, radio, prasa, telewizja Szkoły i przedszkola Muzeum Ziemi Kociewskiej Narodowy Instytut Dziedzictwa Lokalna Organizacja Turystyczna Organizacje pozarządowe Starostwo Powiatowe Starogardzkie Centrum Kultury Uniwersytet III-go Wieku Politechnika Gdańska Wydział Architektury Uniwersytet Gdański Inne uczelnie wyższe Pomorska Sieć Informacji Regionalnej Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego Gmina Wiejska Starogard Gdański i inne gminy z obszaru Kociewia Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej Starogardzkie Bractwo Rycerskie Powiatowy Ośrodek Pracy Pozaszkolnej Instytut Kociewski		

Z/4 Rynek – poprawa estetycznego wizerunku przestrzeni publicznej

Z/5 Ratusz – Międzynarodowe Centrum Spotkań Muzealnych

W latach 2017-2020 – działania realizowane jako projekt dofinansowywany w ramach RPO pn. „Starogardzki Rynek- od nowa – ochrona dziedzictwa kulturowego i podniesienie jakości historycznej przestrzeni publicznej w Starogardzie Gdańskim”

Z/6 Rewaloryzacja/ rewitalizacja zabytkowego budynku mieszkalnego

Działania będą realizowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji 2017-2025

Z/7 Lokalny Program Rewitalizacji

Obecnie działania te będą realizowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2017-2025 , w oparciu o przyjęte uchwały Rady Miasta, we współdziałaniu z różnymi partnerami i przy koordynacji Komitetu Rewitalizacji. Finansowanie, harmonogram, konkretne zadania i projekty – wg przyjętego GPR

Z/8 Rewaloryzacja Cmentarza Żydowskiego

Odstąpiono od pomysłu realizacji projektu, ze względu na brak zainteresowania Gminy Żydowskiej podjęciem tematu.

Z/9 Europejskie Dni Dziedzictwa

Kontynuacja z lat poprzednich, działanie cykliczne.

Europejskie Dni Dziedzictwa to wspólna inicjatywa Rady Europy i Unii Europejskiej. Jest to jedno z najważniejszych wydarzeń kulturalnych mające na celu szeroko pojętą edukację historyczną i kulturalną, promowanie regionalnego dziedzictwa z ukazaniem jego bogactwa oraz przypomnienia o wspólnych korzeniach kultury europejskiej. Koordynatorem Dni Dziedzictwa Kulturowego z ramienia Rady Europy jest od 2006 roku EUROPA NOSTRA, europejska federacja zajmująca się ochroną dziedzictwa kultury.

W celu propagowania dziedzictwa kulturowego miasta i powiatu zaleca się organizację Dni Dziedzictwa Kulturowego. W dniach tych „otwiera” się dla zwiedzających niedostępne na co dzień obiekty, ukazując ich kulturowe walory. Prezentuje się kolekcje, zbiory zabytków ruchomych, dokonania kultury materialnej i niematerialnej lokalnych społeczności. Prezentacjom tym zazwyczaj towarzyszą widowiska historyczne, koncerty, występy zespołów. Program i formuła obchodów lokalnych jest każdorazowo programem autorskim miasta, z wykorzystaniem hasła aktualnego na dany rok.

Partnerzy : Urząd Miasta, Starostwo Powiatowe , Muzeum Ziemi Kociewskiej, Izby regionalne, Biblioteki, Parafie rzymsko – katolickie, Narodowy Instytut Dziedzictwa

Finansowanie: Urząd Miasta, Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gdańskim

7. Działania perspektywiczne po roku 2020

Po realizacji założonych w Programie na lata 2017-2020 zadań i ich ocenie, sformułowane zostaną wnioski do dalszych prac przewidzianych na kolejne lata.

Niezmiennie pozostaną w większości kierunki działań i zadania długoterminowe. W tej grupie znajdują się głównie działania związane z kontynuacją realizacji zadań wskazanych w obecnym Programie (np. z zakresu partnerstwa prywatno – publicznego, realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, poprawy estetyki miejskich przestrzeni publicznych).

Biorąc pod uwagę rozpoznane dotychczas wartości środowiska kulturowego oraz cele stojące przed zadaniami ochrony środowiska i „utrwalania tożsamości kulturowej miasta” nadal można wskazać iż ważne mogą być:

- 1. Rozpoznanie, badanie i prezentacja materialnej kultury starogardzkiego mieszczaństwa.**
- 2. Rozpoznanie, badanie, zachowanie (uratowanie w wielu przypadkach) i prezentacja dorobku z zakresu kultury technicznej**

Starogard przez wieki rozwijał się jako lokalny ośrodek rzemiosła. W XIX wieku stał się ważnym w Regionie ośrodkiem przemysłowym. Ten charakter miasta widoczny jest w jego strukturze przestrzennej. Strukturze po części zdegradowanej, przekształcającej się, która wymaga rewaloryzacji. Obok materialnych wartości niezwykle istotna jest dokumentacji myśli technicznych i dokonań z zakresu jej realizacji .

Zaleca się podjęcie działań:

- 1/ dokumentujących krajobraz kulturowy miasta
- 2/ dokumentujących techniczne wyposażenie dawnych zakładów przemysłowych
- 3/ dokumentowanie kultury materialnej i niematerialnej społeczności miasta:
 - mieszczańskiej
 - robotniczej.

Celowym i wartościowym wydaje się podjęcie działań nad utworzeniem lapidarium – technicznego wyposażenia dawnych zakładów przemysłowych.

Ponadto interesujące byłoby utworzenie ekspozycji/muzeum/izby regionalnej prezentującej zachowane wartości materialnej kultury miasta – np. wnętrza, stroje, meble.

Nośną w skali Regionu, a także biorąc pod uwagę kontakty europejskie miasta i spodziewane kontakty międzynarodowe (w kontekście Międzynarodowego Centrum Spotkań Muzealnych) pozostawać będzie historia i dokonania Zakonu Joannitów na Ziemi Starogardzkiej.

Tabela 11
Zestawienie proponowanych dalszych działań:

Zadania do realizacji w latach 2017-2020	Okres dalszy
Z/1 Gminna Ewidencja Zabytków	Okresowa weryfikacja
Z/2 Centrum Informacji o Starogardzie	Kontynuacja
Z/3 Promocja dziedzictwa kulturowego miasta	kontynuacja
Z/5 Ratusz – Centrum Międzynarodowych Spotkań Muzealnych	kontynuacja
Z/6 Rewaloryzacja/rewitalizacja zabytkowego budynku mieszkalnego	kontynuacja
Z/7 Lokalny Program Rewitalizacji- Gminny Program Rewitalizacji 2017-2015	kontynuacja
Z/9 Europejskie Dni Dziedzictwa	Działania coroczne

Dalsze propozycje działań na lata po roku 2020 :

1. Rewaloryzacja przestrzenno – architektoniczna parku w Kocborowie
2. Organizacja lapidarium wyposażenia technicznego zakładów, stworzenie ekspozycji muzealnej w obiekcie przemysłowym .
3. Organizacja ekspozycji kultury mieszczańskiej i robotniczej miasta.
4. Rewitalizacja przedmieść – Gniewskiego, Chojnickiego

Warto wrócić także do pomysłów z programów dotychczasowych , niezrealizowanych z racji skromnych środków finansowych, a także niezbędnych do uporządkowania kwestii własnościowych (miasto nie jest właścicielem terenu, brak chętnego do współpracy partnera do działania ze strony Skarbu Państwa).

Przykładem może być pomysł ożywienia **zespołu Stado Ogierów-Strzelnica Miejska (zadanie wg programu na lata 2009-2013)**

Zespół Stada Ogierów (zespół cenny pod względem zabytkowym: zachowany układ przestrzenny, architektura obiektów, po części wyposażenie wnętrz) powstał pod koniec XIX wieku, atrakcyjnie położony. Wpisany w atrakcyjny przyrodniczo krajobraz. Położony na skraju kompleksu leśnego, w sąsiedztwie dawnej Strzelnicy Miejskiej.

Wartości przestrzenne i przyrodnicze predysponują go do rozwoju turystyki kwalifikowanej: całorocznej i weekendowej, organizacji wystaw, widowisk, plenerów, konkursów itp. Zespół wymaga działań inwestycyjnych – związanych z rewaloryzacją przestrzeni i zabudowy, zabudowy służącej celom hodowli, sportu i rekreacji (np. nowej ujeżdżalni) oraz funkcji mieszkaniowej i hotelowej. Konieczne są także nakłady na urządzenie i utrzymanie muzealnej ekspozycji zabytkowych powozów i uprzęży. W planowanym przedsięwzięciu zasadne jest planowanie działalności sportowo – rekreacyjnej i kulturalnej wykorzystującej potencjał obu zespołów: Stada Ogierów i dawnej Strzelnicy Miejskiej (w projekcie planu miejscowego jest to fragment terenów sportowo-rekreacyjnych o charakterze ogólnomiejskim).

Zespół: Stada Ogierów i Strzelnicy Miejskiej, w powiązaniu z sąsiednimi terenami leśnymi oraz nowoprojektowanymi terenami rekreacyjno-wypoczynkowymi może stać się sportowo rekreacyjną wizytówką miasta, wykorzystywaną w działaniach promujących miasto oraz stymulatorem rozwoju gospodarczego, miejscem tworzenia nowych miejsc pracy i ochrony znikających zawodów (w tym związanych z tradycjami końskimi, np. produkcja kopii bryczek, powozów itp.), poligonem doświadczeń konserwatorskich i promocji tych działań. W obszarze objętym zadaniem odbywać mogłyby się różnego rodzaju imprezy plenerowe, w tym cykliczne wpisujące się w ustalone kalendarium, plenery, wystawy, zawody sportowo-rekreacyjne.

Zespół Stado Ogierów - Zespół przestrzenny wpisany do rejestru zabytków nieruchomych.

Zespół zabytkowych uprzęży i powozów wpisany do rejestru zabytków ruchomych.

Zespół dawnej Strzelnicy Miejskiej przy ul. Mickiewicza - proponowany był już w 2008r do wpisania do rejestru zabytków (dotąd nie wpisano zespołu; o wpis może starać się właściciel bądź wpis może nastąpić z urzędu).

Potencjalni partnerzy: Ministerstwo Rolnictwa ,Wojewódzki Konserwator Zabytków, Bractwo Kurkowe , Muzeum Ziemi Kociewskiej, Lokalna Organizacja Turystyczna, Starostwo Powiatowe w Starogardzie Gdańskim, Nadleśnictwo Starogard Gdański, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Stado Ogierów Starogard Gdański

8. Realizator Programu

Program realizowany jest przez Prezydenta Miasta.

Opracowany program podlega opiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a po uchwaleniu podlega publikacji w dzienniku urzędowym.

Program realizowany jest w okresie czteroletnim. Po dwóch latach Prezydent składa Radzie Miasta sprawozdanie z realizacji programu, zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Art. 87. 3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Program powinien być powiązany z innymi działaniami prowadzonymi lub inspirowanymi przez Prezydenta Miasta oraz Urząd Miasta i inne jednostki organizacyjne działające na terenie miasta. Wskazane jest zaangażowanie wielu partnerów, w tym partnerów prywatnych, nieinstytucjonalnych, analogicznie jak to było realizowane dotychczas.

9. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Realizacja Programu odbywać się będzie poprzez wskazane zadania samorządu miasta Starogard Gdański na rzecz osiągnięcia ustalonych priorytetów. Zakłada się oddziaływanie samorządu na różne podmioty zaangażowane w ochronę zasobów dziedzictwa kulturowego i współpracę z nimi, w tym także z lokalną społecznością. Zadania wyszczególnione w Programie wykonywane będą za pomocą następujących instrumentów:

- INSTRUMENTY PRAWNE – wynikające z przepisów ustawowych, przede wszystkim uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (dla Starogardu Gdańskiego – sporządzanie ewentualnych zmian w obowiązujących dokumentach lub zmiany fragmentów w formie nowych planów miejscowych), inne uchwały Rady Miasta (np. dotacje, ulgi dla właścicieli obiektów zabytkowych), wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków; wynikające z przyjętego Gminnego Programu rewitalizacji na lata 2017-2025, wynikające z programów określających politykę państwa czy województwa pomorskiego, powiatu w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
- INSTRUMENTY FINANSOWE – dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody i zachęty finansowe dla właścicieli zabytków; wykorzystanie finansowania ze źródeł zewnętrznych – z programów unijnych, krajowych, regionalnych; finansowanie prac konserwatorskich, remontowych, porządkujących przy obiektach i obszarach zabytkowych we własności gminnej; w tym wykorzystanie środków na procesy, projekty rewitalizacyjne; dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy finansowane z funduszy europejskich np. programy operacyjne, programy w ramach inicjatywy „JESSICA” itp.

- INSTRUMENTY KOORDYNACJI – realizacja projektów i programów uwzględniających problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego na szczeblu wojewódzkim, w dokumentach i programach strategicznych gminy, współpraca w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, promocji dziedzictwa kulturowego miasta z instytucjami kultury, organizacjami wyznaniowymi, placówkami oświatowymi itp.; współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków; opracowanie studiów, analiz, koncepcji zagospodarowania;
- INSTRUMENTY SPOŁECZNE – działania edukacyjne, promocyjne – wzmacnianie świadomości społecznej dot. ochrony zabytków, budowanie tożsamości kulturowej mieszkańców; współdziałanie z organizacjami społecznymi, fundacjami, stowarzyszeniami, osobami fizycznymi; wykorzystanie różnych środków przekazu, w tym możliwości Internetu;
- INSTRUMENTY KONTROLNE - kontynuacja elektronicznej bazy danych obiektów zabytkowych; monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, okresowa aktualizacja GEZ, realizowane poprzez kontynuację dotychczasowych działań w tym zakresie

Wskazane jest aby władze miasta:

- zdobyły poparcie społeczne dla prowadzonych działań;
- nawiązały współpracę z gminą wiejską oraz powiatem w celu realizacji wspólnych zadań dotyczących dziedzictwa kulturowego, a także wspólnej promocji Kociewia;
- nawiązały stałą współpracę z organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami zainteresowanymi programem, działającymi na terenie miasta;
- nawiązały współpracę z zainteresowanymi inwestorami prywatnymi, partnerami społecznymi i gospodarczymi w celu przeprowadzenia przedsięwzięć publiczno-prywatnych związanych z ochroną zabytków, oraz związanych z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji.

Realizacja programu odbywać będzie się poprzez wykonywanie przyjętych zadań, w oparciu o obowiązujące przepisy prawa oraz w realiach instrumentów prawno-ekonomicznych, stosownie do posiadanych kompetencji oraz stosownie do możliwych do pozyskania środków finansowych (ważne są tu regulacje dotyczące finansów publicznych, ograniczające możliwości bezpośredniego działania samorządu).

10. Monitoring działania programu opieki nad zabytkami miasta Starogard

10.1. Wdrażanie

Program wdrażany będzie przez Prezydenta Miasta Starogard Gdański. Prezydent wyznaczyć może Koordynatora projektu., którym jak dotychczas może być pracownik Wydziału Planowania i Urbanistyki Urzędu Miasta.

Wdrażanie odbywać się będzie przy współpracy Wydziałów Urzędu Miasta, jednostek budżetowych miasta, Urzędu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Konserwatorem Zabytków Powiatu Starogardzkiego, właścicieli obiektów zabytkowych, organizacji

pozarządowych, instytucji dla których opieka nad zabytkami jest działalnością statutową, osób fizycznych i prawnych.

Prezydent / Koordynator/ zapewni:

- przepływ informacji pomiędzy jednostkami odpowiedzialnymi za realizację zadań
- zorganizuje forum wymiany informacji i doświadczeń
- określi zasady prowadzenia monitoringu wdrażania poszczególnych zadań
- wykona ocenę stopnia realizacji celów programu i określi szczegółowe kryteria oceny realizacji po czterech latach wdrażania programu oraz w przedziałach częściowych /np. corocznych lub w okresie dwuletnim/

10.2. Ocena realizacji, monitoring

Celem monitoringu jest zbieranie informacji dotyczących realizacji poszczególnych zadań Programu Ochrony Zabytków na każdym etapie jego wdrażania. Stanowi on podstawę oceny uzyskanych efektów oraz formułowania ewentualnych wytycznych i propozycji zmian dla kolejnych edycji Programu.

Proces monitorowania będzie polegał na przyglądaniu się zmianom, jakie zachodzą w wyniku realizacji danych zadań, na analizie zebranych danych i opracowaniu stosownych raportów oraz podejmowaniu inicjatyw warunkujących pozytywną ich realizację. Wskazane byłoby także rejestrowanie wszelkich uwag i postulatów zgłaszanych w trakcie realizacji programu przez mieszkańców, uczestników poszczególnych projektów.

Na podstawie zebranych informacji będzie można opracować dla potrzeb: Prezydenta, Rady Miasta i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dwuletnie sprawozdania z realizacji programu oraz ocenę realizacji programu, sporządzaną w okresie czteroletnim.

Zakłada się, że ocenę taką sporządza Jednostka Koordynująca/ wskazana lub powołana przez Prezydenta/m i przedstawia Prezydentowi Miasta. Prezydent przedstawi wyniki z realizacji programu Radzie Miasta. Oceny realizacji programu, powinny stanowić punkt wyjścia do opracowania kolejnego programu/ kolejnej jego edycji. Obowiązek ten wynika z art. 87 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Zgodnie z cytowaną ustawą, Prezydent Miasta winien przedstawiać Radzie Miasta sprawozdanie z realizacji Programu w cyklu dwuletnim.

Sprawozdanie to może zostać przedstawione także Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, w celu wykorzystania wniosków z niego np. przy opracowywaniu aktualizacji i oceny realizacji wojewódzkiego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

10.3. Przykładowe kryteria, które mogą być zastosowane do oceny realizacji zadań i celów Programu.

1. Potwierdzenie wykonania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (lub zmian planów) dla obszaru miasta
2. Potwierdzenie realizacji zadań Programu Rewitalizacji (wg kryteriów i wskaźników w nim określonych)
3. Potwierdzenie prowadzenia prac nad opracowywaniem projektów, koncepcji, studiów i analiz dla wybranych obszarów miasta

4. Określenie liczby szkoleń dla pracowników Urzędu Miasta dotyczących ochrony środowiska kulturowego
5. Dokonanie okresowej oceny aktualności gminnej ewidencji zabytków,
6. Określenie ilości obiektów zabytkowych, stanowiących własność gminy objętych działaniami zabezpieczającymi
7. Określenie efektów i ilości kontroli sprawdzających stan utrzymania i użytkowania obiektów objętych ochroną konserwatorską
8. Potwierdzenie opracowania szkolnych i przedszkolnych programów edukacyjnych
9. Potwierdzenie ilości przeprowadzonych lekcji muzealnych
10. Potwierdzenie opracowania programu edukacyjnych dla właścicieli obiektów zabytkowych, ich użytkowników oraz mieszkańców miasta
11. Potwierdzenie udostępnienia bazy danych o historii miasta i jego zabytkach
12. Potwierdzenie ilości wypożyczeń książek związanych z ochroną zabytków, dokumentacji konserwatorskiej itp.
13. Określenie rodzaju i ilości konkursów dotyczących problematyki ochrony środowiska kulturowego
14. Określenie ilości uczestników w konkursie na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego
15. Określenie ilości spotkań i prezentowanych tematów dotyczących poznania i ochrony środowiska kulturowego miasta
16. Potwierdzenie opracowania harmonogramu spotkań i prezentowanej problematyki z przedstawicielami służb konserwatorskich
17. Ocena stopnia wykorzystania mediów, w tym internetowych stron miasta do przedstawiania problematyki ochrony środowiska kulturowego
18. Potwierdzenie ilości wydanych publikacji: map, informatorów, przewodników, albumów i innych
19. Potwierdzenie ilości zorganizowanych widowisk historycznych, imprez sportowo-rekreacyjnych, koncertów itp.
20. Potwierdzenie ilości powstałych stowarzyszeń pozarządowych, Społecznych Opiekunów zabytków
21. Ilość podjętych remontów obiektów zabytkowych
22. Ilość wniosków składanych przez właścicieli o wpisanie obiektu do rejestru zabytków
23. Potwierdzona ilość dotacji celowych na remont obiektów zabytkowych
24. Potwierdzenie realizacji systemu informacji turystycznej
25. Potwierdzona ilość wykonanych inwentaryzacji fotograficznych panoram i dominant przestrzennych przesądzających o atrakcyjności przestrzeni miasta, wykonanych specjalistycznych opracowań dotyczących zabytków miasta

11. Źródła finansowania

Obowiązek dbania o stan zabytków, w tym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych, także gminach / art.61 Ustawy Prawo budżetowe, art. 5 i 71 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art.7 ust.1 pkt 9 Ustawy o samorządzie gminnym.

Środki finansowe dla realizacji programu

Program finansowany może być ze środków budżetowych: województwa, samorządu, państwa, środków UE i funduszy prywatnych.

Są to:

- środki własne budżetu miasta;
- budżet samorządu województwa –np. dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauracyjne, roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków
- dotacje podmiotowe dla instytucji, których organizatorem jest samorząd gminy;
- środki znajdujące się w gestii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli dot. realizacji zadań z zakresu kultury i sztuki;
- dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów nie zaliczanych do sektora finansów publicznych;
- dochody własne instytucji kultury; finanse osób fizycznych, prawnych, organizacji pozarządowych - stowarzyszeń, fundacji, wyznaniowych osób prawnych
- środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach ogólnokrajowych programów
- kredyty bankowe zaciągane przez Miasto na realizację określonych celów i inwestycji; w tym także dla przedsięwzięć publiczno-prywatnych związanych z rewitalizacją
- zyski z działalności statutowej i gospodarczej;
- odsetki z kont i rachunków bankowych;
- dotacje i fundusze celowe rządowych i poza rządowych programów pomocowych;
- składki i zbiórki publiczne i finansowane ze środków ludności;
- fundusze krajowe i zagraniczne Unii Europejskiej, związane z programami uwzględniającymi dziedzictwo kulturowe, m. inn. Regionalny Program Operacyjny
- inne środki przewidziane prawem.

Ze środków budżetowych zasadnicze znaczenie mają:

1. Środki Generalnego Konserwatora Zabytków;
2. Środki Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
3. Środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
4. Środki Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji – Fundusz na remont i konserwacja obiektów sakralnych;
5. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (finansowanie zabytkowych parków wpisanych do rejestru zabytków oraz finansowania publikacji związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego);
6. Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego, w tym np. inicjatywa „JESSICA” i programy sektorowe

7. środki Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków (nowy państwowy fundusz celowy od 01 stycznia 2018 r.) – na dofinansowanie nakładów na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robot budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru

Rada Miasta w drodze uchwały może określić corocznie wysokość wydatków na ochronę środowiska kulturowego, w tym na realizację Programu Opieki nad Zabytkami.

Wydatki na realizację zadań inwestycyjnych, w tym:

- zadania inwestycyjne związane z ochroną zabytków stanowiących własność komunalną (np. prace remontowo-budowlane, konserwatorskie, związane z konserwacją i pielęgnacją zieleni zabytkowej)
- zadania inwestycyjne wprowadzone do gminnych programów przyjętych przez Radę Miasta uchwałami tejże Rady (np. objęte Gminnym Programem Rewitalizacji 2017-2020, programami rozwoju lokalnego, ochrony środowiska i gospodarki komunalnej itp.) wprowadzone zostaną do rocznych i wieloletnich planów inwestycyjnych.

Finansowane z budżetu gminy mogą i powinny być ponadto inne, nieinwestycyjne działania, w tym takie jak np. prace studialne, badawcze, dokumentacyjne, konkursy, działania promocyjne, edukacyjne itd.

Celowym byłoby określenie poziomu - wysokości planowanego przez miasto dofinansowania zadań zakresu opieki nad zabytkami (np. **% w corocznym budżecie miejskim**), a także kontynuowanie dotychczasowych zasad udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach. Przede wszystkim dotyczyć to może zabytków wpisanych do rejestru zabytków (tych dla Starogardu Gdańskiego jest stosunkowo niewiele), ale także innych, np. figurujących w ewidencji zabytków i wskazywanych do ochrony ustaleniami planów miejscowych .

Należałoby także opracować zasady dofinansowania z budżetu gminy zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami podmiotów, które prowadzą działalność kulturalną, takich jak np. muzeum, izby tradycji (np. realizowane przy szkołach), biblioteki, stowarzyszenia, organizacje turystyczne itp.

Informacje o możliwości pozyskania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami zawarte są na odpowiednich stronach internetowych instytucji, ministerstw.

MATERIAŁY WYJŚCIOWE DO AKTUALIZACJI PROGRAMU, PODSTAWA OPRACOWANIA PROGRAMU.

- „Gminny program opieki nad zabytkami - poradnik metodyczny” opracowany przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków
- „Prawna ochrona zabytków nieruchomych w Polsce”, autor - Katarzyna Zalesińska, Oficyna Wolters Kluwer Business. Warszawa, 2010
- Gminna ewidencja zabytków dla miasta Starogard Gdański – wrzesień 2009r., jako podstawa dla w/wym „Programów ...”
- Gminny Program Rewitalizacji Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2025
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 – przyjęta Uchwałą nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r., opublikowana w Monitorze Polskim z dn. 27 kwietnia 2012 r. (M.P z 2012 r. poz. 252)
- Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 – 2017 został przyjęty przez Radę Ministrów 24 czerwca 2014r
- Materiały i informacje WUOZ w Gdańsku, w tym ze strony internetowej
- Materiały i informacje Narodowego Instytutu Dziedzictwa, w tym z estron internetowych
- Materiały zebrane przez Wydział Planowania i Urbanistyki Urzędu Miasta dotyczące realizacji dotychczasowych programów opieki nad zabytkami dla miasta Starogard Gdański – z okresu lat 2009-2012 oraz 2013-2016
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na obszarze miasta
- Narodowej Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004r. oraz Uzupełnienie NSRK na lata 2004 – 2020
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030
- Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego - Poradnik dla planistów i samorządów lokalnych, Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa 2011.
- Program opieki na zabytkami województwa pomorskiego na lata 2016-2019
- Program opieki nad zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2009-2012 – opracowanie „Dom” Sp. z o.o. Starogard Gdański, 2009,
- Program opieki nad zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013-2016 – opracowanie „DOM” sp. z o.o. , Starogard Gdański, 2013
- Program opieki nad zabytkami powiatu starogardzkiego 2014-2017

- przepisy ustaw i rozporządzeń dotyczących opieki na zabytkami, w tym w szczególności ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
- Regionalny Program Operacyjny Woj. Pomorskiego na lata 2014-2020
- Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej „Pomorska Podróż” – narzędzie realizacji SRWP 2020
- Strategia Rozwoju Powiatu Starogardzkiego
- Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Starogard Gdański na lata 2008-2018 (opracowana w styczniu 2008 r.), uchwalona Uchwałą Nr XXIII/217/2008 Rady Miejskiej Starogardu Gdańskiego z dnia 14 maja 2008 r
- Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 przyjęta w dniu 24 września 2020 roku Uchwałą nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Starogard Gdański – 2015
- Uchwały Rady Miasta Starogard Gdański, merytorycznie powiązane z ochroną zabytków
- Wojewódzka ewidencja zabytków – wyciąg dla miasta Starogard Gdański – wg strony internetowej WUKZ w Gdańsku, w tym rejestr zabytków nieruchomych
- wojewódzka ewidencja zabytków archeologicznych – informacje i materiały WUOZ w Gdańsku

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – wykaz zabytków w rejestrze zabytków nieruchomych – wg inf. i danych WKZ w Gdańsku (październik 2017)

Załącznik nr 2 – wykaz zabytków figurujących w wojew. ewidencji zabytków – wg WKZ w Gdańsku (październik 2017)

Załącznik nr 3 – wykaz zabytków w GEZ miasta Starogard Gdański (październik 2017)

Załącznik nr 4 - Spis: „Białych Kart” dla miasta Starogard Gd.

Załącznik nr 5 - Karty zielone dla miasta Starogard Gd. - Wykaz

Załącznik nr 6 – Karty cmentarzy dla miasta Starogard Gd. - Wykaz

Załącznik nr 7 – Wojewódzka ewidencja zabytków archeologicznych dla miasta Starogard Gd.- Wykaz wg danych i inf. WKZ w Gdańsku (październik 2017)

Załącznik nr 8 - Lokalizacja stref ochrony konserwatorskiej tych stanowisk - Mapa 1:10000 na podkładzie topograficznym – wg danych i inf. WKZ w Gdańsku (październik 2017)

Sprawozdania z realizacji Programu na lata 2013-2016

Załącznik nr 9 – Sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013- 2016 za lata 2013-2014

Załącznik nr 10 - Sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013- 2016 za lata 2015-2016

Opinia dot. Programu

Opinia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku – dot. proponowanej weryfikacji GEZ – pismo RD.5140.114.2017.DH z dnia 25.10.2017 r.

Opinia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku – dot. Programu ... na lata 2017-2020– pismo RD.5120.9.2017 z dnia 06 grudnia 2017 r.

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020

Spis treści

WPROWADZENIE	2
CZĘŚĆ I – ANALIZY, UWARUNKOWANIA, DIAGNOZA	4
1. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków	4
1.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków	4
1.2. Zasady ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego w świetle ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	5
1.3. Ochrona i opieka nad zabytkami jako zadanie własne gminy	6
1.4. Regulacje prawa międzynarodowego, w tym unijnego	7
1.5. Akty prawne regulujące kwestie ochrony zabytków	8
1.6. Gminny program a gminna ewidencja zabytków	9
2. Relacje programu opieki nad zabytkami dla miasta z innymi dokumentami zewnętrznymi poziomu krajowego	11
2.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury (NSRK) na lata 2004 – 2013 z uzupełnieniem na lata 2004 – 2020	11
2.2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 - 2017	12
2.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	13
2.4. Wnioski do dokumentu Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Starogardu z dokumentów poziomu krajowego	16
3. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa	17
3.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (SRWP 2020)	17
3.2. Regionalny Program Strategiczny w zakresie atrakcyjności kulturalnej i turystycznej – „Pomorska Podróż”	18
3.3. Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2016 – 2019	19
3.4. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego	21
3.5. Uchwała Sejmiku Woj. Pomorskiego w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków	22
3.6. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020	23
3.7. Wnioski z opracowań regionalnych dla Programu opieki nad zabytkami:	24
4. Dokumenty powiatowe a program opieki nad zabytkami dla miasta Starogard Gdański	24
5. Dokumenty własne samorządu Miasta Starogard Gdański a program opieki nad zabytkami	25

5.1. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Starogard Gdański na lata 2008-2018 oraz jej aktualizacja na lata 2013-2020	26
5.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta (2015)	27
5.3. Gminny Program Rewitalizacji (2017-2025) przyjęty Uchwałą Nr XLV/450/2017 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 27 września 2017r	28
5.4. Miejskowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	29
5.5. Lokalne regulacje dotyczące krajobrazu miasta, w tym reklam, ogrodzeń, małej architektury	31
5.6. Inne lokalne uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami miasta Starogard Gdański....	31
5.7. Wsparcie finansowe dot. zabytków	32
5.8. Wnioski z opracowań i dokumentów miejskich dla programu opieki nad zabytkami	33
6. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta Starogard Gdański . Diagnoza stanu opieki nad zabytkami dla miasta Starogard Gdański.	34
6.1. Starogard Gdański - zarys dziejów.....	34
6.2. Ochrona zabytków w Starogardzie Gdańskim.....	36
6.3. Ochrona zabytków archeologicznych.....	37
6.3.4.OCHRONA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH UJĘTYCH W EWIDENCJI ZABYTKÓW	41
6.4. Rejestr zabytków nieruchomych	43
6.5. Rejestr zabytków ruchomych	44
6.6. Muzea	46
6.7. Dokumentacja konserwatorska – rodzaje ewidencji konserwatorskiej.....	47
6.8. Gminna Ewidencja Zabytków - KARTY ZABYTKÓW	48
6.9. Wojewódzka Ewidencja Zabytków	54
6.10. „Białe Karty”	55
6.11.„Karty zielone”	55
6.12.„Karty Cmentarzy”	56
6.13.„Katalog Parków”	56
6.14. Zabytki identyfikujące krajobraz kulturowy miasta	56
6.15.Zespoły i obiekty znaczące w krajobrazie kulturowym miasta – identyfikujące przestrzeń. 58	
6.16. Wartości niematerialne	59
7. Ocena stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy – analiza szans i zagrożeń.....	60
7.1. Diagnoza. Analiza SWOT dziedzictwa kulturowego miasta Starogard Gdański.	62
8.Ocena dotychczasowych Programów	64
CZĘŚĆ II – PROGRAMOWANIE	68
1. Założenia programowe.....	68

2. Priorytety, cele	69
3. Kierunki działań i zadania	70
4. Typy działań w ramach Programu	78
5. Zadania długoterminowe, ciągłe, których wykonanie i realizacja wykracza poza okres 2020.....	78
6. Zadania szczegółowe – jednostkowe Programu na lata 2017-2020	80
7. Działania perspektywiczne po roku 2020	86
8. Realizator Programu	88
9. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	88
10. Monitoring działania programu opieki nad zabytkami miasta Starogard	89
10.1. Wdrażanie	89
10.2. Ocena realizacji, monitoring	90
10.3. Przykładowe kryteria, które mogą być zastosowane do oceny realizacji zadań i celów Programu	90
11. Źródła finansowania	92
MATERIAŁY WYJŚCIOWE DO AKTUALIZACJI PROGRAMU, PODSTAWA OPRACOWANIA PROGRAMU.	94
ZAŁĄCZNIKI	96
Sprawozdania z realizacji Programu na lata 2013-2016.....	96
Opinia dot. Programu	96

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020

ZAŁĄCZNIKI

1-8

ZAŁĄCZNIK 1

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO												
lp	nr rejestru zabytków woj. pomorskiego	nr dawnego rejestru zabytków	organ wpisujący do rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	uwagi	obiekt	ul	adres	nr	miejscowość	gmina	powiat
1	108	80	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku	08.07.1959	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego -nr 80	układ urbanistyczny Starego Miasta Starogardu Gdańskiego		Starogard Gdański		Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
2	301	242	WKZ w Gdańsku	06.08.1962	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 242	kościół parafialny p.w. Św. Mateusza		Starogard Gdański		Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
3	1019	856	WKZ w Gdańsku	30.03.1983	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - <u>nr 856 - Baszta Młyńska</u>	zespół murów obronnych wraz z Basztą Młyńską, Basztą Narożną, basztą Bramy Gdańskiej		Starogard Gdański		Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
4	1019	949	WKZ w Gdańsku	25.09.1985	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - <u>nr 949 -</u>	***		Starogard Gdański		Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

lp	nr rejestru zabytków woj. pomorskie go	nr dawnego rejestru zabytków	organ wpisujący do rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	uwagi	obiekt	ul	adres	nr	miejsowość	gmina	powiat
					<u>zespół murów obronnych</u>							
5	1081	928	WKZ w Gdańsku	02.02.1985	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 928	cmentarz żydowski	ul	Bohaterów Getta		Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
6	1095	948	WKZ w Gdańsku	04.07.1985	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 948	synagoga	ul	Rycerska	2	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
7	1193	1015	WKZ w Gdańsku	27.11.1987	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 1015	dom	ul	Piłsudskiego (d.Rybińskiego o)	3	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

lp	nr rejestru zabytków woj. pomorskie go	nr dawnego rejestru zabytków	organ wpisujący do rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	uwagi	obiekt	ul	adres	nr	miejsowość	gmina	powiat
8	1485	1111	WKZ w Gdańsku	17.10.1994	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 1111.	zespół Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych wraz z wszystkimi obiektami oraz ogrodzeniem murowanym od południa i zielenią ozdobną ,cmentarzem przyszpitalnym; folwarkiem ; parkiem ; budynkami mieszkalnymi dla pracowników szpitala i terenem		Skarszewska Skarszewska Skarszewska Skarszewska Kryzana Kryzana Sucharskiego	7a, b,c, 7d, e,f 7g,h ,i 20, 22, 24, 24a 2;4, 6;8, 10; 12 4	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
9	1611	1156	WKZ w Gdańsku	10.12.1996	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 1156	kamienica	ul	Rynek	16	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
10	1616	1158	WKZ w Gdańsku	17.12.1996	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 1158	zespół pałacowy (pałac; budynek administracyjny; brama; budynek gospodarczy)	ul	Kanałowa	21- 19 - 17	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

lp	nr rejestru zabytków woj. pomorskie go	nr dawnego rejestru zabytków	organ wpisujący do rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	uwagi	obiekt	ul	adres	nr	miejsowość	gmina	powiat
11	1640	1174	WKZ w Gdańsku	07.08.1997	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 1174	kamienica	ul	Hallera	22	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
12	1668	1190	WKZ w Gdańsku	06.07.1998	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 1190	założenie przestrzenne Stada Ogierów wraz z budynkami (27 obiektów): budynek administracyjny; budynek mieszkalny- dyrekcyjny; kantyna; budynki mieszkalne pracownicze (9 obiektów); stajnie (4 objekty);mała stajnia z powozownią; budynki gospodarcze w zespole domów pracowniczych (9 obiektów); stacja transformatorowa	ul	Mickiewicza	13	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
13	1744	1234	WKZ w Gdańsku	05.08.2003	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 1234	kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny wraz z działką przykościelną	ul	Tczewska	1	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

lp	nr rejestru zabytków woj. pomorskie go	nr dawnego rejestru zabytków	organ wpisujący do rejestru zabytków	data wpisu do rejestru zabytków	uwagi	obiekt	ul	adres	nr	miejsowość	gmina	powiat
14	1777	1232	WKZ w Gdańsku	08.08.2002	dawny rejestr zabytków woj. gdańskiego - nr 1232	kościół parafialny p.w. Św. Wojciecha		Starogard Gdański		Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
15	1788		WKZ w Gdańsku	27.07.2006		mleczarnia wraz z działką	ul	Norwida	4	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki
16	1940		WKZ w Gdańsku	02.03.2017		budynek dawnego kasyna oficerskiego wraz ze znajdującym się pod nim gruntem po obrysie murów usytuowany na terenie działki 71/10	ul	Jana III Sobieskiego	14	Starogard Gdański	Starogard Gdański	starogardzki

ZAŁĄCZNIK 2

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
1	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Al. Wojska Polskiego	2	willa z założeniem ogrodowym, ob. dwa bud. mieszkalne
2	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Al. Wojska Polskiego	4	kamienica
3	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Al. Wojska Polskiego	7	kamienica
4	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Al. Wojska Polskiego	8	kamienica
5	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Al. Wojska Polskiego	9	kamienica z oficyną i bud. gosp.
6	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Al. Wojska Polskiego	11	kamienica
7	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Al. Wojska Polskiego	30	kamienica, w parterze biblioteka
8	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Boczna	3	Baszta Narożna
9	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Bohaterów Getta		Cmentarz żydowski z aleją
10	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Browarowa		miejskie mury obronne ciąg północny, Browarowa - Wodna
11	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka		park miejski
12	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka		Most Chojnicki
13	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	1	Skład Bławatów i Konfekcji Bracia Gumińscy
14	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	3	kamienica
15	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	5	dom mieszkalny
16	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	7	kamienica
17	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	8	kamienica
18	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	11	dom mieszkalny
19	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	14	dom mieszkalny
20	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	17	budynek mieszkalny

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
21	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	17a	budynek mieszkalny
22	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	36	budynek mieszkalny
23	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	64	budynek mieszkalny
24	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chojnicka	71	budynek mieszkalny
25	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Chopina	10	bud. mieszkalny dwurodzinny w kolonii domów robotniczych z 1920 r., ob. Mieszkalny
26	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Derdowskiego	8	budynek mieszkalny
27	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Derdowskiego	8	budynek gospodarczy
28	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Droga Owidzka	7	budynek mieszkalny
29	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gdańska	4	budynek mieszkalny
30	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gdańska	6	Urząd Miasta
31	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gdańska	7	kamienica czynszowa
32	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gdańska	8	dom mieszkalny
33	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gimnazjalna	5	budynek mieszkalny
34	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gimnazjalna	6	dom mieszkalny
35	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gimnazjalna	7	dom mieszkalny
36	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gimnazjalna	14	dom mieszkalny
37	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gimnazjalna	17	dom mieszkalny
38	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gimnazjalna	19	dom mieszkalny
39	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Gimnazjalna	21	dom mieszkalny
40	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	1	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
41	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	2	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.
42	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	3	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.
43	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	4	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.
44	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	5	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.
45	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	6	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.
46	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	7	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.
47	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	8	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.
48	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	10	budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30 XX w.
49	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Grunwaldzka	18	budynek mieszkalny
50	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera		Baszta Otwarta
51	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	1	Kościół p.w. Św. Mateusza
52	starogardzki	Starogard	Starogard	Hallera	7	Baszta Bramy

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
		Gdański m.	Gdański			Gdańskiej
53	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	17	Pocztą
54	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	22	kamienica czynszowa
55	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	23	kamienica
56	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	25	kamienica
57	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	27	szpital SS Elżbietanek, ob. Dom Pomocy Społecznej
58	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	27a	kostnica, kaplica szpitalna, ob. bud. gosp.
59	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	26/ 28	willa miejska, ob. Państwowy Zakład Ubezpieczeń PZU
60	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	29	kamienica
61	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	30	bank
62	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	32	biblioteka
63	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	34	szkoła
64	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	34a	sala gimnastyczna
65	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	36	kaplica w zespole gimnazjum pruskiego
66	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Hallera	37	kamienica
67	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	II Pułku Szwoleżerów		cmentarz katolicki
68	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	II Pułku Szwoleżerów		kostnica cmentarza katolickiego
69	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	II Pułku Szwoleżerów	4	Szkoła Podstawowa nr 3
70	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Jagiełły		bud. tech. stacji uzdatniania wody
71	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kanałowa	17	Stajnie w zespole pałacowym
72	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kanałowa	19	bud. gosp. w zespole pałacowym
73	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kanałowa	19- 21	brama wjazdowa w zespole pałacu

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
74	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kanałowa	21	pałac Wiechertów
75	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kochanki Leśnictwo		budynek mieszkalny w zespole osady administr. Lasów Państwowych - Leśniczówka
76	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kochanki Leśnictwo		obora w zespole osady administr. Lasów Państwowych
77	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kochanki Leśnictwo		stodoła w zespole administr. Lasów Państwowych
78	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kolejowa	2	dom mieszkalny (kamienica)
79	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kolejowa	5	Dworzec PKP
80	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kolejowa	5	magazyn w zespole dworca
81	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	17	starostwo powiatowe
82	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	28	szkoła muzyczna
83	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	29	dom mieszkalny (kamienica)
84	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	30	sąd
85	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	32	dom mieszkalny
86	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	35	dom mieszkalny
87	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	40	dom mieszkalny
88	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	44	dom mieszkalny
89	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	46	dom mieszkalny
90	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki 47 / Sobieskiego 2		dom mieszkalny (kamienica)
91	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	52	dom mieszkalny
92	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	63	dom mieszkalny (kamienica)
93	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	112 /	hala fabryczna, ob.Pomorska

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
					114	Wyższa Szkoła (dawniej "Elektron")
94	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	116	budynek rzeźni I
95	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	117	huta szkła gospodarczego
96	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	117	administracja huty szkła gospodarczego
97	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kościuszki	131	budynek mieszkalny
98	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kryzana	4	budynek mieszkalny
99	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kryzana	6	budynek mieszkalny
100	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kryzana	6	budynek gospodarczy
101	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kryzana	8	budynek mieszkalny
102	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kryzana	10	budynek mieszkalny
103	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Kryzana	12	budynek mieszkalny
104	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Krzywa		miejskie mury obronne ciąg południowy, ul. Krzywa
105	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Lubichowska	9	dom mieszkalny
106	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Lubichowska	10	dom mieszkalny
107	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Lubichowska	11	dom mieszkalny
108	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Lubichowska	19	dom mieszkalny
109	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Lubichowska	22	willa
110	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Lubichowska	23	dom mieszkalny
111	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Lubichowska	34/ 36	dom mieszkalny (bliźniak)
112	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Lubichowska	82	dom mieszkalny
113	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	2	budynek mieszkalny jednorodzinny
114	starogardzki	Starogard	Starogard	Mickiewicza	4	budynek

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
		Gdański m.	Gdański			mieszkalny
115	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	12	"Strzelnica" restauracja
116	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13	założenie przestrzenne Stada Ogierów
117	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13	stajnia nr 4 w zespole zabudowy Stada Ogierów
118	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13	bud. gosp. przy kuźni w zespole zabudowy Stada Ogierów
119	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13	trafostacja w zespole zabudowy Stada Ogierów
120	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13	brama główna w zespole zabudowy Stada Ogierów
121	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13	"Mała stajnia" z kuźnią, powozownią i szorownią w zespole zabudowy Stada Ogierów
122	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13	ujeżdżalnia w zespole zabudowy Stada Ogierów
123	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13	stodoła drewniana w zespole zabudowy Stada Ogierów
124	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13 (14)	stajnia nr 2 w zespole zabudowy Stada Ogierów
125	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13 (15)	stajnia nr 3 w zespole zabudowy Stada Ogierów
126	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13 (21)	bud. gosp. - pralnia w zespole zabudowy Stada Ogierów
127	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13 (21)	bud. gosp. - stolarnia, magazyn w zespole zabudowy Stada Ogierów

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
128	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13 (24)	stajnia nr 1 w zespole zabudowy Stada Ogierów
129	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13a	bud. administracyjny w zespole zabudowy Stada Ogierów
130	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13a	bud. gosp. w zespole zabudowy Stada Ogierów
131	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13b	bud. Mieszkalny dyrekcyjny - "Pałacyk" w zespole zabudowy Stada Ogierów
132	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13c	bud. mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
133	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13c	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
134	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13d	bud. mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
135	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13d	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
136	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13e	bud. mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
137	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13e	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
138	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13f	bud. mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
139	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13f	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
140	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13g	bud. mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
141	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13g	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
142	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13h	bud. mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
143	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13h	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
144	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13i	bud. mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
145	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13i	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
146	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13j	bud. mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
147	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13j	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
148	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13k	kantyna i pom. gościnne w zespole zabudowy Stada Ogierów
149	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13k	bud. gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
150	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13l	bud. mieszkalny dwurodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów
151	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	13ł	bud. mieszkalny w zespole zabudowy Stada Ogierów

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
152	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	14	bud. mieszkalny w zespole zabudowy Stada Ogierów
153	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Mickiewicza	14	bud. inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów
154	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Norwida	4	mleczarnia wraz z działką
155	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Ogrodowa	8	budynek mieszkalny
156	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Owidzka	12	willa
157	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Owidzka		cmentarz ewangelicki
158	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Owidzka		aleja drzew
159	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Paderewskie go	3	kamienica
160	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Paderewskie go	5	kamienica
161	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Paderewskie go	6	koszary tzw. Białe, ob. bud. Usługowo-biurowy
162	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Paderewskie go	7	kamienica czynszowa
163	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Paderewskie go	8	budynek mieszkalny
164	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Paderewskie go	10	kamienica z oficyną
165	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Paderewskie go	11	koszary wojskowe
166	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Parkowa	9	budynek mieszkalny
167	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Pelplińska	1	budynek mieszkalny
168	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Pelplińska	3	willa miejska, po 1945 przedszkole ob. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
169	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Piłsudskiego	3	dom mieszkalny
170	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Piłsudskiego	3	oficyna
171	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Piłsudskiego	6	dom mieszkalny
172	starogardzki	Starogard	Starogard	Podgórna	5	kamienica

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
		Gdański m.	Gdański			
173	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Pomorska	4a	kościół parafialny p.w. Św. Wojciecha
174	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Północna	1	kamienica
175	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Prusa		park w założeniu dworsko-folwarcznym Hermanowo
176	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Przedmieście	1	budynek mieszkalny, budynek gospodarczy
177	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Przy Młynie	1	budynek mieszkalny w zespole młyna
178	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Przy Młynie		stolarnia w zespole zabudowań młyna
179	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rycerska	1	kamienica
180	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rycerska	2	synagoga, ob. dom handlowy Wincent
181	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rycerska	3	dom mieszkalny
182	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	1	ratusz
183	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	2	kamienica
184	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	3,4	kamienica
185	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	5	kamienica
186	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	7	kamienica
187	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	10	kamienica
188	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	11	kamienica
189	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	12	kamienica
190	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	12A	kamienica
191	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	14	kamienica
192	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	15	kamienica
193	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	16	kamienica

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
194	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	17	kamienica
195	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	18	kamienica
196	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	20	kamienica
197	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	21	kamienica
198	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	22	kamienica
199	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	23	kamienica
200	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	25	kamienica
201	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	30	kamienica
202	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	31	kamienica
203	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	33	kamienica
204	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	34	kamienica z oficyną
205	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	35	kamienica z oficyną
206	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	36	kamienica z dwiema oficynami
207	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	37	kamienica
208	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Rynek	38	kamienica
209	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sadowa	2	wieża ciśnień
210	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sambora	7	dom mieszkalny
211	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sambora	9	budynek mieszkalny
212	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	2	dom mieszkalny
213	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	7	dom mieszkalny
214	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	8	dom mieszkalny
215	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	9	kamienica czynszowa
216	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	10	budynek mieszkalny wielorodzinny
217	starogardzki	Starogard	Starogard	Sikorskiego	11	dom mieszkalny

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
		Gdański m.	Gdański			
218	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	12	budynek mieszkalny wielorodzinny
219	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	14	kamienica
220	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	16	dom mieszkalny
221	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	18	Wojskowa Komenda Uzupełnień
222	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	19	kamienica czynszowa
223	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	20	kamienica
224	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	22	kamienica
225	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	23	kamienica
226	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	25	willa
227	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sikorskiego	26	internat
228	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	1	Zakłady Przemysłowe Wilkenhausen Tow. Akcyjne, ob. Destylarnia Sobieski SA
229	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	1	Zakłady Przemysłowe Wilkenhausen Tow. Akcyjne, ob. Destylarnia Sobieski SA - fuzlownia
230	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	1	Zakłady Przemysłowe Wilkenhausen Tow. Akcyjne, ob.. Destylarnia Sobieski SA - garaż lokomotywek
231	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	1	Zakłady Przemysłowe Wilkenhausen Tow. Akcyjne, ob.. Destylarnia

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
						Sobieski SA - magazyn 2
232	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	3	budynek mieszkalny w zespole Destylarnii Sobieski SA
233	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	zespół Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych wraz z wszystkimi obiektami, układem urbanistycznym, ogrodzeniem murowanym od południa i zielenią ozdobną
234	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	cmentarz szpitalny w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Kocborowie
235	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	kostnica (kaplica)
236	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	kuchnia i pralnia szpitala
237	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	warsztaty i kotłownia szpitala
238	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon nr 25 Szpitala w Kocborowie
239	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon nr 3 (2) Szpitala w Kocborowie
240	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon nr 7 (5,6,8) Szpitala w Kocborowie
241	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon nr 17 (20,9,12) Szpitala w Kocborowie
242	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon nr 11 (10) Szpitala w Kocborowie
243	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon rozrywek Szpitala w Kocborowie

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
244	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	bud. administracyjny szpitala w Kocborowie
245	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	wieża ciśnień szpitala w Kocborowie
246	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon nr 13 (16,14,15) Szpitala w Kocborowie
247	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon nr 19 (18) Szpitala w Kocborowie
248	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7	pawilon nr 21 (24,22,23)
249	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	24 i 24a	dom mieszkalny szpitala w Kocborowie
250	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	dwór w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, po 1945 budynek administracyjny
251	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	gosp. rolne - mur z bramą
252	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	stajnia w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. stajnia koni sportowych
253	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	obora w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. budynek inwentarski
254	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	kuźnia ze stolarnią w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
255	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	kurnik w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. budynek

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
						gospodarczy
256	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	spichlerz d. remiza, w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, ob. budynek gospodarczy
257	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	obora w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
258	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7a	wozownia w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
259	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7b	dom mieszkalny szpitala w Kocborowie
260	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7c i 7d	dom mieszkalny szpitala w Kocborowie
261	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7e	dom mieszkalny szpitala w Kocborowie
262	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7f	dom mieszkalny szpitala w Kocborowie
263	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7g	dom mieszkalny szpitala w Kocborowie
264	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7h	dom mieszkalny szpitala w Kocborowie
265	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	7i	budynek mieszkalny "dom ogrodnika" w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
266	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska		park szpitalny
267	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	20	budynek mieszkalny
268	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Skarszewska	22	budynek mieszkalny
269	starogardzki	Starogard	Starogard	Słowackiego	2	budynek

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
		Gdański m.	Gdański			mieszkalny
270	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sobieskiego	6a	szkoła podstawowa
271	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sobieskiego	11	kamienica
272	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sobieskiego	12	Miejski Dom Kultury
273	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sobieskiego	14	biblioteka
274	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sobieskiego	17	dom mieszkalny
275	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sucharskiego	4	budynek mieszkalny
276	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Sucharskiego	4	budynek gospodarczy
277	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Szewska		miejskie mury obronne ciąg zachodni, od Baszty Narożnej do rejonu ul. Krzywej
278	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Tczewska	1	kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny wraz z działką przykościelną
279	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Tczewska	3	biuro parafialne
280	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Tczewska	14	młyn
281	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Tczewska	14	ogrodzenie młyna
282	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Tczewska	14	Łuszczarnia ryżu-Zakłady Zbożowo Młynarskie ob. płatkarnia
283	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Tczewska	22	dwór w zespole folwarcznym Starogard Szlachecki, ob. budynek mieszkalny PGM
284	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Wodna		miejskie mury obronne - ciąg wschodni >Basztowa - Wodna<
285	starogardzki	Starogard Gdański m.	Starogard Gdański	Wodna	8	Baszta Młyńska
286	starogardzki	Starogard	Starogard	Zblewska	8	willa z relikdami

OBIEKTY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI ZNAJDUJĄCE SIĘ W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW						
LP	POWIAT	GMINA	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT
		Gdański m.	Gdański			ogrodu, ob. leśniczówka
287	Starogardzki	Starogard Gdański miasto	Starogard Gdański	Rynek i przyległe ulice		układ urbanistyczny Starego Miasta Starogardu Gdańskiego wpisany do rejestru zabytków Nr rej. A-108, d. A-80

ZAŁĄCZNIK 3

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
1	0020-0000067	Boczna	3	Stare Miasto	Baszta Narożna, ob. Muzeum Ziemi Kociewskiej	dobry	ok. poł. XIV w.	WEZ A-1019 (d. A-949)
2	0029-0000068	Bohaterów Getta		w pobliżu kościoła pw. NMP Matki Kościoła	Cmentarz żydowski z aleją	b. zły	XVIII/XIX w.	WEZ A-1081 (d. A-928)
3	0023-0000096	Browarowa		Stare Miasto	Miejskie mury obronne ciąg północny, Browarowa - Wodna		XIV w.	WEZ A-1019 (d. A-949)
4	0031-0000096	Browarowa	3	Stare Miasto	Dom mieszkalny	średni	XIX/XX w.	
5	0659-0000299	Chojnicka	1	Stare Miasto	Skład Bławatów i Konfekcji Bracia Gumińscy, ob.. Dom Handlowy Rolnik	dobry	1 ćw. XX w.	WEZ
6	0033-0000124	Chojnicka		usytuowany w zakolu rzeki Wierzycy	Park Miejski	b. dobry	1928 r.	WEZ
7	0034-0000124	Chojnicka		przejsię ze Starego Miasta do Parku Miejskiego, przy budynku nr	Most Chojnicki	dobry	XIX/XX w.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
				17a				
8	0035-0000124	Chojnicka	3	Stare Miasto	Kamienica	dobry	4 ćw. XIX w.- mur, pocz. XIV w.- fundamenty	WEZ
9	0036-0000124	Chojnicka(róg Spichrzowej	4	Stare Miasto	Kamienica	dobry	XIX/XX w.	
10	0619-0000124	Chojnicka	5	Stare Miasto	Kamienica	zły	2 poł XIX w.- mur, pocz. XIV w. - fundamenty	WEZ
11	0037-0000124	Chojnicka	6	Stare Miasto	Kamienica	dobry	XIX/XX w.	
12	0038-0000124	Chojnicka	7	Stare Miasto	Kamienica	zły	XIX/XX w.	WEZ
13	0039-0000124	Chojnicka	8	Stare Miasto	Kamienica	dobry	XIX/XX w.	WEZ
14	0040-0000124	Chojnicka	9	Stare Miasto	Kamienica	zły	XIX/XX w.	
15	0042-0000124	Chojnicka	11	Stare Miasto	Kamienica	zły	2 poł. XIX w.- mur, pocz. XIV w.- fundamenty	WEZ
16	0044-0000124	Chojnicka	13	Stare Miasto	Kamienica	dobry	1900 r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
17	0253-0000271	Chojnicka, róg Krzywej	13	Stare Miasto	Kamienica	dobry	1900 r.	
18	0045-0000124	Chojnicka	14	Stare Miasto	Kamienica	dobry	ok. 1920 r.	WEZ
19	0046-0000124	Chojnicka	17	Stare Miasto	Budynek mieszkalny	dobry	ok. 1900 r. mur, pocz. XIV w. fundamenty	WEZ
20	0047-000124	Chojnicka	17a		Budynek mieszkalny	średni	4 ćw. XIX w.	WEZ
21	0048-0000124	Chojnicka	19		Budynek mieszkalny	b. dobry	ok. 1886 r.	
22	0050-0000124	Chojnicka	23		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
23	0052-0000124	Chojnicka	26		Budynek mieszkalny	dobry	ok. 1860 r.	
24	0053-0000124	Chojnicka-Lubichowska	27		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
25	0054-0000124	Chojnicka	28		Budynek mieszkalny	dobry	Ok. 1860 r.	
26	0057-0000124	Chojnicka	32		Budynek mieszkalny	średni	XIX/XX w.	
27	0058-0000124	Chojnicka	34		Budynek mieszkalny	dobry	ok.. 1900 r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
28	0059-0000124	Chojnicka	35		Budynek mieszkalny	średni	XIX/XX w.	
29	0060-0000124	Chojnicka	36		Budynek mieszkalny	ruina	poł. XIX w.	WEZ
30	0066-0000124	Chojnicka	42		Budynek mieszkalny	średni	XIX/XX w.	
31	0067-0000124	Chojnicka	43		Budynek mieszkalny	zły	1889 r.	
32	0069-0000124	Chojnicka	45		Budynek mieszkalny	zły	ok.. 1900 r.	
33	0071-0000124	Chojnicka	48		Budynek mieszkalny	dobry	ok. 1900 r.	
34	0072-0000124	Chojnicka	50		Budynek mieszkalny	dobry	ok. 1900 r.	
35	0073-0000124	Chojnicka	52		Budynek mieszkalny	dobry	ok. 1930 r.	
36	0074-0000124	Chojnicka	54		Budynek mieszkalny z oficyną	dobry	ok. 1920 r.	
37	0076-0000124	Chojnicka	58		Budynek mieszkalny, oficyna	średni	pocz. XX w.	
38	0077-0000124	Chojnicka	60		Budynek mieszkalny	dobry	pocz.XX w.	
39	0079-0000124	Chojnicka	61C		Budynek mieszkalny	średni	1930r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
40	0080-0000124	Chojnicka	62		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
41	0082-0000124	Chojnicka	64		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	WEZ
42	0083-0000124	Chojnicka	66		Budynek mieszkalny	średni	1900r.	
43	0084-0000124	Chojnicka	69		Budynek mieszkalny z oficyną	zły	ok. 1890r.	
44	0085-0000124	Chojnicka	70		Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy	b. dobry	1914r.	
45	0086-0000124	Chojnicka	71		Budynek mieszkalny	dobry	1910r.	WEZ
46	0088-0000125	Chopina	1		Kolumna Transportu Sanitarnego, ob. restauracja i mieszkalny	średni	pocz. XX w.	
47	0090-0000125	Chopina	8		Budynek mieszkalny dwurodzinny w kolonii domów robotniczych z 1920r.	średni	1920r.	
48	0089-0000125	Chopina	10		Budynek mieszkalny dwurodzinny w kolonii domów robotniczych z 1920r.	dobry	1920r.	WEZ
49	0091-0000125	Chopina	12		Budynek mieszkalny dwurodzinny w kolonii domów robotniczych z 1920r.	średni	1920r.	
50	0092-0000132	Dąbrowskiego	12		Budynek mieszkalny	dobry	1930r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
51	0093-0000133	Derdowskiego	6		Budynek mieszkalny	dobry	k. XIX w.	
52	0094-0000133	Derdowskiego	7		Budynek mieszkalny	średni	pocz. XX w.w	
53	0095-0000133	Derdowskiego	8		Budynek mieszkalny	dobry	k. XIX w.	WEZ
54	0096-0000133	Derdowskiego	8		Budynek gospodarczy		k. XIX w.	WEZ
55	0097-0000133	Derdowskiego	10		Budynek mieszkalny	zły	k. XIX w.	
56	0098-0000165	Droga Owidzka	7		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	WEZ
57	0104-0000176	Gdańska	1		Kamienica	dobry	1900r.	
58	0105-0000176	Gdańska	4		Budynek mieszkalny dla pracowników fabryki tytoniu Goldfarba, ob. mieszkalny wielorodzinny	dobry	pocz. XX w	WEZ
59	0106-0000176	Gdańska	4		Budynek gospodarczy	dobry	pocz. XX w.	
60	0107-0000176	Gdańska	6		Urząd Miasta	dobry	1900r.	WEZ
61	0108-0000176	Gdańska	6		Budynek gospodarczy Urzędu Miasta	dobry	1900r.	
62	0109-0000176	Gdańska	6		Ogrodzenie przy Urzędzie Miasta	dobry	pocz. XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
63	0110-0000176	Gdańska	7		Kamienica	średni	1900r.	WEZ
64	0111-0000176	Gdańska	8		Dom mieszkalny	średni	1920r.	WEZ
65	0112-0000176	Gdańska	14		Willa, ob. Budynek mieszkalno - usługowy	dobry	1934r.	
66	0113-0000176	Gdańska	20		Willa	dobry	1935r.	
67	0114-0000176	Gdańska	41		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
68	0115-0000176	Gdańska	72		Budynek mieszkalny	zły	pocz. XX w.	
69	0116-0000190	Gimnazjalna	5		Budynek mieszkalny	dobry	1900r.	WEZ
70	0117-0000190	Gimnazjalna	6		Dom mieszkalny - willa	dobry	1889r.	WEZ
71	0118-0000190	Gimnazjalna	7		Dom mieszkalny	średni	1910r.	WEZ
72	0119-0000190	Gimnazjalna	9		Budynek mieszkalny	średni od strony wsch.; ruina od strony zach.	1900r.	
73	0120-0000190	Gimnazjalna	11		Kamienica	dobry	1930r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
74	0121-0000190	Gimnazjalna	14		Dom mieszkalny	dobry	1910r.	WEZ
75	0122-0000190	Gimnazjalna	15		Budynek mieszkalny	zaniedbany	1900r.	
76	0123-0000190	Gimnazjalna	17		Dom mieszkalny	dobry	XIX w.	WEZ
77	0124-0000190	Gimnazjalna	17a		oficyna	dobry	XIX w.	
78	0125-0000190	Gimnazjalna	19		Dom mieszkalny	zły	1910r.	WEZ
79	0126-0000190	Gimnazjalna	21		Dom mieszkalny	zaniedbany	1910r.	WEZ
80	0127-0000217	Grunwaldzka	1		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
81	0607-0000217	Grunwaldzka	2		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
82	0608-0000217	Grunwaldzka	3		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
83	0609-0000217	Grunwaldzka	4		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
84	0610-0000217	Grunwaldzka	5		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
85	0611-0000217	Grunwaldzka	6		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
86	0612-0000217	Grunwaldzka	7		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
87	0613-0000217	Grunwaldzka	8		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
88	0128-0000217	Grunwaldzka	10		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla z lat 30.XX w. "Grunwaldzka"	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
89	0129-0000217	Grunwaldzka	13		Kamienica	zły	1930r.	
90	0131-0000217	Grunwaldzka	18		Budynek mieszkalny	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
91	0132-0000217	Grunwaldzka	20		Budynek mieszkalny	średni	lata 30.XX w.	
92	0021-0000220	Hallera		Stare Miasto	Baszta Otwarta, przy kościele pw. św. Mateusza	b. dobry	XIV/XV w.	WEZ A-1019 (d. A-949)
93	0133-0000220	Hallera	1	Stare Miasto	Kościół p.w. Św. Mateusza	b. dobry	1 poł. XIVw.; 1461r.; 1484r.	WEZ A-301 (d. A-242)
94	0134-0000220	Hallera	2	Stare Miasto	Kamienica	dobry	1900r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
95	0019-0000220	Hallera	7	Stare Miasto	Baszta Bramy Gdańskiej	b. dobry	XIV w.	WEZ A-1019 (d. A-949)
96	0135-0000220	Hallera	8	Stare Miasto	Kamienica	zły	k. XIX w.	
97	0136-0000220	Hallera	9	Stare Miasto	Budynek mieszkalny	zły	k. XIX w.	
98	0137-0000220	Hallera	10	Stare Miasto	Kamienica	średni	XIX/XX w.	
99	0138-0000220	Hallera	12/12a	Stare Miasto	Budynek mieszkalny, oficyny nr 12, 12a	dobry; stan techniczny: zły	k. XIX w.	
100	0139-0000220	Hallera	15		Kamienica	dobry	k. XIX w.	
101	0140-0000220	Hallera	17		Poczta	b. dobry	1860r.	WEZ
102	0141-0000120	Hallera	20		Kamienica	średni	ok.. 1880r.	
103	0142-0000220	Hallera	22		Kamienica czynszowa	dobry; stan techniczny b. zły	ok.. 1880r.	WEZ A-1640 (d. A-1174)
104	0143-0000220	Hallera	23		Kamienica	dobry	1900- 1910r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
105	0144-0000220	Hallera	25		Kamienica	dobry	1900-1910	WEZ
106	0145-0000220	Hallera	26/28		Willa miejska, ob. Państwowy Zakład Ubezpieczeń PZU	dobry	1910 - 1920r.	WEZ
107	0146-0000220	Hallera	27		Szpital SS Elżbietanek, ob. Dom Pomocy Społecznej	dobry	1900 - 1903r.	WEZ
108	0147-0000220	Hallera	27a		Kostnica, kaplica szpitalna, ob. budynek gospodarczy	dobry	1900r.	WEZ
109	0149-0000220	Hallera	29		Kamienica	dobry	k. XIX w.	WEZ
110	0150-0000220	Hallera	30		Kamienica	b. dobry	1900r.	WEZ
111	0151-0000220	Hallera	31		Kamienica	dobry	1900 r.	
112	0152-0000220	Hallera	32		Budynek mieszkalno-użytkowy, d. Biblioteka Publiczna	dobry	1900r.	WEZ
113	0153-0000220	Hallera	33		Kamienica	dobry	1900r.	
114	0154-0000220	Hallera	34		Gimnazjum Pruskie, ob. Zespół Szkół Ogólnokształcących	b. dobry	1878 - 1880r.	WEZ
115	0155-0000220	Hallera	34a		Sala gimnastyczna w zespole gimnazjum pruskiego, ob. sala gimnastyczna w Liceum Ogólnokształcącym	b. dobry	lata 80.XIX w.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
116	0157-0000220	Hallera	36		Kaplica w zespole gimnazjum pruskiego, ob. Starostwo Powiatowe, Międzyszkolny Ośrodek Sportowy	dobry	lata 80.XIX w.	WEZ
117	0158-0000220	Hallera - Sikorskiego	37		Kamienica	dobry	k. XIX w.	WEZ
118	0160-0000225	Jabłowska	5		Kamienica	dobry		
119	0663-0000227	Jagiełły		na uboczu w stosunku do centrum miasta, w przełomie rzeki Wierzycy; przy drodze wojewódzkiej nr 22	Budynek techniczny stacji uzdatniania wody	dobry	1890 r.	WEZ
120	0375-0000227	Jagiełły	10		Budynek mieszkalny wielorodzinny	średni	lata 20. - 30. XX w.	
121	0376-0000227	Jagiełły	14		Kamienica	dobry	1925r.	
122	0377-0000227	Jagiełły	16		Kamienica	dobry	1913r.	
123	0378-0000227	Jagiełły	17		Kamienica	dobry	1900r.	
124	0379-0000227	Jagiełły	25		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
125	0380-0000227	Jagiełły	26		Budynek mieszkalny	średni	1930r.	
126	0383-0000227	Jagiełły	28		Budynek mieszkalny	zły	pocz. XX w.	
127	0384-0000227	Jagiełły	30		willa	zły	1936r.	
128	0027-0000229	Jana Pawła II	2		Turnhalle, od 1919r. Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół", ob. kino "Sokół"	dobry	k. XIX w.	
129	0167-0000244	Kanałowa	2		Budynek mieszkalny	dobry	1900r.	
130	0168-0000244	Kanałowa	4		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
131	0163-0000244	Kanałowa	17		Stajnie w zespole pałacowym, ob. budynek gospodarczy (garaże i składy)	dobry	pocz. XX w.	WEZ A-1616 (d. A-1158)
132	0164-0000244	Kanałowa	19		Budynek gospodarczy w zespole pałacowym	dobry	4 ćw. XIX w.	WEZ A-1616 (d. A-1158)
133	0166-0000244	Kanałowa	19-21		Brama wjazdowa w zespole pałacu	dobry	k. XIX w.	WEZ A-1616 (d. A-1158)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
134	0165-0000244	Kanałowa	21		Pałac Wiechertów - właścicieli młynów i browaru	dobry	1880r.	WEZ A-1616 (d. A-1158)
135	0254-0000271	Kellera	7	Stare Miasto	Budynek mieszkalno - usługowy	średni	XIX/XX w.	
136	0169-0000246	Kellera	17	Stare Miasto	Kamienica	dobry	k.XIX w.	
137	0170-0000246	Kellera	29	Stare Miasto	Kamienica	dobry	1900r.	
138	0652-0000247	Kilińskiego	6	Stare Miasto	Budynek mieszkalny	dobry	k. XIX w.	
139	0172-0000247	Kilińskiego	12	Stare Miasto	Kamienica	dobry; stan techniczny - zły	4ćw. XIX w.	
140	0173-0000247	Kilińskiego	14	Stare Miasto	Kamienica	dobry	1872r.	
141	0385-0027243	Kochanki Leśnictwo			Budynek mieszkalny w zespole osady administr. Lasów Państwowych	dobry	1872 r.	WEZ
142	0386-0027243	Kochanki Leśnictwo			Obora w zespole osady administr. Lasów Państwowych	dobry	1872r.	WEZ
143	0387-0027243	Kochanki Leśnictwo			Stodoła w zespole osady administr. Lasów Państwowych	dobry	1872r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
144	0176-0000253	Kolejowa/Skarszewska			Nastawnia- budynek kolejowy	dobry	1900r.	
145	0177-0000253	Kolejowa			Transformatorownia w zespole dworca kolejowego, ob. bud. gospodarczy	dobry	1871r.	
146	0178-0000253	Kolejowa			Telegraf, w zespole dworca kolejowego, ob. bud. gospodarczy II	dobry	1871r.	
147	0179-0000253	Kolejowa	1		Budynek mieszkalny	średni	1872r.	
148	0180-0000253	Kolejowa	2		Budynek mieszkalny	dobry	1872 r.	WEZ
149	0182-0000253	Kolejowa	4		Budynek mieszkalny	dobry	1900r.	
150	0183-0000253	Kolejowa	4		Budynek gospodarczy	średni	pocz. XX w.	
151	0184-0000253	Kolejowa	4		Budynek gospodarczy	dobry	1900r.	
152	0174-0000253	Kolejowa	5		Dworzec PKP	w trakcie remontu	1871r.	WEZ
153	0175-0000253	Kolejowa	5		Magazyn w zespole dworca kolejowego	zły	1871r.	WEZ
154	0186-0000253	Kolejowa	6		Budynek gospodarczy	zły	pocz.XXw.	
155	0656-0000253	Kolejowa	6		Budynek gospodarczy	średni	ok.1900r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
156	0185-0000253	Kolejowa	6 AB		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
157	0187-0000253	Kolejowa	8		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
158	0188-0000253	Kolejowa	12		Kamienica	średni	pocz. XX w.	
159	0637-0000256	Kopernika	2		Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	średni	lata 30.XX w.	
160	0638-0000256	Kopernika	3		Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	średni	lata 30.XX w.	
161	0639-0000256	Kopernika	4		Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	średni	lata 30.XX w.	
162	0642-0000256	Kopernika	7		Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	dobry	lata 30.XX w.	
163	0643-0000256	Kopernika	8		Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	średni	lata 30.XX w.	
164	0644-0000256	Kopernika	9		Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	średni	lata 30.XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
165	0645-0000256	Kopernika	10		Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	dobry	lata 30.XX w.	
166	0646-0000256	Kopernika	11		Budynek mieszkalny jednorodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30.XX w.	dobry	lata 30.XX w.	
167	0629-0000172	Świętej Elżbiety	1		Budynek mieszkalny	dobry	ok. 1910r.	
168	0102-0000172	Świętej Elżbiety	6		Budynek mieszkalny	dobry	lata 30. XX w.	
169	0664-0000260	Kościuszki	6		Budynek Prokuratury Rejonowej w Starogardzie Gdańskim	dobry	XIX/XX	
170	0196-0000260	Kościuszki	16		Budynek mieszkalny	zaniedbany	XIX/XX w.	
171	0194-0000260	Kościuszki	17	Stare Miasto	Starostwo Powiatowe	bardzo dobry	1895	WEZ
172	0195-0000260	Kościuszki	17		Punkt Informacji Turystycznej	dobry	XIX/XX w.	
173	0197-0000260	Kościuszki	26		Budynek mieszkalny	zaniedbany	k.XIX w.	
174	0198-0000260	Kościuszki	28		Szkoła Muzyczna	w trakcie przebudowy	1888 r.	WEZ
175	0199-0000260	Kościuszki	29	Stare Miasto	Kamienica	dobry	koniec XIX w.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
176	0005-0000260	Kościuszki	30		Sąd Rejonowy	dobry	koniec XIX w.	WEZ
177	0015-0000260	Kościuszki	30		Budynek aresztu	dobry	4 ćw. XIXw.	
178	0004-0000260	Kościuszki	32		Kamienica	dobry	koniec XIX w.	WEZ
179	0001-0000260	Kościuszki (róg Paderewskiego)	35	Stare Miasto	Kamienica narożna	dobry	1925-1927	WEZ
180	0006-0000260	Kościuszki	40		Kamienica	dobry	XIX/XX w.	WEZ
181	0007-0000260	Kościuszki	44		Kamienica	dobry	ok. 1890 r.	WEZ
182	0008-0000260	Kościuszki	46		Kamienica	dobry	1887r.	WEZ
183	0017-0000260	Kościuszki	46		Magazyny	dobry	koniec XIX w.	
184	0009-0000260	Kościuszki 47 / Sobieskiego 2	47		Kamienica narożna	dobry	koniec XIX w.	WEZ
185	0002-0000260	Kościuszki	48		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
186	0012-0000260	Kościuszki	50		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
187	0200-0000260	Kościuszki	50a		Oficyna, Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
188	0201-0000260	Kościuszki	50b		Oficyna, Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
189	0013-0000260	Kościuszki	52		Budynek mieszkalny	dobry	1880 r.	WEZ
190	0014-0000260	Kościuszki	55		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
191	0623-0000260	Kościuszki	57		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
192	0202-0000260	Kościuszki	61		Budynek mieszkalny	dobry	koniec XIX w.	
193	0203-0000260	Kościuszki	62ab		Budynek mieszkalny	dobry	koniec XIX w.	
194	0018-0000260	Kościuszki	63		Kamienica	dobry	1925 r.	WEZ
195	0205-0000260	Kościuszki	65		d. Zakład Wychowawczy Szkoła Podstawowa nr 5, ob.. Budynek nieużytkowany	bardzo zły	XIX/XX w.	
196	0207-0000260	Kościuszki	67		Budynek mieszkalny	dobry	koniec XIX w.	
197	0208-0000260	Kościuszki	68		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
198	0209-0000260	Kościuszki	69		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
199	0210-0000260	Kościuszki	70		Budynek mieszkalny	bardzo zły	XIX/XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
200	0211-0000260	Kościuszki	71		Budynek mieszkalny	dobry	koniec XIX w.	
201	0624-0000260	Kościuszki	73		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
202	0212-0000260	Kościuszki	74		Budynek mieszkalny	zaniedbany	koniec XIX w.	
203	0214-0000260	Kościuszki	78		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
204	0215-0000260	Kościuszki	80		Budynek mieszkalny	dobry	koniec XIX w.	
205	0216-0000260	Kościuszki	81		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
206	0217-0000260	Kościuszki	83		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
207	0218-0000260	Kościuszki	84		Budynek mieszkalny	zły	1900 r.	
208	0219-0000260	Kościuszki	85		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
209	0625-0000260	Kościuszki	87		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
210	0220-0000260	Kościuszki	91		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
211	0221-0000260	Kościuszki	92		Budynek mieszkalny	dobry	XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
212	0222-0000260	Kościuszki	94		Budynek mieszkalny	zaniedbany	XX w.	
213	0223-0000260	Kościuszki	96		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
214	0626-0000260	Kościuszki	97		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
215	0224-0000260	Kościuszki	98		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
216	0226-0000260	Kościuszki	103		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
217	0227-0000260	Kościuszki	105		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
218	0228-0000260	Kościuszki	109		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
219	0003-0000260	Kościuszki	112		Pomorska Szkoła Wyższa, dawniej "Elektron"	bardzo dobry	1912 r.	WEZ
220	0229-0000260	Kościuszki	113		Budynek mieszkalny	zły	XIX/XX w.	
221	0230-0000260	Kościuszki	115		Budynek mieszkalny	bardzo zły	XIX/XX w.	
222	0231-0000260	Kościuszki	116		Budynek mieszkalny (zespół rzeźni)	dobry	koniec XIX w.	
223	0232-0000260	Kościuszki	116		Budynek rzeźni I	dobry	koniec XIX w.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
224	0233-0000260	Kościuszki	116		Budynek rzeźni II	dobry	koniec XIX w.	
225	0234-0000260	Kościuszki	116		Budynek rzeźni III - zespół 5 bud. ceglanych	dobry	XIX/XX w.	
226	0235-0000260	Kościuszki	117		d. budynek administracji Huty Szkła Gospodarczego, ob..nieużytkowany	zaniedbany	1900 r.	WEZ
227	0236-0000260	Kościuszki	117		d. budynek Huty Szkła Gospodarczego, ob..nieużytkowany	zaniedbany	XIX/XX w.	WEZ
228	0237-0000260	Kościuszki	119		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
229	0238-0000260	Kościuszki	121		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
230	0239-0000260	Kościuszki	123		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
231	0240-0000260	Kościuszki	129		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
232	0241-0000260	Kościuszki	129a		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	
233	0242-0000260	Kościuszki	131		Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	WEZ
234	0243-0000260	Kościuszki	131		II Liceum Ogólnokształcące	dobry	1928 r.	
235	0244-0000260	Kościuszki	131a		Budynek mieszkalny, oficyna	dobry	1928 r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
236	0245-0000260	Kościuszki	134		Budynek mieszkalny	dobry	1928 r.	
237	0246-0000266	Kozia	5		Budynek mieszkalny	dobry	1895 r.	
238	0665-0000270	Kryzana	2	Kocborowo	Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	Nr rej A-1485 (d. A-1111)
239	0247-0000270	Kryzana	4	Kocborowo	Budynek mieszkalny dwurodzinny dla tzw. wartowników szpitala w Kocborowie, ob.. Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	1900 r.	WEZ Nr rej A-1485 (d. A-1111)
240	0248-0000270	Kryzana	6	Kocborowo	Budynek mieszkalny dwurodzinny dla tzw. wartowników szpitala w Kocborowie, ob.. Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	1900 r.	WEZ Nr rej A-1485 (d. A-1111)
241	0249-0000270	Kryzana	6	Kocborowo	Budynek gospodarczy	dobry	1900 r.	WEZ
242	0250-0000270	Kryzana	8	Kocborowo	Budynek mieszkalny czterorodzinny dla pielęgniarzy Szpitala Psychiatrycznego w Kocborowie, ob. Budynek mieszkalny	bardzo dobry	1900 r.	WEZ Nr rej A-1485 (d. A-1111)
243	0251-0000270	Kryzana	10	Kocborowo	Budynek mieszkalny czterorodzinny dla pielęgniarzy Szpitala Psychiatrycznego w Kocborowie, ob. Budynek mieszkalny	dobry	1900 r.	WEZ Nr rej A-1485 (d. A-1111)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
244	0252-0000270	Kryzana	12	Kocborowo	Budynek mieszkalny czterorodzinny dla pielęgniarzy Szpitala Psychiatrycznego w Kocborowie, ob. Budynek mieszkalny	w trakcie przebudowy	1900 r.	WEZ Nr rej A-1485 (d. A-1111)
245	0024-0000271	Krzywa		Stare Miasto	Miejskie mury obronne ciąg południowy, ul. Krzywa	zaniedbany	XIV/XV w.	WEZ Nr rej. A-1019 (d. A-949)
246	0255-0000277	Lubichowska	7		Budynek usługowy	dobry	XX w.	
247	0256-0000277	Lubichowska	8		Kamienica, ob. Bank PKO SA	dobry	XIX/XX w.	
248	0257-0000277	Lubichowska	9		Budynek mieszkalny	dobry	4 ćw. XIXw.	WEZ
249	0258-0000277	Lubichowska	10		Budynek mieszkalny	dobry	lata 10. XX w.	WEZ
250	0259-0000277	Lubichowska	11		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	WEZ
251	0260-0000277	Lubichowska	12		Kamienica	dobry	lata 30.XX w.	
252	0261-0000277	Lubichowska	13		Budynek mieszkalny	dobry	lata 20.XX w.	
253	0654-0000277	Lubichowska	15		Budynek mieszkalny	dobry	XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
254	0262-0000277	Lubichowska	19		Budynek mieszkalny	dobry	lata 10. XX w.	WEZ
255	0263-0000277	Lubichowska	22		Willa	dobry	1925 r.	WEZ
256	0264-0000277	Lubichowska	23		Budynek mieszkalny	dobry	lata 10. XX w.	WEZ
257	0265-0000277	Lubichowska	24		Kamienica	dobry	XIX/XX w.	
258	0266-0000277	Lubichowska	26/28		Budynek mieszkalny bliźniaczy	dobry	pocz. XX w.	
259	0267-0000277	Lubichowska	30		Budynek mieszkalny jednorodzinny	dobry	pocz. XX w.	
260	0189-0000256	Lubichowska (róg Kopernika)	33		Zespół domków jednorodzinnych	dobry	1930 r.	
261	0268-0000277	Lubichowska	34/36		Budynek mieszkalny	dobry	1915-1916 r.	WEZ
262	0614-0000256	Lubichowska	35		Budynek mieszkalny dwurodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30. XX w.	dobry	1930 r.	
263	0615-0000256	Lubichowska	37		Budynek mieszkalny dwurodzinny w zespole zabudowy podmiejskich domów z lat 30. XX w.	dobry	1930 r.	
264	0269-0000277	Lubichowska	40		Kamienica	dobry	1930 r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
265	0270-0000277	Lubichowska	43		Kamienica	zły	1933 r.	
266	0271-0000277	Lubichowska	46		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
267	0272-0000277	Lubichowska	47		Willa miejska	dobry	1932 r.	
268	0273-0000277	Lubichowska	48		Budynek mieszkalny jednorodzinny	dobry	1930 r.	
269	0274-0000277	Lubichowska	50		Budynek mieszkalny wielorodzinny	w trakcie przebudowy	XX w.	
270	0281-0000277	Lubichowska	64		Budynek mieszkalny	zaniedbany	1935 r.	
271	0282-0000277	Lubichowska	82		Restauracja "Ogródek"	dobry	1910-1915 r.	WEZ
272	0283-0000277	Lubichowska	86		Budynek mieszkalny dwurodzinny	dobry	pocz. XX w.	
273	0284-0000277	Lubichowska	86		Budynek gospodarczy	dobry	pocz. XX w.	
274	0388-0000284	Mickiewicza	2		Budynek mieszkalny jednorodzinny	dobry	1930 r.	WEZ
275	0389-0000284	Mickiewicza	3 i 3a		Kamienica	dobry	1930 r.	
276	0390-0000284	Mickiewicza	4		Budynek mieszkalny	dobry	1930 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
277	0391-0000284	Mickiewicza	5		Budynek mieszkalny	dobry	1930 r.	
278	0392-0000284	Mickiewicza	7		Budynek mieszkalny	dobry	1931 r.	
279	0394-0000284	Mickiewicza	12		d. Restauracja "Strzelnica"	zaniedbany	1930 r.	WEZ
280	0421-0000284	Mickiewicza	13	Stado Ogierów	Stajnia nr 4 w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
281	0422-0000284	Mickiewicza	13	Stado Ogierów	Budynek gospodarczy przy kuźni w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ
282	0423-0000284	Mickiewicza	13	Stado Ogierów	Trafostacja w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
283	0425-0000284	Mickiewicza	13	Stado Ogierów	Brama główna wjazdowa w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ
284	0426-0000294	Mickiewicza	13	Stado Ogierów	"Mała stajnia" z kuźnią, powozownią i szorownią w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr.	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku			(d. A-1190)
285	0427-0000284	Mickiewicza	13	Stado Ogierów	Ujeżdżalnia w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ
286	0428-0000284	Mickiewicza	13	Stado Ogierów	Stodola drewniana w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ
287	0419-0000284	Mickiewicza	13 (14)	Stado Ogierów	Stajnia nr 2 w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
288	0420-0000284	Mickiewicza	13 (15)	Stado Ogierów	Stajnia nr 3 w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
289	0429-0000284	Mickiewicza	13 (21)	Stado Ogierów	Budynek gospodarczy - pralnia w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie ujęcie wody w Stadzie Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
290	0430-0000284	Mickiewicza	13 (21)	Stado Ogierów	Budynek gospodarczy - stolarnia, magazyn w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie ujęcie wody w Stadzie Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ
291	0418-0000284	Mickiewicza	13 (24)	Stado Ogierów	Stajnia nr 1 w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
292	0395-0000284	Mickiewicza	13a	Stado Ogierów	Budynek administracyjny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
293	0396-0000284	Mickiewicza	13a	Stado Ogierów	Budynek gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
294	0397-0000284	Mickiewicza	13b	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny dyrekcyjny – „Pałacyk” w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
295	0398-0000284	Mickiewicza	13c	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard),	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					obecnie Stado Ogierów w Łącku			(d. A-1190)
296	0399-0000284	Mickiewicza	13c	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
297	0400-0000284	Mickiewicza	13d	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
298	0401-0000284	Mickiewicza	13d	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
299	0402-0000284	Mickiewicza	13e	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
300	0403-0000284	Mickiewicza	13e	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
301	0404-0000284	Mickiewicza	13f	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
302	0405-0000284	Mickiewicza	13f	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
303	0406-0000284	Mickiewicza	13g	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
304	0407-0000284	Mickiewicza	13g	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
305	0408-0000284	Mickiewicza	13h	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
306	0409-0000284	Mickiewicza	13h	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr.	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku			(d. A-1190)
307	0410-0000284	Mickiewicza	13i	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1905 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
308	0411-0000284	Mickiewicza	13i	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1905 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
309	0412-0000284	Mickiewicza	13j	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny czterorodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1905 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
310	0413-0000284	Mickiewicza	13j	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole domów pracowniczych Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1905 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
311	0414-0000284	Mickiewicza	13k	Stado Ogierów	kantyna i pomieszczenia gościnne w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
312	0415-0000284	Mickiewicza	13k	Stado Ogierów	Budynek gospodarczy przy kantine w zespole Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
313	0416-0000284	Mickiewicza	13l	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny dwurodzinny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ
314	0417-0000284	Mickiewicza	13ł	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ
315	0431-0000284	Mickiewicza	14	Stado Ogierów	Budynek mieszkalny w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
316	0432-0000284	Mickiewicza	14	Stado Ogierów	Budynek inwentarsko - gospodarczy w zespole zabudowy Stada Ogierów Skarbu Państwa (Landgestüt Pr. Stargard), obecnie Stado Ogierów w Łącku	dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668 (d. A-1190)
317	0482-0000100	Nagórskiego	5		Chemiczna Fabryka "Ergasta", po 1945 r. Zakłady Chemiczne "Organika-Fregata", obecnie Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowe "Lakmet"	dobry	1922 r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
318	0285-0000104	Norwida	1		Budynek mieszkalny jednorodzinny, obecnie Hurtownia Elektrotechniczna	dobry	1900 r.	
319	0286-0000104	Norwida	4		Budynek mieszkalno - biurowy, dawna mleczarnia, obecnie nieużytkowany	zły	1906-1907 r.	WEZ nr rej. A-1788
320	0647-0000107	Ogrodowa	2		Budynek mieszkalny	dobry	lata 30.XX w.	
321	0648-0000107	Ogrodowa	4		Budynek mieszkalny	dobry	lata 30.XX w.	
322	0649-0000107	Ogrodowa	6		Budynek mieszkalny	dobry	lata 30.XX w.	
323	0650-0000107	Ogrodowa	8		Budynek mieszkalny	dobry	lata 30.XX w.	WEZ
324	0651-0000107	Ogrodowa	10		Budynek mieszkalny	zaniedbany	1936 r.	
325	0288-0000107	Ogrodowa	15		Budynek mieszkalny	dobry	lata 20/30.XX w.	
326	0289-0000129	Owidzka			Cmentarz ewangelicki	zaniedbany	1 poł. XIX w.	WEZ
327	0290-0000129	Owidzka			Aleja drzew	dobry	pocz.XX w.	WEZ
328	0291-0000129	Owidzka			Stacja pomp	zaniedbany	lata 20-30.XX w.	
329	0292-0000129	Owidzka	4		Budynek mieszkalny	zaniedbany	XIX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
330	0293-0000129	Owiedzka	4		Budynek gospodarczy	dobry	1900 r.	
331	0653-0000129	Owiedzka	4a		Budynek mieszkalny	dobry	XX w.	
332	0294-0000129	Owiedzka	6		Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	1 ćw.XX w.	
333	0295-0000129	Owiedzka	6		Budynek gospodarczy	dobry	1 ćw.XX w.	
334	0296-0000129	Owiedzka	8		Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	1910 r.	
335	0298-0000129	Owiedzka	12		Willa, ob.budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	pocz. XX w.	WEZ
336	0299-0000129	Owiedzka	14		Kamienica	dobry	1910 r.	
337	0300-0000129	Owiedzka	14a		Budynek mieszkalny - oficyna	dobry	ok. 1910 r.	
338	0301-0000129	Owiedzka	16		Kamienica	dobry	pocz. XX w.	
339	0302-0000129	Owiedzka	18		Kamienica	dobry	1910 r.	
340	0304-0000129	Owiedzka	38		Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	koniec XIX w.	
341	0305-0000131	Paderewskiego	1		Kamienica, ob. biblioteka	bardzo dobry	XIX/XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
342	0306-0000131	Paderewskiego	3		Kamienica	dobry	pocz.XX w.	WEZ
343	0307-0000131	Paderewskiego	5		Kamienica	dobry	XIX/XX w.	WEZ
344	0100-0000131	Paderewskiego	6		Koszary tzw. Białe, ob. budynek usługowo-biurowy	dobry	1772-1792	WEZ
345	0308-0000131	Paderewskiego	7		Kamienica z oficyną	dobry	XIX/XX w.	WEZ
346	0309-0000131	Paderewskiego	8		Kamienica z oficyną	dobry	koniec XIX w.	WEZ
347	0310-0000131	Paderewskiego	9		Kamienica	dobry	1900 r.	
348	0311-0000131	Paderewskiego	10		Kamienica z oficyną	dobry	XIX/XX w.	WEZ
349	0312-0000131	Paderewskiego	11		Koszary wojskowe, ob. Zespół Szkół Zawodowych	dobry	koniec XVIII w.	WEZ
350	0313-0000131	Paderewskiego	13		Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	XIX w.	
351	0630-0000136	Parkowa	3		Budynek mieszkalny wielorodzinny szeregowy	dobry	1930 r.	
352	0315-0000136	Parkowa	4		Budynek mieszkalny	dobry	1930 r.	
353	0316-0000136	Parkowa	9		Budynek mieszkalny	dobry	1930 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
354	0317-0000138	Pelplińska	1		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	WEZ
355	0617-0000138	Pelplińska	3		Willa miejska, po 1945 r. przedszkole, ob.. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	dobry	1930 r.	WEZ
356	0319-0000138	Pelplińska	5		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
357	0320-0000138	Pelplińska	6		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
358	0321-0000138	Pelplińska	7		Willa miejska dwurodzinna	dobry	pocz. XX w.	
359	0322-0000138	Pelplińska	8		Budynek mieszkalny	bardzo zły	pocz. XX w.	
360	0323-0000138	Pelplińska	10		Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	I. 30. XX w.	
361	0325-0000141	Piłsudskiego	3		Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	1929 r.	WEZ Nr rej. A-1193 (d. A-1015)
362	0326-0000141	Piłsudskiego	3		Oficyna	dobry	1929 r.	WEZ
363	0327-0000141	Piłsudskiego	4		Szpital, ob. Zakład Ubezpieczeń Społecznych	dobry	1930 r.	
364	0328-0000141	Piłsudskiego	6		Budynek mieszkalny trzyrodzinny, obecnie wielorodzinny	dobry	1928 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
365	0329-0000141	Piłsudskiego	8		Kamienica	dobry	I.20. XX w.	
366	0330-0000141	Piłsudskiego	12		Kamienica	dobry	1929 r.	
367	0331-0000141	Piłsudskiego	14		Kamienica	dobry	1929 r.	
368	0332-0000141	Piłsudskiego	16		Kamienica	dobry	1929 r.	
369	0333-0000141	Piłsudskiego	18		Kamienica	dobry	1929 r.	
370	0334-0000141	Piłsudskiego	20		Kamienica	dobry	1929 r.	
371	0335-0000141	Piłsudskiego	22		Kamienica narożna	dobry	1929 r.	
372	0336-0000141	Piłsudskiego	26		Kamienica	dobry	pocz. XX w.	
373	0190-0000168	Pl. Koszarowy	2	Stare Miasto	Kamienica	dobry	2 poł. XIX w.	
374	0191-0000168	Pl. Koszarowy	3	Stare Miasto	Kamienica	zaniedbany	2 poł. XIX w.	
375	0192-0000168	Pl. Koszarowy	4	Stare Miasto	Kamienica	dobry	2 poł. XIX w.	
376	0193-0000168	Pl. Koszarowy	5	Stare Miasto	Kamienica - połączona z Paderwskiego 1	bardzo dobry	XIX / XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
377	0099-0000173	Plac 16 Dywizji	4	Stare Miasto	Kamienica, oficyna ul. Rycerska 3	dobry	4 ćw. XIXw.	
378	0337-0000142	Podgórna	4		Budynek mieszkalny	zaniedbany	1900 r.	
379	0338-0000142	Podgórna	5		Kamienica	dobry	koniec XIX w.	WEZ
380	0339-0000146	Pomorska	4a		Kościół parafialny p.w. św. Wojciecha	dobry	1934-1939	WEZ Nr rej. A-1777 (d. 1232)
381	0343-0000149	Północna	1		Kamienica	dobry	1900 r.	WEZ
382	0353-0000150	Prusa			Park w założeniu dworsko - folwarcznym Hermanowo		2 poł.XIX w.	WEZ
383	0352-0000150	Prusa	45a		Magazyn w zespole zabudowań folwarku Hermanowo, obecnie firma Tuksdach		4 ćw. XIXw.	
384	0345-0000153	Przedmieście	1		Budynek mieszkalny, budynek gospodarczy	dobry	pocz. XX w.	WEZ
385	0346-0000153	Przedmieście	2		Budynek mieszkalny, budynek gospodarczy	dobry	koniec XIX w.	
386	0347-0000153	Przedmieście	3		Budynek mieszkalny	dobry	koniec XIX w.	
387	0351-0000161	Przy Młynie			Stolarnia w zespole zabudowań młyna,	zły	lata 70. XIX w. część wsch., k .XIX	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					obecnie budynek nieużytkowany		w. część zach.	
388	0348-0000161	Przy Młynie	1		Budynek mieszkalny w zespole młyna	dobry	pocz. XX w.	WEZ
389	0349-0000161	Przy Młynie	1		Budynek gospodarczy w zespole zabudowań młyna	dobry	1927 r.	
390	0350-0000161	Przy Młynie	2		Kuźnia w zespole zabudowań młyna, obecnie budynek mieszkalno - usługowy	ruina	1880 r.	
391	0354-0000175	2 Pułku Swoleżerów			Cmentarz katolicki	dobry	1872 r.	WEZ
392	0355-0000175	2 Pułku Swoleżerów			Kostnica cmentarza katolickiego	zaniedbany	1910-1915 r.	WEZ
393	0356-0000175	2 Pułku Swoleżerów	2		Budynek mieszkalny	dobry	koniec XIX w.	
394	0358-0000175	2 Pułku Swoleżerów	3		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
395	0357-0000175	2 Pułku Swoleżerów	4		Szkoła Powszechna Męska, obecnie Gimnazjum	dobry	1914 r.	WEZ
396	0359-0000175	2 Pułku Swoleżerów	10		Kamienica	dobry	pocz. XX w.	
397	0360-0000175	2 Pułku Swoleżerów	12		Kamienica	dobry	1905 r.	
398	0455-0000299	Rycerska	1		Kamienica	dobry	1900 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
399	0450-0000299	Rycerska	2		Synagoga - obecnie Dom Handlowy Wincent	zaniedbany	1846-1849 r.	WEZ Nr rej. A-10951 (d. A-948)
400	0451-0000299	Rycerska	3		Wytwórnia Likierów i Wódek Garunkowych H.A. Wilkenhausen, ob..budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	XIX/XX w.	WEZ
401	0452-0000299	Rycerska	3		Budynek gospodarczy	dobry	1900 r.	
402	0453-0000299	Rycerska	3a		Budynek mieszkalny	dobry	pocz. XX w.	
403	0449-0000300	Rynek	1		Ratusz	dobry	I poł. XIV w.	WEZ
404	0361-0000300	Rynek	2		Kamienica	dobry	3 ćw. XIX w.	WEZ
405	0362-0000300	Rynek	3,4		Kamienica	dobry	3 ćw. XIX w.	WEZ
406	0363-0000300	Rynek	5	Stare Miasto	Kamienica	dobry	4 ćw. XIXw.	WEZ
407	0365-0000300	Rynek	7	Stare Miasto	Kamienica	dobry	I poł. XIX w.	WEZ
408	0553-0000358	Rynek	7	Stare Miasto	Budynek usługowo-mieszkalny	dobry	XX w.	
409	0366-0000300	Rynek	8	Stare Miasto	Kamienica	dobry	XVIII w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
410	0434-0000300	Rynek	10	Stare Miasto	Kamienica	dobry	XVIII / XIX w.	WEZ
411	0367-0000300	Rynek	11	Stare Miasto	Kamienica	dobry	poł. XVIII w. - mur, pocz.XIV w.-fundamenty	WEZ
412	0368-0000300	Rynek	12	Stare Miasto	Kamienica	dobry	pocz. XX w.	WEZ
413	0369-0000300	Rynek	12a	Stare Miasto	Kamienica	dobry	XVIII / XIX w.	WEZ
414	0370-0000300	Rynek	14	Stare Miasto	Kamienica	dobry	poł. XVIII w. - mur, pocz.XIV w.-fundamenty	WEZ
415	0371-0000300	Rynek	15	Stare Miasto	Kamienica	zaniedbany	początek XX w. - mur, pocz.XIV w.-fundamenty	WEZ
416	0372-0000300	Rynek	16	Stare Miasto	Kamienica	dobry	ok..1850 r.	WEZ Nr rej. A-1611 (d. A-1156)
417	0373-0000300	Rynek	17	Stare Miasto	Kamienica	zaniedbany	koniec XIX w. - mur, pocz. XIV w. - fundamenty	WEZ
418	0433-0000300	Rynek	18	Stare Miasto	Kamienica	dobry	1900 r. - mur; pocz. XIV w. -	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
							fundamenty	
419	0435-0000300	Rynek	20	Stare Miasto	Kamienica	dobry	XVIII / XIX w.	WEZ
420	0436-0000300	Rynek	21	Stare Miasto	Kamienica	dobry	koniec XVIII w. - mur; pocz. XIV w. - fundamenty	WEZ
421	0437-0000300	Rynek	22	Stare Miasto	Kamienica	zaniedbany	koniec XVIII w. - mur; pocz. XIV w. - fundamenty	WEZ
422	0438-0000300	Rynek	23	Stare Miasto	Kamienica	dobry	koniec XVIII w. - mur; pocz. XIV w. - fundamenty	WEZ
423	0439-0000300	Rynek	25	Stare Miasto	Kamienica	dobry	XVIII / XIX w.	WEZ
424	0441-0000300	Rynek	30	Stare Miasto	Kamienica	dobry	koniec XIX w. - mur, pocz. XIV w. - fundamenty	WEZ
425	0442-0000300	Rynek	31	Stare Miasto	Kamienica	dobry	koniec XIX w.	WEZ
426	0443-0000300	Rynek	33	Stare Miasto	Kamienica	dobry	IV ćw. XIX w. - mur; pocz. XIV w. - fundamenty	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
427	0444-0000300	Rynek	34	Stare Miasto	Kamienica z oficyną	dobry	IV ćw. XIX w. - mur; pocz.XIV w. - fundamenty	WEZ
428	0445-0000300	Rynek	35	Stare Miasto	Kamienica z oficyną	dobry	IV ćw. XIX w. - mur; pocz.XIV w. - fundamenty	WEZ
429	0446-0000300	Rynek	36	Stare Miasto	Kamienica z dwoma oficynami	dobry	koniec XVIII w. - mur; pocz. XIV w. - fundamenty	WEZ
430	0447-0000300	Rynek	37	Stare Miasto	Kamienica	dobry	1899 r.	WEZ
431	0448-0000300	Rynek	38	Stare Miasto	Kamienica	dobry	III ćw.XIX w.	WEZ
432	0479-0000302	Sadowa	2		Wieża ciśnień	dobry	1910-1925 r.	WEZ
433	0627-0000303	Sambora	1		Budynek usługowo-mieszkalny	dobry	XX w.	
434	0456-0000303	Sambora	7		Kamienica narożna	dobry	1887r. lub 1902 r.	WEZ
435	0457-0000303	Sambora	9		Kamienica narożna	dobry	1900 r.	WEZ
436	0458-0000309	Sikorskiego	2		Kamienica	zaniedbany	ok.1890 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
437	0459-0000309	Sikorskiego	4		Kamienica	dobry	ok.1900 r.	
438	0460-0000309	Sikorskiego	6		Kamienica	dobry	1930 r.	
439	0461-0000309	Sikorskiego	7		Kamienica	dobry	ok.1890 r.	WEZ
440	0463-0000309	Sikorskiego	8		Kamienica	dobry	1900 r.	WEZ
441	0464-0000309	Sikorskiego	9		Kamienica, po 1945 r. Urząd Skarbowy (w przyziemiu), obecnie Urząd Gminy	dobry	ok.1900 r.	WEZ
442	0465-0000309	Sikorskiego	10		Budynek mieszkalny wielorodzinny	w trakcie przebudowy	pocz.XX w.	WEZ
443	0466-0000309	Sikorskiego	11		Kamienica	dobry	pocz.XX w.	WEZ
444	0467-0000309	Sikorskiego	12		Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	pocz.XX w.	WEZ
445	0468-0000309	Sikorskiego	14		Kamienica, d.w zespole budynków mieszkalnych Towarzystwa Budowy Domów Urzędniczych	dobry	1910-1913 r.	WEZ
446	0469-0000309	Sikorskiego	16		Kamienica, d.w zespole budynków mieszkalnych Towarzystwa Budowy Domów Urzędniczych	dobry	1910-1913 r.	WEZ
447	0470-0000309	Sikorskiego	18		Wojskowa Komenda Uzupełnień, ob..	dobry	ok. 1910 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					Państwowa Inspekcja Pracy			
448	0471-0000309	Sikorskiego	19		Budynek mieszkalny wielorodzinny	dobry	pocz. XX w.	WEZ
449	0472-0000309	Sikorskiego	20		Kamienica, d.w zespole budynków mieszkalnych Towarzystwa Budowy Domów Urzędniczych	dobry	1910-1913 r.	WEZ
450	0474-0000309	Sikorskiego	22		Kamienica, d.w zespole budynków mieszkalnych Towarzystwa Budowy Domów Urzędniczych	dobry	1910 r.	WEZ
451	0475-0000309	Sikorskiego	23		Kamienica	zaniedbany	1910 r.	WEZ
452	0476-0000309	Sikorskiego	24		Willa	dobry	1930 r.	
453	0477-0000309	Sikorskiego	25		Willa	dobry	1 ćw.XX w.	WEZ
454	0478-0000309	Sikorskiego	26		Bursa Gimnazjum - ob..Internat Zespół Szkół Ogólnokształcących	bardzo dobry	1928 r.	WEZ
455	0557-0000311	Skarszewska		Kocborowo	Park szpitalny	dobry	k. XIX w.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
456	0558-0000311	Skarszewska		Kocborowo	Cmentarz szpitalny w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w	dobry	1894-1898 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					Starogardzie Gd. - Kocborowo			
457	0480-0000311	Skarszewska	1		Zakłady Przemysłowe Winkelhausen Tow.Akcyjne, po 1945 r. Zakł.Przemysłu Spritusowego Polmos, obecnie Destylarnia Sobieski SA	dobry	1846 r.; 1897 r.; 1920 r.	WEZ
458	0662-0000311	Skarszewska	1		Zakłady Przemysłowe Winkelhausen Tow.Akcyjne, po 1945 r. Zakł.Przemysłu Spritusowego Polmos, obecnie Destylarnia Sobieski SA - magazyn 2	dobry	1846 r.; 1897 r.; 1920 r.	WEZ
459	0661-0000311	Skarszewska	1		Zakłady Przemysłowe Winkelhausen Tow. Akcyjne, po 1945 r. Zakł. Przemysłu Spritusowego Polmos, obecnie Destylarnia Sobieski SA- magazyn 1	dobry	1846 r.; 1897 r.; 1920 r.	
460	0621-0000311	Skarszewska	1		Zakłady Przemysłowe Winkelhausen Tow. Akcyjne, po 1945 r. Zakł. Przemysłu Spritusowego Polmos, obecnie Destylarnia Sobieski SA- fuzlownia	dobry	1846 r.; 1897 r.; 1920 r.	
461	0660-0000311	Skarszewska	1		Zakłady Przemysłowe Winkelhausen Tow. Akcyjne, po 1945 r. Zakł. Przemysłu Spritusowego Polmos, obecnie Destylarnia Sobieski SA- garaż lokomotywek	dobry	1846 r.; 1897 r.; 1920 r.	WEZ
462	0481-0000311	Skarszewska	3		Budynek mieszkalny w zespole Destylarni	dobry	pocz. XX w.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					Sobieski SA			
463	0559-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Budynek administracyjny w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894 - 1896r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
464	0560-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Ogrodzenie cmentarza szpitalnego w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
465	0561-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr VI, żeński, w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
466	0562-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr VII, męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
467	0563-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr VIII żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1896-1898 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
468	0564-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr X żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
469	0565-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pailon nr XI męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEX Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
470	0566-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon ne XII żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
471	0567-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XIV żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
472	0568-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XVII męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1896-1898r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
473	0569-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XVIII żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
474	0570-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XIX męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	k.XIX w.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
475	0571-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XX żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1896-1898 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
476	0572-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XXI, męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo, obecnie Regionalny Ośrodek Psychologii Sądowej	dobry	1896-1898 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
477	0573-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XXII żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1896-1898 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
478	0574-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XXIV żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	w trakcie przebudowy	1896-1898 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
479	0575-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr II żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo, obecnie: Wojewódzki Zespół Szkół Policealnych	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
480	0576-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon rozrywek (dom spotkań religijnych i towarzyskich) w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo, obecnie świetlica i niewielki sklep spożywczy	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
481	0577-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Warsztaty p.XXV w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
482	0578-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Budynek gospodarczy I (obok p. XXIII) w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1896-1898 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
483	0579-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Kuchnia pralnia, p.XXVIII w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
484	0580-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Kotłownia i piekarnia w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
485	0581-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Wieża ciśnień w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
486	0582-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Oczyszczalnia ścieków w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
487	0583-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Kaplica cmentarna w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
488	0584-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon III w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo, obecnie	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					apтека i pokoje gościnne dla gości			(d. A-1111)
489	0585-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Portiernia w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
490	0631-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr V męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
491	0632-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr IX w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1896-1898 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
492	0633-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XIII męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
493	0634-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XV męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
494	0635-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XVI żeński w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
495	0636-0000311	Skarszewska	7	Kocborowo	Pawilon nr XXIII męski w zespole Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd. - Kocborowo, obecnie	dobry	1896-1898 r.	Nr rej. A-1485 (d. A-1111)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					Regionalny Ośrodek Psychologii Sądowej			
496	0598-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Dwór w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem, po 1945 r. budynek administracyjny, ob. budynek mieszkalny	dobry	2 poł.XVIII w.; poł. XIX w.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
497	0599-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Dawne gospodarstwo rolne - mur z bramą, ob. część należąca do budynku mieszkalnego - prywatnego	zaniedbany	3 poł.XVIII w.; poł.XIX w.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
498	0600-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Stajnia w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem, obecnie:stajnia konii sportowych	dobry	1903 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
499	0601-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Obora w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem, obecnie: budynek iwentarski	dobry	2 poł. XIX w.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
500	0602-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Kuźnia ze stolarnią w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem	dobry	1903 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
501	0603-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Kurnik w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem, obecnie budynek gospodarczy	dobry	1903 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
502	0604-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Spichlerz d.remiza, w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem, obecnie: budynek gospodarczy	dobry	1868 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
503	0605-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Obora w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem	ruina	2 poł.XIX w.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
504	0606-0000311	Skarszewska	7a	Kocborowo	Wozownia w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem	ruina	1903 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
505	0586-0000311	Skarszewska	7b	Kocborowo	Budynek mieszkalny w zespole szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd.- Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
506	0587-0000311	Skarszewska	7c	Kocborowo	Budynek mieszkalny w zespole szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd.- Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
507	0588-0000311	Skarszewska	7d	Kocborowo	Budynek mieszkalny w zespole szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd.- Kocborowo	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
508	0589-0000311	Skarszewska	7e	Kocborowo	Budynek mieszkalny w zespole szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w	dobry	1896-1898 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
					Starogardzie Gd.- Kocborowo			Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
509	0590-0000311	Skarszewska	7f	Kocborowo	Budynek mieszkalny w zespole szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd.- Kocborowo	dobry	1896-1898 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
510	0591-0000311	Skarszewska	7g	Kocborowo	Budynek mieszkalny w zespole szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd.- Kocborowo	dobry	1920 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
511	0592-0000311	Skarszewska	7h	Kocborowo	Budynek mieszkalny w zespole szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Starogardzie Gd.- Kocborowo	dobry	1920 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
512	0593-0000311	Skarszewska	7i	Kocborowo	Budynek mieszkalny :dom ogrodnika" w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem	dobry	1894-1896 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
513	0594-0000311	Skarszewska	20	Kocborowo	Budynek mieszkalny dwurodzinny	dobry	ok. 1920 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
514	0595-0000311	Skarszewska	22	Kocborowo	Budynek mieszkalny dwurodzinny	dobry	ok. 1920 r.	WEZ Nr rej. A-1485

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
								(d. A-1111)
515	0596-0000311	Skarszewska	24	Kocborowo	Budynek mieszkalny	zaniedbany	ok. 1920 r.	WEZ Nr rej. A-1485 (d. A-1111)
516	0597-0000311	Skarszewska	24a	Kocborowo	Budynek mieszkalny	zaniedbany	ok. 1920 r.	WEZ
517	0485-0000313	Skłodowskiej-Curie	7		Budynek mieszkalno - usługowy w kolonii domów z lat 30. - 40. XX w.	dobry	lata 30.-40. XX w.	
518	0486-0000313	Skłodowskiej-Curie	9		Budynek dwurodzinny z kolonii domów z lat 30. - 40. XX w.	dobry	lata 30.-40. XX w.	
519	0103-0000314	Skorupki	2		Budynek mieszkalny	zaniedbany	1910-1920 r.	
520	0487-0000317	Słowackiego	2		Budynek mieszkalny	dobry	1930 r.	WEZ
521	0488-0000317	Słowackiego	10		Budynek mieszkalny	dobry	1930 r.	
522	0489-0000317	Słowackiego	12		Budynek mieszkalny	ruina	1930 r.	
523	0490-0000317	Słowackiego	19		Budynek mieszkalny	dobry	1930 r.	
524	0491-0000317	Słowackiego	25		Budynek mieszkalny	dobry	1932 r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
525	0492-0000318	Sobieskiego	6a		Szkoła Wydziałowa, obecnie Szkoła Podstawowa nr 2	bardzo dobry	1896 r.	WEZ
526	0493-0000318	Sobieskiego	11		Kamienica	dobry	k. XIX w.	WEZ
527	0494-0000318	Sobieskiego	12		Budynek mieszkalny	dobry	1880 r.	WEZ
528	0495-0000318	Sobieskiego	13		Kamienica	dobry	1900 r.	
529	0496-0000318	Sobieskiego	14		Kasyno oficerskie, ob. siedziba Stowarzyszenia "Szwadron Kawalerii im.2. Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich" -muzeum	w trakcie przebudowy	k. XIX w.	WEZ Nr rej. 1940
530	0498-0000318	Sobieskiego	17		Kamienica	dobry	k. XIX w.	WEZ
531	0499-0000318	Sobieskiego	18		Kamienica	dobry	pocz. XX w.	
532	0501-0000320	Spichrzowa	6	Stare Miasto	Budynek mieszkalny do 2003r.; stan w 2008r. :budynek częściowo rozebrany - pozostał parter i część I piętra	zaniedbany	1 ćw.XX w.	
533	0502-0000320	Spichrzowa	8	Stare Miasto	Budynek usługowy	dobry	XIX/XX w.	
534	0503-0000320	Spichrzowa	10	Stare Miasto	Budynek usługowy	dobry	XIX/XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
535	0504-0000326	Sucharskiego	4		Budynek mieszkalny	dobry	1 ćw.XX w.	WEZ
536	0505-0000326	Sucharskiego	4		Budynek gospodarczy	dobry	1 ćw.XX w.	WEZ
537	0025-0000328	Szewska		Stare Miasto	Miejskie mury obronne ciąg zachodni, od Baszty Narożnej do rejonu ul. Krzywej	zły	XIV/XV w.	WEZ Nr rej. A-1019 (d. A-949)
538	0506-0000328	Szewska	1	Stare Miasto	Budynek mieszkalny	zaniedbany	XIX/XX w.	
539	0507-0000328	Szewska	2	Stare Miasto	Budynek mieszkalny: usługi	zaniedbany	XIX/XX w.	
540	0508-0000343	Tczewska	1		Kościół ewangelicki pw. św. Katarzyny, obecnie parafialny, rzym.-katolicki	dobry	1802 r.	WEZ
541	0510-0000343	Tczewska	2		Budynek mieszkalny, ob. mieszkalny wielorodzinny, sklep	zaniedbany	1 ćw. XX w.	
542	0511-0000343	Tczewska	3		Biuro parafialne	dobry	1900 r.	WEZ
543	0512-0000343	Tczewska	4		Kamienica	zaniedbany	1 ćw.XX w.	
544	0509-0000343	Tczewska	5		Dom parafialny; salka katech.; kostnica kościoła św. Katarzyny	dobry	1900 r.	
545	0513-0000343	Tczewska	6		Kamienica	zaniedbany	2 ćw. XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
546	0514-0000343	Tczewska	7		Budynek mieszkalny	zaniedbany	1900 r.	
547	0517-0000343	Tczewska	9		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy Wytwórni Wód Gazowanych	zaniedbany	XIX/XX w.	
548	0516-0000343	Tczewska	9		Wytwórnia Wód Gazowanych - biura, magazyn	zaniedbany	pocz.XX w.	
549	0515-0000343	Tczewska	9		Wytwórnia Wód Gazowanych	zaniedbany	XIX/XX w.	
550	0518-0000343	Tczewska	10		Kamienica	dobry	pocz.XX w.	
551	0519-0000343	Tczewska	12		Budynek mieszkalny	dobry	1 ćw.XX w.	
552	0520-0000343	Tczewska	12		Budynek gospodarczy	dobry	1 ćw.XX w.	
553	0522-0000343	Tczewska	14		Młyn Żytni - Zakłady Zbożowo - Młynarskie	bardzo zły	1860-1870 r,	WEZ
554	0523-0000343	Tczewska	14		Młyn Główny pszeniczny - Zakłady Zbożowo - Młynarskie	zły	1870 - do lat 30.XX w.	
555	0524-0000343	Tczewska	14		Ogrodzenie młyna	zły	1870 - do lat 30.XX w.	WEZ
556	0525-0000343	Tczewska	14		Łuszcznia ryżu - Zakłady Zbożowo - Młynarskie obecnie płatkarnia	bardzo zły	1926 r.	WEZ

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
557	0526-0000343	Tczewska	17		Budynek mieszkalny	dobry	2 ćw. XX w.	
558	0527-0000343	Tczewska	17		Budynek gospodarczy	dobry	2 ćw. XX w.	
559	0528-0000343	Tczewska	22		Dwór w zespole folwarcznym Starogard Szlachecki, obecnie Budynek mieszkalny PGM	dobry	1781 r.; 1860 r.	WEZ
560	0529-0000343	Tczewska	22		Obora w zespole folwarcznym Starogard Szlachecki; obecnie hurtownia warzywa - owoce	dobry	1860 r.	
561	0532-0000343	Tczewska	22		Budynek gospodarczy w zespole folwarcznym w Starogardzie Szlachecki, obecnie usługowy Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych	dobry	1900 r.	
562	0533-0000343	Tczewska	22		Ogrodzenie w zespole folwarcznym Starogard Szlachecki, obecnie Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych	dobry	2 poł. XIX w.	
563	0530-0000343	Tczewska	22b		Budynek gospodarczy w zespole folwarcznym Starogard Szlachecki, obecnie mieszkalno - gospodarczy PGM	dobry	2 poł. XIX w.	
564	0531-0000343	Tczewska	22d		Budynek gospodarczy w zespole folwarcznym Starogard Szlachecki, obecnie mieszkalno - gospodarczy PGM	dobry	2 poł. XIX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
565	0022-0000351	Wodna		Stare Miasto	Miejskie mury obronne ciąg wschodni, Basztowa - Wodna	dobry	XIV w.	WEZ Nr rej. A-1019 (d. A-856)
566	0534-0000351	Wodna	3		Kamienica	dobry	XIX/XX w.	
567	0536-0000351	Wodna	7		Budynek mieszkalny	dobry	1 ćw.XX w.	
568	0535-0000351	Wodna	7a-b		Budynek mieszkalny	dobry	XIX/XX w.	
569	0537-0000351	Wodna	8		Baszta Młyńska - do baszty przylegał dom mieszkalny, rozebrany w 1982 r.	dobry	ok..XIV w.; 2 poł.XV w.	WEZ Nr rej. A-1019 (d. A-856)
570	0538-0000056	Wojska Polskiego	2		Willa w zespole: budynek gospodarczy, założenie ogrodowe; po 1945 r. przedszkole z placem zabaw dla dzieci; dwa budynki mieszkalne	dobry	ok..1890 r.	WEZ
571	0539-0000056	Wojska Polskiego	3		Kamienica	dobry	ok..1910 r.	
572	0540-0000056	Wojska Polskiego	4		Kamienica	dobry	ok..1900 r.	WEZ
573	0541-0000056	Wojska Polskiego	6		Kamienica	dobry	ok..1900 r.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI								
Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
574	0542-0000056	Wojska Polskiego	7		Kamienica	dobry	ok..1910 r.	WEZ
575	0543-0000056	Wojska Polskiego	8		Willa Wiedermanna: obecnie Budynek mieszkalny wielorodzinny	zaniedbany	1898 r.	WEZ
576	0544-0000056	Wojska Polskiego	9		Kamienica z oficyną i budynkiem gospodarczym	zaniedbany	1900 r.	WEZ
577	0545-0000056	Wojska Polskiego	11		Kamienica	dobry	ok.. 1900 r.	WEZ
578	0546-0000056	Wojska Polskiego	11		Budynek gospodarczy		ok..1900 r.	
579	0547-0000056	Wojska Polskiego	28		Kamienica	dobry	1930 r.	
580	0548-0000056	Wojska Polskiego	30		Kamienica, w parterze Biblioteka	bardzo dobry	1934 r.	WEZ
581	0549-0000353	Wybickiego	6		Budynek mieszkalny w zespole zabudowy osiedla okresu międzywojennego (lata 20. - 30. XX wieku)	dobry	20-30 XX w.	
582	0618-0000353	Wybickiego	8		Budynek mieszkalny z zespołu zabudowy osiedla okresu międzywojennego (lata 20. - 30. XX wieku)	dobry	ok.. 1930 r.	
583	0550-0000353	Wybickiego	9		Budynek mieszkalny	dobry	lata 30. XX w.	
584	0551-0000353	Wybickiego	10		Budynek mieszkalny	dobry	lata 30. XX w.	

OBIEKTY GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Lp.	Numer Zabytku	Ulica	Numer domu	Lokalizacja	Nazwa	Stan zachowania	Czas powstania	Informacja dotycząca ochrony
585	0628-0000358	Zajezdna	8		Mieszkalno- gospodarczy	dobry	XX w.	
586	0554-0000360	Zblewska	8		Willa z relikdami ogrodu (do 1931 r. posiadłość spółki Scheidler R. i Wilkenhausen H.A)	dobry	pocz.XX w.	WEZ
587	0556-0000366	Żwirki i Wigury	1		Willa	dobry	1925 r.	
588	0666-0000300	Rynek i przyległe		centrum miasta	układ urbanistyczny Starego Miasta Starogardu Gdańskiego	czytelny	XIII - XIV w.	Nr rej. A-108, d. A-80
589	0667-0000311	Skarszewska / Kryzana / Sucharskiego			zespół Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych	dobry	2 poł.XVIII w.; poł. XIX w.	WEZ Nr rej. A-1485, d. A-1111
590	0668-0000284	Mickiewicza	13	3 km na wschód od miasta	założenie przestrzenne Stada Ogierów	bardzo dobry	1890-1903 r.	WEZ Nr rej. A-1668, d. A-1190

ZAŁĄCZNIK 4

SPIS „BIAŁYCH KART” DLA MIASTA STAROGARD GDAŃSKI

Nr	Miejscowość	Obiekt	Adres, ulica	Województwo	Powiat	Gmina	Data wykonania karty	Autor	Nr w rejestrze
2016	Starogard Gdański	Kościół parafialny rzym.-kat. (farny) p.w. św. Mateusza (do 1559 r. NMP)	ul. Hallera nr 1	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	242
2017	Starogard Gdański	Kościół rzym.-kat. p.w. św. Katarzyny	ul. Tczewska nr 1	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno, J. Lewiński	
2018	Starogard Gdański	Synagoga - ob. magazyn meblowy	ul. Rycerska nr 2	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	948
2019	Starogard Gdański	Kościół parafialny p.w. św. Wojciecha	ul. Pomorska nr 4 A	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2020	Starogard Gdański	Miejskie mury obronne - ciąg południowy		pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	949
2021	Starogard Gdański	Miejskie mury obronne - ciąg północny		pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	949
2022	Starogard Gdański	Miejskie mury obronne - ciąg wschodni		pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	949

2023	Starogard Gdański	Miejskie mury obronne - ciąg zachodni		pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	949
2024	Starogard Gdański	Baszta narożna	ul. Boczna nr 3	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	949
2025	Starogard Gdański	Koszary	ul. Plac 16 Dywizji	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2026	Starogard Gdański	Baszta młyńska	ul. Wodna nr 8	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	856, 949
2027	Starogard Gdański	Baszta młyńska	ul. Wodna nr 8	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1982	H. Domańska	856
2028	Starogard Gdański	Baszta Bramy Gdańskiej	ul. Boczna	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, A. Paner, K. Godon, K. Wiącek	949
2029	Starogard Gdański	Pałac - ob. przedszkole	ul. Kanałowa nr 21 (d. ul. Harasa)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	1158
2030	Starogard Gdański	Budynek biurowy i budynek gospodarczy w zespole pałacu	ul. Kanałowa nr 19 (d. ul. Harasa)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	1158
2031	Starogard Gdański	Dworzec PKP	ul. Dworcowa nr 5	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1987	H. Paner, A. Paner, K. Wiącek, K. Godon	

2032	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 3 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2033	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 5 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2034	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 11 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2035	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 14 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	
2036	Starogard Gdański	Dom mieszkalny (kamienica czynszowa)	ul. Chojnicka nr 17 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2038	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 20 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2039	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 22 i 24 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2040	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 39 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2041	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 41 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2042	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Chojnicka nr 71 (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno, J. Lewiński	
2043	Starogard Gdański	Dom robotniczy	ul. Chopina nr 10	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1988	A. Kunicka	
2044	Starogard Gdański	Szkoła Podstawowa nr 3	ul. II Pułku Szwolężerów nr 4	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2045	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Gdańska nr 4	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	

2046	Starogard Gdański	Urząd Miasta	ul. Gdańska nr 6	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	
2047	Starogard Gdański	Kamienica czynszowa	ul. Gdańska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	A. Kunicka	
2048	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Gdańska nr 8	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2049	Starogard Gdański	Willa	ul. Jagiełły nr 27	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	A. Kunicka	
2050	Starogard Gdański	Dom mieszkalny (kamienica)	ul. Kolejowa nr 2	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2051	Starogard Gdański	Szkoła Muzyczna	ul. Kościuszki nr 28	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2052	Starogard Gdański	Dom mieszkalny (kamienica)	ul. Kościuszki nr 29	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2053	Starogard Gdański	sąd	ul. Kościuszki nr 30	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2054	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Kościuszki nr 32	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	
2055	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Kościuszki nr 35	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2056	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Kościuszki nr 40	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	

2057	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Kościuszki nr 44	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J.Lewiński, J.Michno, S.Michno	
2058	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Kościuszki nr 46	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	
2059	Starogard Gdański	Dom mieszkalny (kamienica)	ul. Kościuszki nr 47	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2060	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Kościuszki nr 52	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2061	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Kościuszki nr 54	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2062	Starogard Gdański	Dom mieszkalny (kamienica)	ul. Kościuszki nr 63	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2063	Starogard Gdański	Szkoła Podstawowa nr 5	ul. Kościuszki nr 65	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	
2064	Starogard Gdański	Hala fabryczna	ul. Kościuszki nr 112 / 114	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2065	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Lubichowska nr 9	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	

2066	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Lubichowska nr 10	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2067	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Lubichowska nr 11	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2068	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Lubichowska nr 19	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2069	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Lubichowska nr 23	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2070	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Lubichowska nr 34 / 36	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2071	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Lubichowska nr 82	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1987	H. Paner, K. Godon, A. Paner, K. Wiącek	
2072	Starogard Gdański	Willa	ul. Owidzka nr 12	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1988	A. Kunicka	
2073	Starogard Gdański	Kamienica czynszowa	ul. Paderewskiego nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1988	A. Kunicka	
2074	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Paderewskiego nr 8	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	
2075	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Paderewskiego nr 10	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	A. Kunicka	
2076	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rybińskiego nr 3	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	1015

2077	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rybińskiego nr 6	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2078	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rycerska nr 3	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	A. Kunicka	
2079	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sambora nr 9	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2080	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sambora nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2081	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sikorskiego nr 2	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno, J. Lewiński	
2082	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sikorskiego nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	
2083	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sikorskiego nr 8	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2084	Starogard Gdański	Kamienica czynszowa	ul. Sikorskiego nr 9	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986 - 1988	A. Kunicka	
2085	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sikorskiego nr 11	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	
2086	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sikorskiego nr 14	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2087	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sikorskiego nr 16	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2088	Starogard Gdański	Kamienica czynszowa	ul. Sikorskiego nr 19	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986 - 1988	A. Kunicka	
2089	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sikorskiego nr 22	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	

2090	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sikorskiego nr 23	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2091	Starogard Gdański	Internat	ul. Sikorskiego nr 26	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2106	Starogard Gdański	Szkoła podstawowa	ul. Sobieskiego nr 6	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	
2107	Starogard Gdański	Budynek mieszkalny	ul. Sobieskiego nr 11	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	
2108	Starogard Gdański	Miejski Dom Kultury	ul. Sobieskiego nr 12	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	
2109	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sobieskiego nr 17	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2110	Starogard Gdański	Biblioteka	ul. Sobieskiego nr 14	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Lewiński	
2111	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Sobieskiego nr 16	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2112	Starogard Gdański	Willa	ul. Zblewska nr 6 (d. ul. Szosa Chojnicka)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	A. Kunicka	
2113	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Gimnazjalna nr 6 (d. ul. Szymańczaka)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	
2114	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Gimnazjalna nr 7 (d. ul. Szymańczaka)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	
2115	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Gimnazjalna nr 14 (d. ul. Szymańczaka)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	

2116	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Gimnazjalna nr 17 (d. ul. Szymańczaka)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	
2117	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Gimnazjalna nr 19 (d. ul. Szymańczaka)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	
2118	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Gimnazjalna nr 21 (d. ul. Szymańczaka)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	
2119	Starogard Gdański	Poczta	ul. Hallera nr 17 (d. ul. Świerczewskiego)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński	
2120	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Hallera nr 22 (d. ul. Świerczewskiego)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986 - 1988	A. Kunicka	
2121	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Hallera nr 23 (d. ul. Świerczewskiego)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	
2122	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Hallera nr 25 (d. ul. Świerczewskiego)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	
2123	Starogard Gdański	Biblioteka	ul. Hallera nr 32 (d. ul. Świerczewskiego)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	
2124	Starogard Gdański	Szpital - ob. Dom Pomocy Społecznej	ul. Hallera nr 27 (d. ul. Świerczewskiego)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno, J. Lewiński	
2125	Starogard Gdański	Dom mieszkalny (willa) - ob. budynek biurowy	ul. Hallera nr 26/28(d. ul.	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	

			Świerczewskiego)						
2126	Starogard Gdański	Bank	ul. Hallera nr 30 (d. ul. Świerczewskiego)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno, J. Lewiński	
2127	Starogard Gdański	Liceum Ogólnokształcące	ul. Hallera nr 34 (d. ul. Świerczewskiego)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	
2128	Starogard Gdański	Młyn	ul. Tczewska nr 14	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński	
2129	Starogard Gdański	Folwark - ob. siedziba PGKiM	ul. Tczewska nr 18 (d. 22)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno, S. Zdrojowa	
2130	Starogard Gdański	Przedszkole	Al. Wojska Polskiego nr 2	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno	
2131	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	Al. Wojska Polskiego nr 4	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno, J. Lewiński, S. Michno	
2132	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	Al. Wojska Polskiego nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	S. Michno, J. Lewiński, J. Michno	
2133	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	Al. Wojska Polskiego nr 8	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno, S. Michno	
2134	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	Al. Wojska Polskiego nr 9	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984 - 1985	J. Lewiński, J. Michno	
2135	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	Al. Wojska Polskiego nr 11	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, S. Michno, J.	

								Michno	
2855	Starogard Gdański	Ratusz	ul. Rynek nr 1 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	
2856	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 3 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno, S. Zdrojowa	
2857	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 4 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	
2858	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 5 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno, S. Zdrojowa	
2859	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 7 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno, J. Lewiński	
2860	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 11 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radkowska	
2861	Starogard Gdański	Budynek mieszkalny	ul. Rynek nr 13 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1984	J. Michno	
2862	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 14 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2863	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 15 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2864	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 16 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Michno	1156
2865	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 17 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	

2866	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 18 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2867	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 21 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2868	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 22 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2869	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 23 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2870	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 30 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2871	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 33 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2872	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 34 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2873	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 35 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2874	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 36 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2875	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 37 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno, S. Zdrojowa	
2876	Starogard Gdański	Dom mieszkalny	ul. Rynek nr 38 (d. pl. 1 Maja)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985	J. Lewiński, J. Michno, S. Zdrojowa	
6979	Starogard Gdański	Mleczarnia - ob. Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska	ul. Norwida nr 4	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	2004	T. Kasperkiewicz	1788

2037	Starogard Gdański	Dom mieszkalny (kamienica czynszowa)	ul. Chojnicka nr 17 A (d. Bieruta)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1986	J. Radowska	
2092	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom administracyjny	ul. Skarszewska nr 7 A	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2093	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Skarszewska nr 7 A	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2094	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Skarszewska nr 7 C, D	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2095	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Skarszewska nr 7 E	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2096	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Skarszewska nr 7 F	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2097	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Skarszewska nr 7 G	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2098	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Skarszewska nr 7 H	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2099	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Skarszewska nr 7I	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2100	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - wieża ciśnień	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2101	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon rozrywek	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2102	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - kuchnia i pralnia	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2103	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - warsztaty i kotłownia	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111

2104	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon nr 25	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2105	Starogard Gdański - Kocborowo	Kostnica (kaplica)	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2136	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon nr 3 (2)	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2137	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon nr 7 (5,6,8)	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2138	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon nr 11 (10)	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	Jack Michno, J. Lewiński	1111
2139	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon nr 13 (16,14,15)	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2140	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon nr 17 (20,9,12)	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2141	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon nr 19 (18)	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2142	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - pawilon nr 21 (24,22,23)	ul. Skarszewska nr 7	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2143	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Skarszewska nr 24 / 24 A	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111
2144	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Kryzana nr 4 (6)	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2145	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Kryzana nr 8	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
2146	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Kryzana nr 10	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Lewiński, J. Michno	1111

2147	Starogard Gdański - Kocborowo	Szpital w Kocborowie - dom mieszkalny	ul. Kryzana nr 12 i ul. Sucharskiego nr 4	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1985 - 1986	J. Michno, J. Lewiński	1111
6977	Starogard Gdański - Kocborowo	Zespół dworsko - parkowy z folwarkiem	ul. Skarszewska nr 7 A	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	2004	D. Hryszkiewicz	1111
6978	Starogard Gdański - Kocborowo	Dwór w zespole dworsko - parkowym z folwarkiem	ul. Skarszewska nr 7 A	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	2004	D. Hryszkiewicz	1111
6979	Starogard Gdański	Mleczarnia – ob. Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska	Ul. Norwida nr 4	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	2004	D. Hryszkiewicz	1111
7437	Starogard Gdański	Budynek techniczny stacji uzdatniania wody	Ul. Jagiełły	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	1996	R. Cielątkowska	
7522	Koteże/Dzierżążnia k. Ciechanowa	Spichlerz przeniesiony		pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	2012	M. Sieniawski	RZWM A-243
	Starogard Gdański	Zespół młynów żytniego i pszennego Franza Wiecherta	Ul. Tczewska 14	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	Listopad 2015	D. Herczyńska D. Jagiełło	
	Starogard Gdański	Młyn pszenny z zespołu młynów Franza Wiecherta	Ul. Tczewska 14	pomorskie	starogardzki	Starogard Gdański	Listopad 2015	D. Herczyńska D. Jagiełło	

Na podstawie danych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku-

http://www.ochronazabytkow.gda.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=25

oraz

<https://www.nid.pl/pl/Regiony/Pomorskie/>

ZAŁĄCZNIK 5

KARTY ZIELONE dla miasta Starogard Gdański

Obiekt	Adres	Autor/ Data wykonania	Weryfikacja Autor /Data	Miejsce przechowywania
Kościół pw.św. Mateusza		Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Mury obronne		Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Brama Gdańska		Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Mury obronne		Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Baszta przy kościele		Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Baszta Gdańska		Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Baszta w ruinie		Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Dom	Boczna 3	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Spichlerz	Browarna 1	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Kamienica	Rynek 6	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Kamienica	Rynek 8	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Kamienica	Rynek 11	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Kamienica	Rynek 14	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Kamienica	Rynek 21	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Kamienica	Rynek 30	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Kamienica	Rynek 35	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ
Mała plebania	Szewska 11	Nieczytelne /1954	T. Domagała / 1964	ROBiDZ

Źródło: Opracowanie własne 2008r, dane z ROBiDZ (obecnie Narodowy Instytut Dziedzictwa)

ZAŁĄCZNIK 6

Karty Cmentarzy dla miasta Starogard Gdański

L.P.	Nazwa	Adres	Autor	Data	Miejsce przechowywania
1.	Cmentarz ewangelicki	ul. Owidzka	D. Rekowska	1986	ROBiDZ
2.	Cmentarz żydowski	ul. Boh.. Getta	D. Rekowska	1986	ROBiDZ
3.	Cmentarz przyszpitalny – Kocborowo	ul. Skarszewska	D. Rekowska	1986	ROBiDZ
4.	Cmentarz wojskowy	ul. Tczewska	D. Rekowska	1986	ROBiDZ
5.	Cmentarz katolicki	ul. 2 Pułku Szwolężerów	D. Rekowska	1986	ROBiDZ

Opracowanie – Justyna Czyszek 2008 , na podstawie danych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku

ZAŁĄCZNIK 7

WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH: Gmina Miejska Starogard Gdański							
Koteże							
Nr stanowiska	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Lokalizacja	Nr rejestru	Uwagi
1	20-42	45	śląd osadnictwa	Now.	punkt		
3	20-42	47	śląd osadnictwa	Now.	punkt		
Stanowiska zewidencjonowane jako Koteże, obecnie znajdują się w granicach administracyjnych miasta Starogard Gdański.							
Nowa Wieś Rzeczna							
Nr stanowiska	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Lokalizacja	Nr rejestru	Uwagi
6	20-42	2	śląd osadnictwa	PŚ	punkt		
7	20-42	3	śląd osadnictwa	WS	punkt		
8	20-42	4	śląd osadnictwa	WS	punkt		
9	20-42	5	punkt osadniczy	Now.	umowna		
10	20-42	6	śląd osadnictwa	WEŻ	punkt		
11	20-42	7	śląd osadnictwa	WEŻ	punkt		
12	20-42	8	śląd osadnictwa	PŚ	punkt		
16	20-42	40	punkt osadniczy punkt osadniczy	PŚ Now.	umowna		
17	20-42	41	śląd osadnictwa	PŚ	punkt		
18	20-42	42	punkt osadnictwa	PŚ	umowna		
19	20-42	43	śląd osadnictwa	EK	punkt		
Stanowiska zewidencjonowane jako Nowa Wieś Rzeczna, obecnie znajdują się w granicach administracyjnych miasta Starogard Gdański.							
Okole							
Nr stanowiska	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Lokalizacja	Nr rejestru	Uwagi
27	19-42	67	śląd osadnictwa	PŚ	punkt		

Stanowisko zewidencjonowane jako Okole, obecnie znajduje się w granicach administracyjnych miasta Starogard Gdański.

Starogard Gdański

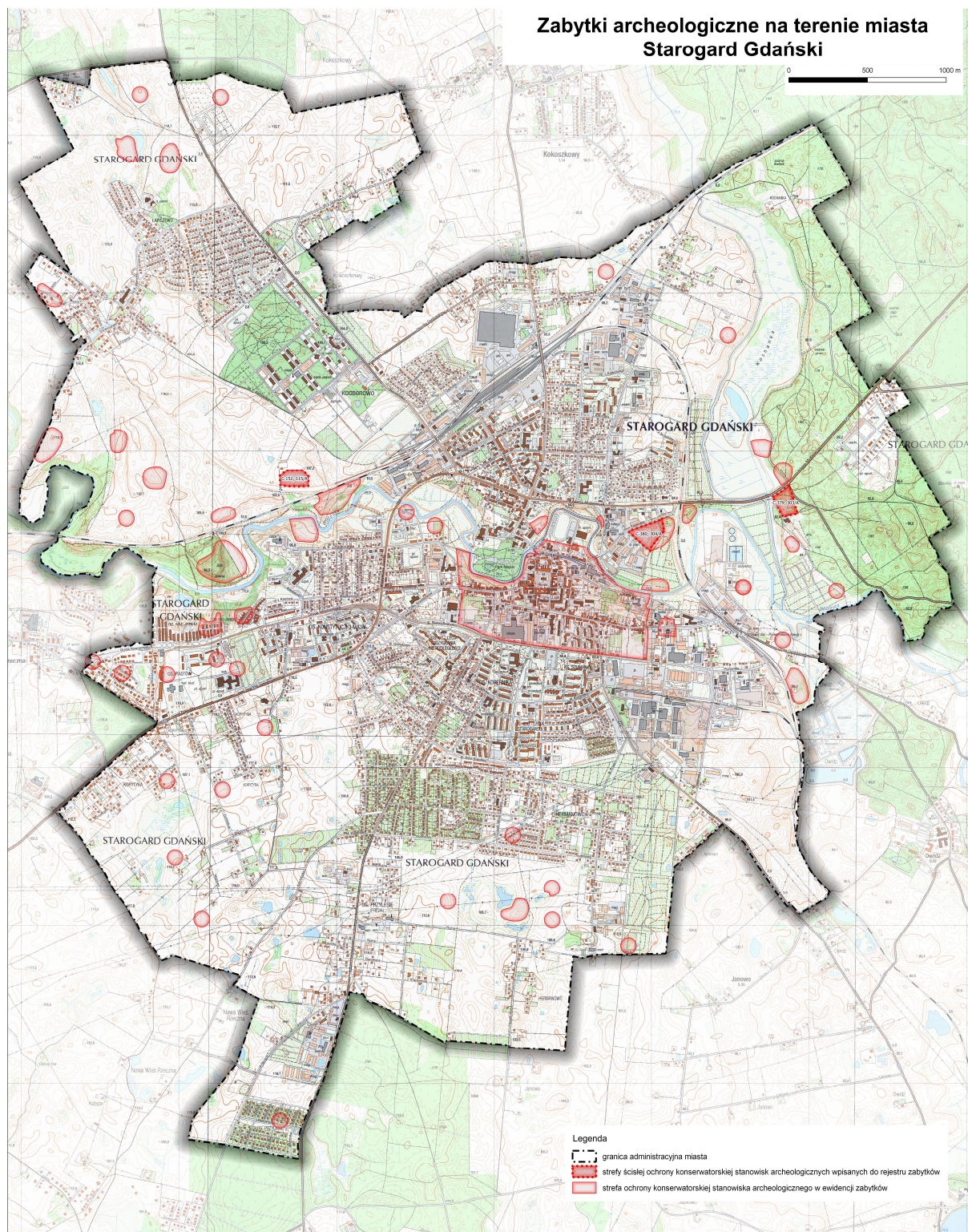
Nr stanowiska	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Lokalizacja	Nr rejestru	Uwagi
1	20-43	154	cmentarzysko płaskie	WEZ	zasięg nieznany	C-379; 303/A	
2	20-43	155	cmentarzysko płaskie	WEZ	nieustalona		
3	20-43	156	cmentarzysko płaskie	WEZ	nieustalona		
4	19-43	93	ślad osadnictwa	La wcz. i śr.	umowna		
5	20-43	157	cmentarzysko płaskie	Ha D	nieustalona		
6	20-43	158	cmentarzysko płaskie	Ha D	nieustalona		
7	20-43	159	luźne	WS	nieustalona		
8	20-43	160	cmentarzysko płaskie osada	WEZ WS	zasięg nieznany	C-380; 304/A	
9	20-42	110	grodzisko	WS	zasięg	C-152; 115/A	
							brak stanowiska 10
11	20-42	111	cmentarzysko płaskie	WEZ	zasięg nieznany		
12	20-42	112	punkt osadniczy ślad osadnictwa	WS PŚ	zasięg nieznany		
13	20-43	161	osada	PŚ	nieustalona		
14	20-43	162	cmentarzysko płaskie	OWR	nieustalona		
15	20-43	163	punkt osadniczy	S	nieustalona		
16	20-43	164	punkt osadniczy	S	nieustalona		
17	20-43	165	ślad osadnictwa punkt osadniczy	OWR PŚ	nieustalona		
18	20-43	166	miasto miasto	S Now.	zasięg		
19	20-43	167	luźne	EK	nieustalona		
20	20-43	168	cmentarzysko płaskie	OWR	nieustalona		
21	20-43	169					brak danych o stanowisku
22	20-43	170	osada	WS	nieustalona		
23	19-42	150	cmentarzysko płaskie	La	nieustalona		

25	20-43	1	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	PŚ Now.	punkt		
26	20-43	2	osada	PS	zasięg		
27	20-43	3	śląd osadnictwa	PŚ	punkt		
28	20-43	4	śląd osadnictwa	Now.	punkt		
29	20-43	5	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	PS nieokreślona	punkt		
30	20-43	6	śląd osadnictwa	EK	punkt		
31	20-43	7	śląd osadnictwa	WEŻ	punkt		
32	20-43	36	punkt osadniczy śald osadnictwa	PŚ Now.	umowna		
33	20-43	37	śląd osadnictwa	nieokreślona	punkt		
34	20-43	38	śląd osadnictwa	PŚ	punkt		
35	20-43	39	punkt osadniczy śald osadnictwa	WEŻ	umowna		
36	20-43	40	śląd osadnictwa	WEŻ	punkt		
37	20-43	41	śląd osadnictwa	PS	punkt		
38	20-43	135	śląd osadnictwa	Now.	punkt		
39	20-43	136	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	PŚ Now.	punkt		obwód Janowo
40	20-43	137	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	PS Now.	umowna		
41	20-43	138	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	WS PŚ	punkt		
42	20-43	139	śląd osadnictwa	Now.	punkt		
43	20-43	140	śląd osadnictwa	PŚ	punkt		
44	20-43	141	punkt osadnictwa	PS	umowna		
45	20-43	142	śląd osadnictwa	WEŻ			obwód Janowo
46	19-42	66	śląd osadnictwa	Now.	punkt		
47	19-42	69	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	EK WEŻ PŚ	punkt		
48	20-42	1	śląd osadnictwa	Now.	punkt		

49	20-42	79	śląd osadnictwa	PŚ	punkt		
50	20-42	80	śląd osadnictwa	OWR	punkt		
51	20-43	172	miasto miasto	PŚ Now.	zasięg nieznany		
52	20-43	171	miasto miasto	PŚ Now.	zasięg nieznany		
53	19-43	99	śląd osadnictwa	Now.	punkt		
54	20-43	173	amentarzysko płaskie	XVII – XIX	zasięg		
55	20-43	177	pochówki	nieokreślona	zasięg nieznany		
Żabno							
Nr stanowiska	Obszar AZP	Nr na obszarze	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Lokalizacja	Nr rejestru	Uwagi
2	19-42	71	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	WEZ Now.	punkt		
7	20-42	117	osada (?) śląd osadnictwa	WEZ WS	zasięg nieznany		
8	20-42	118	śląd osadnictwa	S	zasięg nieznany		
19	19-42	68	śląd osadnictwa	Now.	punkt		
20	19-42	70	amentarzysko płaskie osada śląd osadnictwa	WEZ PŚ Now.	zasięg		
21	20-42	81	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	WS PŚ Now.	punkt		
Stanowiska zewidencjonowane jako Żabno, obecnie znajdują się w granicach administracyjnych miasta Starogard Gdański.							

Tablica skrótów						
Skrót	Oznaczenie Epoki/Okresu	Oznaczenie podokresu				
EK	Epoka Kamienia					
EB	Epoka Brązu	I, II, III, IV, V				
WEZ	Wczesna Epoka Żelaza					
HA	Okres Halsztacki	C, D				
LA	Okres Lateński					
SOP	Starszy Okres Przedrzymski					
MOP	Młodszy Okres Przedrzymski	A1, A2, A3				
OWR	Okres Wpływów Rzymskich	B [1(a,b,c), 2(a,b,c)], B2/C1, C [1(a,b), 2, 3]				
OWL	Okres Wędrówek Ludów	D, E				
WŚ	Wczesne Średniowiecze					
PS	Późne Średniowiecze					
S	Średniowiecze					
Now.	Nowożytność					

ZAŁĄCZNIK 8

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020

ZAŁĄCZNIKI

9-10

**Sprawozdania z realizacji Programu Opieki
nad zabytkami miasta Starogard Gdański
na lata 2013-2016**

ZAŁĄCZNIK 9

Sprawozdanie z realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013-2016” za okres 2013-2014

Wprowadzenie

Uchwałą nr XXXIII/293/2012 z dnia 28 listopada 2012 r. Rada Miasta Starogard Gdański przyjęła obowiązujący na okres 4 lat „Program Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013-2016”.

Podstawowe założenia „Programu Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013-2016”:

Priorytetem Programu jest:

„Zachowanie, utrwalenie, podkreślenie tożsamości miasta oraz aktywizacja obywatelska, społeczna i zawodowa mieszkańców.”

Cele główne Programu:

6. Realizacja zadań własnych gminy w zakresie opieki nad zabytkami.
7. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.
8. Utrwalenie wartości dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców i promocja środowiska kulturowego.
9. Wspieranie aktywności lokalnej społeczności w działaniach na rzecz ochrony środowiska kulturowego.
10. Tworzenie miejsc pracy związanych z działaniami na rzecz ochrony środowiska kulturowego.

Dla realizacji celów głównych Programu przewidziano prowadzenie działań w dwóch podstawowych grupach:

Grupa I – działania z zakresu edukacji, promocji i informacji

Cele działań w pierwszej grupie:

- promocja wartości kulturowych miasta,
- wzmocnienie i utrwalenie wizerunku Starogardu Gdańskiego jako miasta zabytkowego o bogatej historii,
- przygotowanie społeczności lokalnej do aktywnego partnerstwa w realizacji programu Opieki nad Zabytkami, Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta (wskazana dalsza jego realizacja w kolejnym okresie po roku 2013) oraz zadań, zasad i konieczności prowadzenia ochrony środowiska kulturowego.
- poznanie zadań i zasad prowadzenia prac konserwatorskich zgodnie ze „sztuką.” i na profesjonalnym poziomie. Przygotowanie świadomego i aktywnego partnera tych działań.

Grupa II – działania inwestycyjne

Cele działań w drugiej grupie:

- fizyczna ochrona substancji zabytkowej,
- zdobycie doświadczeń,
- wypracowanie wzorca i modelu współpracy,

- wskazanie na gospodarczą rolę zabytku – stymulującego rozwój gospodarczy,
- wskazanie działań powodujących tworzenie miejsc pracy, poprawę jakości przestrzeni publicznych, warunków i jakości życia oraz wpływu tych działań na kształtowanie (w powszechnym odbiorze) wizerunku miasta i na jego promocję.

Realizacja Programu w latach 2013-2014

Grupa I – działania z zakresu edukacji, promocji i informacji

Gminna Ewidencja Zabytków

W 2013 roku karty Gminnej Ewidencji Zabytków zostały udostępnione na stronie internetowej miasta w ramach aplikacji Geoportalu.

Dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Zasady udzielania dotacji zostały uchwalone uchwałą Nr LVI / 527 / 2014 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Wydawnictwa i publikacje:

Dla spopularyzowania i utrwalenia w świadomości mieszkańców wizerunku miasta zabytkowego, Program przewiduje między innymi współfinansowanie, finansowanie różnego typu publikacji promujących miasto. W omawianym okresie ukazało się szereg publikacji o różnym charakterze. Można tu wymienić między innymi:

Wydane:

- Album „Pozdrowienia z Kociewia”, M. Kalkowskiego i R. Preisinga – edycja rozszerzona (2014),
- „Gzuby śpiewają” - druga część śpiewnika w gwarze kociewskiej (2013),
- Roczniki Muzealne „Rydwan” 8/2013 i 9/2014 – wydawnictwo Muzeum Ziemi Kociewskiej dotyczące szeroko rozumianej historii miasta i jego mieszkańców,

Planowane do wydania:

- „Geschichte der Stadt Stargard, aus vielen, bisher ungedruckten archivalischen Quellen, und Alteren Chroniken, sowie aus grossern Geschichtswerken, gesammelt und bearbeitet von Bernhard Stadie, Verlag von Fr. Kienitz, Pr. Stargard 1864.” - tłumaczenie z języka niemieckiego oraz opracowanie naukowe (2014),
- „Opracowanie antropologiczne ludzkich szczątków kostnych odkrytych na cmentarzysku w Starogardzie Gdańskim, ul. Jana Pawła II/Pomorska”, dr Alicji Drozd-Lipińskiej i Tomasza Kozłowskiego - realizowane we współpracy z Powiatem Starogardzkim (2013),
- „Historia starogardzkich cmentarzy” Moniki Płuciennik – realizowane we współpracy z Powiatem Starogardzkim (2013).

Wystawy, konkursy, koncerty, festyny:

- Wielki Jarmark Kociewski (organizowany z okazji Dni Starogardu) – promocja Kociewia oraz dorobku regionu wśród mieszkańców i turystów, występy regionalnych zespołów, prezentacja wyrobów kulinarnych i przemysłowych regionu,

- Stowarzyszenie Szwadron Kawalerii im. 2 Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich – organizacja wydarzeń związanych z kultywowaniem historycznych i patriotycznych tradycji 2 Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich - współfinansowany przez Gminę Miejską (2014),
- „Starogard Gdański – cieszę się moim miastem! – zestaw działań promujących historię, atrakcje i walory przyrodniczo – turystyczne stolicy Kociewia organizowane przez LOT Kociewie (2014),
- „Starogard bez retuszu” – wystawa Muzeum Ziemi Kociewskiej (2013),
- „Straż pożarna w Starogardzie Gdańskim na przestrzeni wieków XIX-XXI” – wystawa Muzeum Ziemi Kociewskiej (2013),
- „Dzieje bartnictwa na Kociewiu” – wystawa Muzeum Ziemi Kociewskiej (2014),
- „Recytujemy prozę i poezję kociewską” im Antoniego Górskiego - konkurs w formie kilkustopniowych eliminacji (klasowe, szkolne, rejonowe). Obejmuje również rejony Świecie, Nowe, Smętowo,
- Występy kociewskich zespołów folklorystycznych w różnych kategoriach wiekowych - zespoły: „Malutkie Gzubki”, „Gzuby Kociewskie”, „Kapela Kociewska”, Zespół wokalny „Kociewiaczy”.

Zakup strojów regionalnych

W ramach Stypendium Prezydenta Miasta zakupiono 6 kompletów strojów dla dziecięcych zespołów folklorystycznych (2013).

Edukacja

- Lekcje muzealne w Muzeum Ziemi Kociewskiej – zajęcia tematyczne zapoznające młodzież szkolną m.in. z historią i kulturą naszego miasta i regionu. W 2013 r. przeprowadzono 58 lekcji (1518 uczestników), w 2014 r. – 39 lekcji (648 uczestników).
- Zbiory muzealne i księgozbiór Muzeum Ziemi Kociewskiej - stanowią bazę danych o historii Starogardu, udostępnianą osobom chętnym do poznania dziejów naszego miasta,
- Archiwum Kociewskie – prowadzone przez Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Kociewskiej jako punkt informacyjny dla osób piszących prace licencjackie, magisterskie i inne oraz zainteresowanych regionem.

System Informacji Turystycznej

- wykonano i uruchomiono System Informacji Turystycznej na urządzenia mobilne (wersja strony light na WWW oraz wersja na system Android - polska wersja językowa) – 2013,
- rozbudowano System Informacji Turystycznej na urządzenia mobilne (wersja na system iOS oraz/lub Windows plus dodatkowa wersja językowa) – 2014

Inwentaryzacja i dokumentacja zabytkowych obiektów

- skanowanie laserowe 3D Młyna Pszennego, Młyna Żytniego i stolarni w Zespole Młynów (stacjonarne), dokumentujące podlegający szybkiej degradacji jeden z najcenniejszych zabytków starogardzkich – 2013,
- skanowanie laserowe Starego Miasta (lotnicze) oraz płyty Rynku (stacjonarne) – 2013.

Grupa II – działania inwestycyjne

Remonty budynków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Realizowane przez TBS Ziemi Kociewskiej Sp. z o.o.:

2013

- Owidzka 14A - remont pokrycia dachowego,
- Owidzka 14 - remont obróbek blacharskich,
- Chojnicka 54 - remont pokrycia papowego – oficyna,
- Piłsudskiego 20 - wymiana drzwi wejściowych do budynku,
- Piłsudskiego 6 - remont klatki schodowej,
- Przy Młynie 1 - remont budynku po akcji gaśniczej młyna, wymiana części stolarki okiennej, rozbiórka stropu nad magazynem, założenie inst. domofonowej,
- Kościuszki 48 - wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, montaż instalacji domofonowej,
- Tczewska 6 – wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w częściach wspólnych nieruchomości,
- Sobieskiego 18 – remont pokrycia dachowego i kominów,
- Sikorskiego 4 – remont studzienek, okienek piwnicznych, wymiana stolarki okiennej, remont schodów,
- Hallera 2 – remont klatki schodowej,
- Grunwaldzka 4 - remont schodów zewnętrznych,
- Tczewska 22B - opłata za przyłącze energet., wykonanie inst. CO, projekt budowlany, prace budowlane.

2014

- Owidzka 4 - remont klatki schodowej,
- Piłsudskiego 6 - Remont ściany szczytowej,
- Przy Młynie 1 - rozbiórka dachu, stropu i konstrukcji w bud. mieszkalnym, remont dachu pomieszczeń gospodarczych,
- Pomorska 25 - remont klatki schodowej,
- Pomorska 27 - remont klatki schodowej,
- Pomorska 29 - remont klatki schodowej,
- Tczewska 22 - remont pokrycia dachowego i kominów,
- Tczewska 17 - remont instalacji elektrycznej i klatki schodowej,
- Skarszewska 7F - renowacja drzwi wejściowych,
- Chojnicka 58 – remont ściany szczytowej,
- Kościuszki 94 – remont klatki schodowej,
- Sikorskiego 4 – przemurowanie kominów,
- Gimnazjalna 7 – remont pokrycia dachowego i kominów,
- Gimnazjalna 15 – remont pokrycia dachowego i kominów,
- 2 Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich 2 - remont elewacji.

Kompleks młynów starogardzkich

- wyburzenie grożących katastrofą budowlaną części ścian zabytkowego młyna głównego pszennego po pożarze – dwie najwyższe kondygnacje ściany wschodniej (2013),
- wzmocnienie ściany frontowej budynku młyna głównego pszennego od strony ul. Tczewskiej – 2013,
- zdjęcie i zabezpieczenie dwóch rzeźb postaci mitologicznych znajdujących się na fasadzie frontowej budynku młyna głównego pszennego – 2014.

ZAŁĄCZNIK 10

Sprawozdanie z realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013-2016” za okres 2015-2016

Wprowadzenie

Uchwałą nr XXXIII/293/2012 z dnia 28 listopada 2012 r. Rada Miasta Starogard Gdański przyjęła obowiązujący na okres 4 lat „Program Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013-2016”.

Podstawowe założenia „Programu Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2013-2016”:

Priorytetem Programu jest:

„Zachowanie, utrwalenie, podkreślenie tożsamości miasta oraz aktywizacja obywatelska, społeczna i zawodowa mieszkańców.”

Cele główne Programu:

11. Realizacja zadań własnych gminy w zakresie opieki nad zabytkami.
12. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.
13. Utrwalenie wartości dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców i promocja środowiska kulturowego.
14. Wspieranie aktywności lokalnej społeczności w działaniach na rzecz ochrony środowiska kulturowego.
15. Tworzenie miejsc pracy związanych z działaniami na rzecz ochrony środowiska kulturowego.

Dla realizacji celów głównych Programu przewidziano prowadzenie działań w dwóch podstawowych grupach:

Grupa I – działania z zakresu edukacji, promocji i informacji

Cele działań w pierwszej grupie:

- promocja wartości kulturowych miasta,
- wzmocnienie i utrwalenie wizerunku Starogardu Gdańskiego jako miasta zabytkowego o bogatej historii,
- przygotowanie społeczności lokalnej do aktywnego partnerstwa w realizacji programu Opieki nad Zabytkami, Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta (wskazana dalsza jego realizacja w kolejnym okresie po roku 2013) oraz zadań, zasad i konieczności prowadzenia ochrony środowiska kulturowego.
- poznanie zadań i zasad prowadzenia prac konserwatorskich zgodnie ze „sztuką.” i na profesjonalnym poziomie. Przygotowanie świadomego i aktywnego partnera tych działań.

Grupa II – działania inwestycyjne

Cele działań w drugiej grupie:

- fizyczna ochrona substancji zabytkowej,
- zdobycie doświadczeń,
- wypracowanie wzorca i modelu współpracy,

- wskazanie na gospodarczą rolę zabytku – stymulującego rozwój gospodarczy,
- wskazanie działań powodujących tworzenie miejsc pracy, poprawę jakości przestrzeni publicznych, warunków i jakości życia oraz wpływu tych działań na kształtowanie (w powszechnym odbiorze) wizerunku miasta i na jego promocję.

Realizacja Programu w latach 2015-2016

Grupa I – działania z zakresu edukacji, promocji i informacji

Gminna Ewidencja Zabytków

W 2015 roku została przeprowadzona kwerenda dokumentacji archiwalnej dotyczącej historycznej zabudowy miasta Starogard Gdański ze szczególnym uwzględnieniem obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

W 2016r. (Uchwała Nr XXI/193/2016 Rady Miasta Starogard Gdański z dnia 30 stycznia 2016r.), przyznano dotację na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy wpisanym do rejestru zabytków fragmencie muru obronnego, dz. nr 164, obr. 17 przy ul. Browarowej w Starogardzie Gdańskim, nr w rej. zab. 1019, dotacja na rekonstrukcję murów miejskich (prace naprawcze), dla właściciela w/w działki, w wysokości 12.300,00 zł (50 % rzeczywistego, udokumentowanego kosztu prac)

Konserwator Zabytków Powiatu Starogardzkiego

Udzielono pomocy finansowej Powiatowi Starogardzkiemu w postaci dotacji celowej z przeznaczeniem na pokrycie części kosztów zatrudnienia Konserwatora Zabytków Powiatu Starogardzkiego (2015, 2016).

Wydawnictwa i publikacje:

Dla spopularyzowania i utrwalenia w świadomości mieszkańców wizerunku miasta zabytkowego, Program przewiduje między innymi współfinansowanie, finansowanie różnego typu publikacji promujących miasto. W omawianym okresie ukazało się szereg publikacji o różnym charakterze. Można tu wymienić między innymi:

- plan miasta Starogard Gdański (2015 – LOT Kociewie),
- seria pięciu "questów" - ulotek o charakterze gier miejskich o tematyce historyczno-miejskiej oraz sportowej (2015 – LOT Kociewie),
- folder „Starogard Gdański - oferta dla grup zorganizowanych i turystów indywidualnych” (2016 – LOT Kociewie, współfinansowany przez Gminę Miejską),
- plan miasta Starogard Gdański (2016 – LOT Kociewie, współfinansowany przez Gminę Miejską),
- pięć audioprzewodników: kościół św. Mateusza, Szlak Deyny, Rynek Starego Miasta, Baszta Gdańska, Baszta Narożna (2016 – LOT Kociewie, współfinansowany przez Gminę Miejską),
- Roczniki Muzealne „Rydwan” 10/2015 i 11/2016 – wydawnictwo Muzeum Ziemi Kociewskiej dotyczące szeroko rozumianej historii miasta i jego mieszkańców,
- Słownik biograficzny Kociewia, t. 5, aut. Ryszard Szwoch (2015 – Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej)

Wystawy, konkursy, koncerty, festyny:

- Wielki Jarmark Kociewski (organizowany z okazji Dni Starogardu) – promocja Kociewia oraz dorobku regionu wśród mieszkańców i turystów, występy zespołów regionalnych (2015, 2016),
- Bieg Szpęgawski poświęcony pamięci poległym w Lesie Szpęgawskim w czasie II wojny światowej (2015, 2016),
- Organizacja obchodów rocznic historycznych, w tym: rocznica powrotu Starogardu do Macierzy, rocznica mordu w Lesie Szpęgawskim, Dzień św. Wojciecha – patrona miasta (2015, 2016)
- „Jarmark Świąteczny” - popularyzacja Bożonarodzeniowych tradycji, rękodzieła i muzyki – kolęd i pastorałek, popularyzacja regionu Kociewie (2015, 2016 - Starogardzkie Centrum Kultury),
- Stowarzyszenie Szwadron Kawalerii im. 2 Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich – organizacja Święta 2 Pułku Szwoleżerów Rokitniańskich oraz organizacja Święta Wojska Polskiego - współfinansowany przez Gminę Miejską (2015, 2016),
- Wystawa fotograficzna Pawła Streylau – „80 fotografii na 80 urodziny” - (2016 - Starogardzkie Centrum Kultury)
- „Komunikacja transport, wypoczynek” – wystawa Muzeum Ziemi Kociewskiej (2015),
- „Dawny Starogard”. Okolicznościowa, plenerowa wystawa w formie 14 fotografii (70 x 100 cm), wystawionych na zewnątrz Ratusza Miejskiego – wystawa Muzeum Ziemi Kociewskiej (2015),
- „Starogard i jego okolice w badaniach archeologicznych Muzeum Ziemi Kociewskiej i jego przyjaciół” – wystawa Muzeum Ziemi Kociewskiej (2015),
- „Owidz. Od neolitycznej osady do wczesnośredniowiecznego grodu” – wystawa Muzeum Ziemi Kociewskiej (2015),
- Europejskie Dni Dziedzictwa. Szeroko pojęta edukacja historyczna i kulturalna, promowanie regionalnego dziedzictwa z ukazaniem jego bogactwa oraz przypomnienie o międzynarodowym dialogu i wspólnych korzeniach kultury europejskiej (2015, 2016 - Muzeum Ziemi Kociewskiej),
- Konkurs Publicystyczny im. Edmunda Falkowskiego adresowany do uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych oraz konkurs na najlepszą pracę maturalną i licencjacką (2015, 2016 - Towarzystwo Miłośników Ziemi Kociewskiej),
- Kociewskie Targi Wydawnicze (2015, 2016 - Miejska Biblioteka Publiczna),
- „Recytujemy prozę i poezję kociewską” im Antoniego Górskiego - konkurs w formie kilkustopniowych eliminacji (klasowe, szkolne, rejonowe). Obejmuje również rejony Świecie, Nowe, Smętowo (2015, 2016),
- Zespół folklorystyczny „Malutkie Gzubki” - występy podczas uroczystości regionalnych w Starogardzie oraz udział w konkursach i festiwalach.

Edukacja

- Lekcje muzealne w Muzeum Ziemi Kociewskiej – zajęcia tematyczne zapoznające młodzież szkolną m.in. z historią i kulturą naszego miasta i regionu. W 2015 r. przeprowadzono 54 lekcji (1297 uczestników), w 2016 r. – 43 lekcji (951 uczestników).
- Zbiory muzealne i księgozbiór Muzeum Ziemi Kociewskiej - stanowią bazę danych o historii Starogardu, udostępnianą osobom chętnym do poznania dziejów naszego miasta,
- Archiwum Kociewskie – prowadzone przez Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Kociewskiej jako punkt informacyjny dla osób piszących prace licencjackie, maturalne i inne oraz zainteresowanych regionem, oraz organizacja lekcji dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjum z wykorzystaniem znajdującej się w Archiwum Galerii Zasłużonych Kociewiaków.

Grupa II – działania inwestycyjne

Remonty budynków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków

Realizowane przez TBS Ziemi Kociewskiej Sp. z o.o.:

2015/2016

- 2 Pułku Szwoleżerów 2 - remont pokrycia dachowego z izolacją termiczną, przebudowa kanalizacji sanitarnej, budowa chodnika, kojca na śmieci, remont pomieszczeń gospodarczych,
- Grunwaldzka 4 - montaż ław kominiarskich,
- Grunwaldzka 7 - montaż ław kominiarskich,
- Grunwaldzka 8 - montaż ław kominiarskich,
- Grunwaldzka 5 - malowanie klatki schodowej, remont schodów wejściowych do budynku, montaż ław kominiarskich, montaż instalacji domofonowej,
- Skarszewska 7F- wykonanie instalacji etażowej c.o. w lokalu Nr 1, Nr 2,
- Piłsudskiego 8 - remont pomieszczeń gospodarczych i suchych WC, remont rynny i studni, remont klatki schodowej,
- Owidzka 14 - remont klatki schodowej, budowa kojca na śmieci, budowa kanalizacji sanitarnej, montaż drzwi wejściowych do budynku,
- Owidzka 14A - izolacja fundamentów,
- Kościuszki 94 - wymiana pokrycia dachowego,
- Piłsudskiego 20 - remont klatki schodowej i piwnic, remont schodów wejściowych do budynku, wymiana drzwi wejściowych do budynku,
- Kościuszki 16 - opracowanie dokumentacji technicznej na remont elewacji,
- Św. Elżbiety 1 - Ocieplenie bramy wjazdowej, remont klatki schodowej, przemurowanie kominów,
- Tczewska 22 - opracowanie dokumentacji technicznej remontu budynku, remont budynku,
- Pelplińska 16 - remont dachu i elewacji budynku, wymiana drzwi wejściowych do budynku,
- Kościuszki 48 - izolacja fundamentów, remont kanalizacji sanitarnej, budowa kanalizacji deszczowej,
- Skarszewska 24 - remont budynku: kominów instalacji sanitarnej, elektrycznej, klatki schodowej,
- Kanałowa 4 - remont pokrycia dachowego,
- Hallera 2 - remont elewacji wraz z obróbkami blacharskimi,
- Wybickiego 8 - przemurowanie kominów ponad dachem,
- Owidzka 4, 4A, 6, - rozbiórka muru betonowego, plantowanie terenu, wzmocnienie skarpy przy budynkach, budowa kojca na śmieci,
- Skarszewska 24A - remont klatki schodowej, wymiana stolarki okiennej na klatce schodowej, naprawa elewacji,
- Chojnicka 71 - utwardzenie podwórka, roboty ogólnobudowlane,
- Plac Koszarowy 2 - remont budynku,
- Chojnicka 58 - remont pokrycia dachowego , wykonanie instalacji etażowej c.o. w lokalu, wymiana stolarki okiennej, remont elewacji,
- Skarszewska 7G - remont kanalizacji sanitarnej,
- Sikorskiego 4 - wymiana stolarki okiennej na poddaszu,
- Przy Młynie 1 - wymiana 16 szt. okien w lokalach,
- Kościuszki 52 - budowa kanalizacji deszczowej i sanitarnej,

Program Opieki nad Zabytkami Miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020

ZAŁĄCZNIKI

OPINIE dotyczące Programu

RD.5140.114.2017.DH

Gdańsk, dnia

Prezydent Miasta
Urząd Miasta Starogard Gdański
ul. Gdańska 6
83-200 Starogard Gdański

Dotyczy: wniosku Pani Marii T. Kielb-Stariczuk (Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne „DOM” sp. z o.o., ul. Kościuszki 34G, 83-200 Starogard Gdański) nr 138/2017 z dn. 13-09-2017 r. (wpłynęło dn. 21-09-2017 r.) uzupełnionego pismem Wydziału Planowania i Urbanistyki Urzędu Miasta Starogard Gdański nr WPIU.411.1.2017 z dn. 04-10-2017 r. (wpłynęło dn. 05-10-2017 r.) w sprawie aktualizacji gminnej ewidencji zabytków miasta Starogard Gdański

Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w odpowiedzi na przedmiotowe wystąpienie, działając w oparciu o art. 22 ust. 5 pkt 1-3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U.2014, poz. 1446, tj. z późniejszymi zm.)

- opiniuje pozytywnie włączenie do gminnej ewidencji zabytków miasta Starogard Gdański następujących obiektów:

1. ul. Kościuszki 6, dz. 17-355, budynek Prokuratury Rejonowej, XIX/XX w., nr karty GEZ 0664-0000260
2. ul. Jagielly, dz. 17-59/11, budynek techniczny stacji uzdatniania wody, 1890 r., nr karty GEZ 0663-0000227

- opiniuje pozytywnie wyłączenie z gminnej ewidencji zabytków miasta Starogard Gdański następujących obiektów:

1. ul. Chojnicka 38, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0062-0000124
2. ul. Chojnicka 40, budynek mieszkalny z oficyną, nr karty GEZ 0064-0000124
3. ul. Chojnicka 41, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0065-0000124
4. ul. Chojnicka 59, budynek mieszkalny, oficyna, nr karty GEZ 0620-0000124
5. ul. Hallera 27 bg, budynki gospodarcze Domu Pomocy Społecznej, nr karty GEZ 0148-0000220
6. ul. Jabłowska 4, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0159-0000225
7. ul. Jabłowska 8, kamienica, nr karty GEZ 0161-0000225
8. ul. Kanałowa 13, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0162-0000244
9. ul. Kolejowa 2, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0181-0000253
10. ul. Kolejowa 4, budynek gospodarczy III, nr karty GEZ 0655-0000253
11. ul. Kopernika 5, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0640-0000256
12. ul. Kopernika 6, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0641-0000256
13. ul. Kościuszki 78ab, budynek mieszkalny, oficyna, nr karty GEZ 0657-0000260
14. ul. Lubichowska 54, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0276-0000277
15. ul. Lubichowska 55, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0277-0000277
16. ul. Lubichowska 57, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0278-0000277
17. ul. Lubichowska 62, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0280-0000277
18. ul. Mickiewicza 8, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0393-0000284
19. ul. Owidzka 4a, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0658-0000129
20. ul. Owidzka 8, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0297-0000129
21. ul. Rynek 8, budynek usługowo-mieszkalny, nr karty GEZ 0552-0000358
22. ul. Skłodowskiej-Curie 4, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0483-0000313

23.ul. Skłodowskiej-Curie 5, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0484-0000313
 24.ul. Tczewska 12, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0500-0000343
 25.ul. Grunwaldzka 16, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0130-0000217
 26.ul.Pomorska 23/25, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0341-0000146
 27.ul. Pomorska 27/29, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0342-0000146
 28.ul. Chojnicka 63A, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0087-0000124
 29.ul. Hallera 34, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0156-0000220
 30.ul. Jana Pawła II, budynek fabryki Polpharma, nr karty GEZ 0026-0000229
 31.ul. Kościuszki 51b, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0622-0000260
 32.ul.Kościuszki 65, budynek szkoły, nr karty GEZ 0204-0000260
 33.ul. Kościuszki 77/79, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0213-0000260
 34.ul Parkowa 1a, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0616-0000136
 35.ul. Pelplińska 4, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0462-0000360
 36.ul. Sikorskiego 7, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0462-0000309
 37.ul. Zblewska 8, budynek magazynowo -inwentarski, nr karty GEZ 0555-0000360

Powyżej wymienione obiekty w pkt. 1-27 utraciły w znacznym lub całkowitym stopniu swoje walory kulturowe, natomiast obiekty wymienione w pkt. 28-37 nie istnieją, w związku z czym zachodzą przesłanki do wyłączenia ich z ewidencji zabytków.

- opiniuje negatywnie wyłączenie z gminnej ewidencji zabytków miasta Starogard Gdański poniżej wymienionych obiektów:

1.ul.Derdowskiego 10, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0097-0000133
 2.ul. Gdańska 72, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0115-0000176
 3.ul. Gimnazjalna 17A, oficyna, nr karty GEZ 0124-0000190
 4.ul. Jagiello 30, willa, nr karty GEZ 9384-0000227
 5.ul. Kolejowa 6, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0186-0000253
 6.ul.Kolejowa 6, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0656-0000253
 7.ul. Kościuszki 85, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0219-0000260
 8.ul. Lubichowska 12, kamienica, nr karty GEZ 0260-0000277
 9.ul. Lubichowska 13, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0261-0000277
 10.ul. Lubichowska 15, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0654-0000277
 11.ul. Lubichowska 33, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0189-0000256
 12.ul. Lubichowska 35, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0614-0000256
 13.ul. Lubichowska 37, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0615-0000256
 14.ul.Ogrodowa 2, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0647-0000107
 15.ul. Ogrodowa 4, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0648-0000107
 16.ul. Ogrodowa 6, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0649-0000107
 17.ul. Ogrodowa 8, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0650-0000107
 18.ul. Owidzka , aleja drzew, nr karty GEZ 0290-0000129
 19.ul. Owidzka 4, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0293-0000129
 20.ul. Owidzka 6, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0295-0000129
 21. ul. Parkowa 3, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0000136
 22.ul. Podgórna 4, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0337-0000142
 23.ul.II Pułku Szwolężerów 3, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0358-0000175
 24.ul. II Pułku Szwolężerów 10, kamienica, nr karty GEZ 0359-0000175
 25. ul. Sikorskiego 6, kamienica, nr karty GEZ 0460-0000309
 26.ul.Skłodowskiej-Curie 9 , budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0486-0000313
 27.ul. Słowackiego 10, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0488-0000317
 28.ul. Słowackiego 12, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0489-0000317

- 29.ul. Słowackiego 19, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0490-0000317
- 30.ul. Słowackiego 25, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0491-0000317
- 31.ul. Wojska Polskiego 11, budynek gospodarczy, nr karty GEZ 0546-0000056
- 32.ul. Wybickiego 6, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0549-0000056
- 33.ul. Wybickiego 8, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0618-0000056
- 34.ul. Wybickiego 9, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0550-0000056
- 35.ul. Wybickiego 10, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0551-0000056

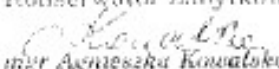
Powyżej wymienione obiekty nie utraciły całkowicie wartości kulturowych, w związku z czym nie zachodzą przesłanki do wyłączenia ich z gminnej ewidencji zabytków.

- dokonuje korekty błędnego adresu w karcie GEZ nr 0473-0000309, kamienica, ul. Sikorskiego 21 na następujący prawidłowy zapis : ul. Sikorskiego 23, dom, nr karty GEZ 0473-0000309 (budynek przy ul. Sikorskiego 21 stanowi współczesną zabudowę pozbawioną wartości zabytkowych, opisany w karcie GEZ nr 0473-0000309 dom poprawnie usytuowany jest pod adresem – ul. Sikorskiego 23).

Karta GEZ nr 0193-0000168 dot. kamienicy, ul. Pl. Koszarowy 5/ Sambora 5 oraz karta GEZ nr 0305-0000131 dot. kamienicy, ul. Paderewskiego 1, pomimo lokalizacji w w obiektów na wspólnej działce nr 17-265 i usytuowania w zwartej zabudowie powinny pozostać w gminnej ewidencji zabytków.

Ponadto PWKZ w celu wydania opinii w sprawie wyłączenia poniżej wymienionych obiektów z gminnej ewidencji zabytków, proszę o uzupełnienie wniosku o dokumentację w postaci aktualnego orzeczenia o stanie technicznym :

- 1.ul. Przy Młynie 2, kuznia w zespole zabudowań młyna, nr karty GEZ 0350-0000161
- 2.ul. Spichrzowa 6, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0501-0000320
- 3.ul. Chojnicka 36, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0060-0000124
- 4 ul. Gimnazjalna 9, budynek mieszkalny, nr karty GEZ 0119-0000190

Pomorski Wojewódzki
Konservator Zabytków

mgr Agnieszka Kowalska

Otrzymują (ZPO):

- 1. Adresat
- 2.ais DH (t.dz.9633)

Do wiadomości (ZPO):

- 1. Urząd Miasta Starogard Gdański, Wydział Planowania i Urbanistyki, ul. Gdańska 6, 83-200 Starogard Gdański

RD.5120.9.2017.DH

Gdańsk, dnia 6 grudnia 2017 r.

Prezydent Miasta Starogard Gdański
Urząd Miasta
Ul. Gdańska 6
83-200 Starogard Gdański

Dotyczy : wniosku Prezydenta Miasta Starogard Gdański nr WPIU.411.1.2017 z dn. 24-11-2017 r. (wpłynęło dn. 24-11-2017 r.) w sprawie zaopiniowania „Programu Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020”

Po zapoznaniu się z nadesłanym przez Prezydenta Miasta Starogard Gdański „Programem Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020”

Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

w oparciu o art. 87 ust.3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. 2017, poz. 2187)

opiniuje pozytywnie

„Program Opieki nad Zabytkami miasta Starogard Gdański na lata 2017-2020”

wnosząc następujące uwagi:

1. na str. 4. Dokumentu należy skorygować zapis „ *Konstytucja Rzeczypospolitej...*” na prawidłowy : „ *Konstytucja Rzeczypospolitej*”
2. na str.7 Dokumentu należy skorygować zapis „ *Karta Ateńska uchwalona ...w 1933 r.*” na prawidłowy : „...w 1931 r.” , /wg Vademecum Konserwatora Zabytków, Polski Komitet Narodowy ICOMOS, Warszawa 2015/
3. na ss.48-49 Dokumentu należy skorygować powtórzenie akapitu pn. „Ewidencja konserwatorska- tzw. fiszki”
4. na str.54 Dokumentu należy skorygować zapis „...*lub rozbiórkę (art.3 nowelizacji ustawy)*” na prawidłowy : (art.39,ust.3 ustawy Prawo budowlane, Dz.U.2017, poz.1332, tekst jednolity)
5. na str.55 Dokumentu, w pkt.6.9. Wojewódzka Ewidencja Zabytków należy umieścić informację na temat aktualnej podstawy prawnej dot. prowadzenia wojewódzkiej ewidencji zabytków stanowiącej przez art 22 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., Dz.U.2017, poz.2187, tekst jednolity
6. na str.55 Dokumentu , w pkt 6.10 „Białe Karty” należy skorygować zapis „...*wykonano karty dokumentacyjne* , tzw. „*Białe karty*” na następujący : „...*wykonano karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa* , tzw. *białe karty*”
7. na str.56 Dokumentu należy skorygować informację dot. miejsca przechowywania dokumentacji w postaci białych, zielonych kart – na aktualne dane, zamiast *ROBIDZ w Gdańsku*- na Narodowy Instytut Dziedzictwa /OT w Gdańsku
8. zamieszczone w załącznikach do Dokumentu wykazy obiektów ujętych w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków należy uzupełnić o następujący obiekt : układ urbanistyczny Starego Miasta Starogardu Gdańskiego

Pomorski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
C. Kowalska
mgr Agnieszka Kowalska

Otrzymują (ZPO) :

1. adresat

2. a/a DH (l.dz.12069)

du. 05.12.2017 ju

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Gdańsku

SEKRETARIAT

wysłano dnia

podpis

..... sekretarz, zwykły

Do wiadomości : (ZPO) :

1. Wydział Planowania i Urbanistyki, Urząd Miasta, 83-200 Starogard Gdański, ul. Gdańska 6

Uzasadnienie

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.) nakłada na organy samorządowe obowiązek zapewnienia prawnych, organizacyjnych i finansowych warunków dla ochrony dóbr kultury, w tym zabytków. Na podstawie art. 87 tej ustawy Prezydent Miasta zobligowany jest do sporządzania na okres czterech lat gminnego programu opieki nad zabytkami. Program ten jest przyjmowany przez Radę Miasta po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a następnie publikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa.

Zgodnie z zapisem art. 87 ust 2 program ten ma na celu w szczególności:

- 1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- 2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- 3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- 4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- 5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- 6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

Niniejszy program jest dokumentem kontynuującym politykę w zakresie opieki nad zabytkami miasta Starogard Gdański, zapoczątkowaną programami na lata 2009-2012 i 2013-2016. Program zawiera także sprawozdanie z realizacji programu, które zgodnie z Ustawą Prezydent sporządza co 2 lata i przedkłada Radzie Miasta.

Zgodnie z ustawą dokument Programu jest cyklicznie aktualizowany. Opieka nad zabytkami to jedno z ważnych zadań samorządu, jest formą zaspakajania zbiorowych potrzeb wspólnoty. Program jest powiązany z innymi dokumentami miasta Starogard Gdański, w szczególności ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta oraz z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego oraz Gminnym Programem Rewitalizacji.

Aktualizacja dokumentu dot. Programu uwzględnia nowe uwarunkowania prawne, obecny stan zachowania zasobów, oparty jest o zweryfikowaną i uzupełnioną Gminną Ewidencję Zabytków (poprzednia sporządzona była w roku 2008 i była podstawą dla pierwszego programu miejskiego na lata 2009-2012), a także o wnioski wynikające z realizacji dotychczasowych programów.

Weryfikacja i ocena stanu zasobów zabytkowych miasta spowodowała zmiany w dotychczasowej Gminnej Ewidencji Zabytków, z której usunięto 37 obiektów - zabytków nieruchomości, które utraciły w znacznym lub całkowitym stopniu swoje wartości kulturowe, w tym uległy całkowitemu zniszczeniu, zostały rozebrane, nie istnieją (10 obiektów). Dodano do listy obiektów GEZ dwa nowe zabytki, skorygowano błędy adresowe, wszystkie obiekty zostały na nowo poddane wizji terenowej, sporządzono dla nich aktualne fotografie. Propozycje zmian w GEZ pozytywnie zaopiniował Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków pismem z dnia 25 października 2017 r., jednakże negatywnie zaopiniował wyłączenie z GEZ miasta 35 innych obiektów.

Dotychczasowa polityka miasta oraz większość przyjętych w dotychczasowych programach zadań ma charakter wieloletni. Wskazane w Programie cele strategiczne, kierunki działań i poszczególne zadania wynikają z diagnozy stanu obecnego. Uznano, iż dotychczasowy priorytet jakim jest „zachowanie, utrwalanie, podkreślanie tożsamości miasta oraz aktywizacja obywatelska, społeczna i zawodowa mieszkańców” jest nadal aktualny. Podobnie aktualne są nadal przyjęte cele główne Programu. Przy sporządzaniu Programu wzięto pod uwagę aktualne, zmienione dokumenty rangi regionalnej związane z ochroną zabytków. Program zawiera opis stanu rozpoznania zasobów dziedzictwa kulturowego, kierunki i formy działań, propozycje projektów rewitalizacyjnych i rewaloryzacyjnych w zakresie opieki nad

zabytkami. Przyjęto, iż większość zadań wskazanych w pierwszej edycji Programu powinna być kontynuowana w następnych latach.

Niniejszy Program uzyskał pozytywną opinię Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, wyrażoną w piśmie z dnia 6 grudnia 2017r.

Program opieki nad zabytkami może być dodatkową przesłanką do ubiegania się przez organy Miasta Starogard Gdański lub inne zainteresowane osoby prawne lub fizyczne o środki zewnętrzne na sfinansowanie: prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach; projektów rewitalizacyjnych i rewaloryzacyjnych i innych form działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta Starogard Gdański.